Familjen Vinge. En bok om verkstadsgossar och fabriksflickor [1909]

Bokutgåva

Social-Demokratens original-följetong. Stockholm, 1909. Fackföreningarnes tryckeriaktiebolag.

I.

Familjen Vinge presenteras.

Fru Charlotta Vinge, av alla sina barn hedrad med smeknamnet ”morsan”, var sedan några år änka. Ännu felades det henne ett par år i de femtio, och dock hade hon utstått sorg och möda nog för ett helt sekel och mer till. Hennes utseende skulle varit alldagligt, om hon icke haft ett par ögon så betagande vackra, att allt vad av brist och skröplighet fanns hos hennes i förtid åldrade kropp liksom trollades bort i den rena strålglansen från dessa blå glober. Rynkig och kutig var hon, håret bucklade sig tunt och grått över den breda pannan, blott få tänder voro i behåll, och dessa demonstrerade på alla sätt sin sorg efter de bortgående. Mycket och hårt arbete hade misshandlat hennes händer, så att varje spår av deras ursprungliga formskönhet försvunnit. Försakelser hade grävt ur hennes kinder, nattvak vid sjukbäddar blekt deras sköna färg, mycken och bitter gråt fårat dem. Hennes fordom fylliga barm var nu platt som ett skärbräde – åtta barn hade närts av dess must, vaggats till ro vid dess milda värme. Från högra örat nedåt halsen sträckte sig ett djupt ärr ett outplånligt minne av hennes barns fader, som etsat dit det med sin slidkniv en natt, då spritdjävulen hade honom under sitt kommando. Över hjässan låg det starkt grånade håret i vågor, men var i nacken hopvridet till en snäcka, prydlig men liten. Dina, den adertonåriga dottern, brukade vid festliga tillfällen kamma sin avhållna morsa, och det hände då ofta, att hon frågade:

– Hur kom det sig, att morsan förlorade håret? Det har jag aldrig fått veta. Jag minns, hur roligt jag tyckte det var, som liten, att fläta morsans hår. Det var som det lenaste silke och glänste och skiftade och föll ända ned till golvet.

Dinas fråga förblev emellertid länge obesvarad, men då Ville, äldsta sonen, märkte moderns sorgset förlägna minspel vid dotterns ord, beslöt han sig för att tala. Ensam med systern, förklarade han helt kort, att modern sålt sitt präktiga hår för att hjälpa deras far ur en förlägenhet.

Denna litet sägande benämning på sin affär hade herr Vinge själv uppfunnit, och av hänsyn till hans alls icke vördade minne användes den nu av Ville. Sakens verkliga förlopp var följande:

Hr Vinge hade i sin hetsighet glömt, att det knappast låter sig göra att tukta en kamrat på liknande sätt som sin egen hustru, och dock gå fri från efterräkningar. Med samma kniv, som skänkt morsan ett ärr för livstiden, hade han rispat upp huden på en bergsprängare. Denne ville ha betalt för sveda och värk. – Punga ut, bara! hette det. Annars bär det av till Långholmen.

Pengar! Inte hade herr Vinge sådana. Pengar – nämnde herre hade krogen till bank, och barn fick man ju inte låna något på hos ”onkel”. Stort annat fanns inte i hemmet, allt som kunde stampas på hade redan gått. Vad skulle han ta sig till! Till Långholmen ville han icke. Herr Vinge höll på att bli vimmelkantig av bekymmer och led förskräckligt, ända tills han kom att tänka på sin hustrus hårfläta.

Varför hon lät den falla för saxen? Jo, dels därför, att slidkniven ... hon måste ju leva för sina fattiga ungar, dels – men det behövdes blott en enda blick i hennes ögon för att förstå detta senare skäl, hennes ljuva ögon, som vittnade om godhet, om förståelse, om sol och vår i hjärtat.

Vackra vackra modersögon! Sade någon: Jag har det svårt ... då märktes det väl, att de skådat till botten av livets ve. Tre barn hade döden lyft bort ur hennes famn, medan de ännu vore späda. Som brutna snödroppar hade de vilat i sina fattigkistor, svepta av hennes egna darrande händer. Ej ens en egen grav hade hon kunnat giva någon av dem.

I fattiggropen ... O, det är bittert, bittert, att ej äga en enskild, fredad torva över den älskade döde för granriskransen, för tårar, för tanken att vila vid i stilla stunder ...

Till botten av livets ve hade morsan skådat!

Inge, käcka levnadsglada Inge, mors enda hjälp att skaffa bröd åt ungflocken, den förstfödda, stödet – krossad i en maskin! Muskler, senor, benskärvor ... allt måste letas fram från vrår, lossas från stativ och hjul, samlas i en säck. Varför det skedde? Vems skulden var? Ja, säg det! En skydds-skärm felades. Det var allt.

Visst är det sant, att en sådan kostar några kronor, men ändå! ...! Inge var bara tjugo år och dessutom en karlakarl!

*

Morsan satt en solig eftermiddag vid det lilla fönsterbord, som Knut snickrat åt henne till födelsedagsgåva, och lappade en honom tillhörig blåskjorta. Bredvid henne stod fågelburen, och i den höllo Vivi och Gylling på med en sångövning. Gallergrinden stod öppen för att de skulle kunna pröva sina vingar i flykt, men de vore alltför ivriga med duetten, att bry sig härom.

Familjen Vinges lägenhet var belägen i bottenvåningen. Egendomen var en vanlig hyreskasern, uppdelad i gårds- och gathus, och det var i detta senare morsan och hennes fyra barn residerade. Bostaden utgjordes av ett enda rum, men detta var högt i tak, rymligt och försett med kakelugnsspis. Välskötta växter förde en treven tillvaro vid de två fönstren, som läto rikligt med dager strömma in. Också har morsan, där hon satt och passade sina lappar, en strimma solsken över sin lilla hårsnäcka.

Det var en välbehövlig vila hon njöt. Som det var fredag, hade hon skurat golvet, polerat fönster och metallsaker och dessutom dammat och vädrat omsorgsfullare än veckans andra dagar. Det hände också, att hon kastade en belåten blick omkring sig allt emellan, och det hade hon sannerligen skäl till.

De gamla möblerna – ah, de voro ett skröpligt följe. Ville hade visserligen målat över dem, men det hjälpte föga, ärren efter okynniga barnahänder och dito fötter voro för djupa.

Ville Vinge var icke målare till yrket. Både han och den yngre brodern, Knut, hade anställning på en specialverkstad inom metallindustrin. Fattig Villepojke!

Glad i färg var han, och konstnärsgry ägde han, det bevisade hans tavlor, som prydde väggarna, men utsikt att få följa sin håg och kallelse saknade han.

De två målningar, med motiv från Essingefjärden, som hängde på ömse sidor om den gammaldags klockan, var han mästare för. Även ramarna voro av hans tillverkning. Under tidmätaren fanns en egendomlig dekoration, men för den svarade Knut. Den utgjordes av en liten livboj, i vars rep ett ankare var fäst, och denna inramade ett fotografi av Knuts kutter, ”Tättingen”. Själv var han avbildad stående i fören, med hand i sidan, skepparvärdig och med kännarblick riktad mot skyn. Tydligen var ”Tättingen” sin ägare mycket kär – och undra på det, då han själv byggt den efter egna ritningar, och materialet kostat honon oräkneliga bekymmer och försakelser – den flög nämligen fram för fulla segel även på de två fotografier, som flankerade livbojen. Det hela omslöts av en krans i 1-maj-märken av olika årgångar, alla försedda med eldande deviser och flammande färger.

Åh, det rummet ... Varhelst morsan såg, kunde hon spåra de sinas skickliga händer, deras skönhetsglädje, hjärtegodhet och idéliv. Tidningshållaren hade Dina broderat, så ock bordduken, vars mönster Ville komponerat; täcket över den gustavianska sängen hade hon stickat – ett beundransvärt arbete. De snidade hörnhyllorna hade Knut förfärdigat, blomställningen likaså. T. o. m. Eskil, som ännu gick i skola, hade hedrat sig i både egnas och andras ögon med att tillverka en lampmatta, vars make antagligen icke fanns i sjutton kungariken. Morsan var stolt över mästerverket, och berömde gärna de bronserade kräftskalen, som med sina röda spröt och svarta pärlögon toge sig bra ut, där de lågo i krans kring lampfoten, glimmande i ljuset.

I hörnet vid byrån lyste det grant från Villes palett samt målade och förgyllda lister under arbete. Dinas gitarr hängde i närheten. På skänken prålade Knuts handklaver, tillika med två silverbägare som ”Tättingen” vunnit åt sin upphovsman. Ett munspel, Eskils egendom, låg på bordet redo att användas; tidningshållaren var så proppad, att den körde ut sina skyddslingar åt alla håll; bokryggarna å hänghyllan narrade solstrålarna att vackrast möjligt framhäva guldpräntade snirklar och namn. En modell av ”Tättingen” ... Stopp! Allt kan icke beskrivas, men kissen Jeremias måste dock tagas med. Fridsam och lat låg han i soffhörnet och gäspade åt fågelfolket, som äntligen beslutat sig för lite yrt fladder i det soliga rummet.

Visst var väl detta ett ställe att trivas i! Det gjorde också både människor, djur och växter, ja, t. o. m. de gamla möblerna tycktes göra sitt bästa att hålla ihop fogarna och stå stadigt på sina murkna ben, för att slippa komma ut på vedbacken. Och väl var det, ty vad familjen Vinge skulle fått i deras ställe, det stod skrivet i stjärnorna.

Ty så var det, tyvärr, att även armodet trivdes hos morsan och de unga. Sorgedoket lämnade hon dock oftast utanför dörren, kom gärna med en röd fjäder i peruken och mungiporna dragna uppåt. Det är möjligt hon kunnat utestängas, ty tre vuxna drogo ju slantar till huset. Saken var emellertid, att morsan och hennes barn vore av givarefolkets stam ... De voro riktiga ursvenskar.

– Slösare, slarvar, sade folk, som höll nypan hårt om slanten. Hm ... Men för resten – familjen Vinge rådde väl inte själv för sin nationalitet.

Nå, som redan är nämnt, höll morsan på att laga en blåskjorta. Hon hade redan satt på fyra lappar, trodde skjortan passabel, höll upp den mot dagern för en sista granskning – kors, en så’n slitvarg den Knut var! En lapp till på ärmen ... Hon trädde ny tråd på nålen, men alldeles för lång, ty vid första styng hon tog fick hon in handen i den närstående aspidistran. Det kändes friskt, hon lade märke till, att vattendroppar ännu dallrade på bladen, och tänkte nöjd på den rikliga överspruthning, hon samma dag bestått sina krukväxter.

Om en stund började klockan högljutt berätta, hur tiden led. Sex! Morsan kastade arbetet på en stol och gick att tända primusköket, som stod på kakelugnsspiseln.

Ja, spriten brann visserligen, men därmed var det slut. – Köket var tomt! Hon tog fram fotogenkannan, skakade den prövande – tom den också! Och hon, som inte hade ett enda öre! Suckande sjönk hon ner i soffhörnet bredvid Jeremias.

I detsamma stormade Eskil in, röd om kinderna och med svettpärlor i pannan. Han gick raka vägen till skänken, vars dörrar han kastade upp, och granskade hyllorna med mörk min. Men plötsligt sken han upp. Han hade fått syn på en limpa, och i det han lagade sig att bryta av hälften, frågade han ivrigt:

– Får jag en bit av den här, morsan lilla?

– Den ska’ vi ha till kvällen, svarade hon. Tag dig en bit spisbröd!

Eskil fogade sig, men mumlade något om ömma tänder, under det han tuggande gick mot dörren. Han

hejdades dock av morsan, som räckte honom en kopp, sägande:

– Gå in till Petterssons och låna mig litet fotogen! Jag har inte en droppe, och pojkarna ha vi hemma i rappet. Hälsa och säg, att jag betalar igen oljan i kväll; du får gå och låna på mina kängor, då du kommer tillbaka.

Eskil gick att uträtta uppdraget, och under tiden svepte morsan in sina bästa kängor i ett papper. Men då gossen återkommit med det begärda, och hon räckte honom paketet, stötte hon oförmodat på motstånd.

– Ska' jag nu gå till stampen igen, muttrade han. Aldrig är det annat! Ungarna är så leda mot mig, de ge mig öknamn.

– Du pratar! De gå ju själva dit, invände modern klentroget.

– Ja, somliga, men det hjälper inte.

– Vad kallas du, då?

– Pant-Eskil.

En blodvåg sköt upp i morsans ansikte, och hennes ögon fuktades. O, den fattigdomen, tänkte hon, aldrig skulle hon komma ur den. Stackars pojke – barn hade minsann inte alltid så roligt de heller!

– Nog förstår du bättre än att fästa dig vid sladder, sade hon och smekte sin gosse lätt på hans bruna kind. Inte är det någon skam att vara fattig. Vi gör ju rätt för oss. Du ska' få se det blir bättre med våra affärer. Dina syskon gör ju sitt bästa, och snart är du stor nog att ta i. Var inte ledsen nu, utan gå, så är du snäll! Jag har inte ett enda öre, som du vet, och jag tänker gå till fru Björk, som ligger på sjukhuset, i morgon, och något gott vill jag gärna ha med åt henne.

Så snart Eskil avlägsnat sig, började den gamla brådska med kaffekokning och dukning. Så vidlyftig var den senare icke. En ren vaxduk lades på bordet, bröd staplades upp på ett fat, varefter allt annat som är nödvändigt vid kaffedrickning också radades upp. Hon var just färdig med detta, då Knuts röst hördes utanför dörren. Kort efter stod han själv på tröskeln, lång och smärt med käckt buret huvud och en mörkblond skuggning över den korta läppen.

– God afton, morsan lilla, hälsade han och kastade från sig mössan.

– Var har du Ville? Arbetar han på övertid igen?

– Nej, men han kan för resten svara för sig själv, genmälde Knut, nickande mot tamburen. Vi har knogat hem en stock, ser morsan, som flöt i land vid verkstadsbryggan. Det är därför vi är försenade. – Fick du in stocken i vedbo'n? frågade han brodern, som nu blev synlig.

– Jo, det gick, genmälde denne och tillade, i det han vänligt klappade morsan i ryggen: Är kaffet färdigt snart? Jag är till den grad sugen!

– Ja, nog kan du få en tår med detsamma, men jag tycker vi ska' vänta tills Dina kommer. Det dröjer nog inte många minuter, svarade modern.

Emellertid hade Knut slagit sig ned i soffan med armarna stödda mot knäna. Han såg mörkt framför sig, höll händerna, som sällan kunde vara helt sysslolösa, slappt hängande framför sig och korsade, och deltog ej med minsta inpass i de andras samtal. Detta uppförande var så olikt Knuts vanliga, att modern med oro i blicken flera gånger sett honom an, innan hon slutligen tog plats mitt emot honom vid bordet och frågade:

– Har det hänt dig något tråkigt, Knut? Du ser så ledsen ut.

Knut svarade endast med att skaka på huvudet. Rådlös såg modern på sin äldste son, som var i färd med att rengöra penslar vid kommoden. Denne uppfångade blicken, torkade av händerna och satte sig på soffkarmen bredvid brodern.

– Ja, vet morsan, sade han, det är då inte alls underligt, om Knut känner sig kuslig till mods. Nu är det ingen mer än han av hela pressarlaget, som har alla sina fingrar i behåll, för i dag har Markus Larsson kapat av sig högra pekfingret.

En skälvning gick över morsans ansikte, och hon slöt ögonen en sekund, såg sedan på Knuts händer och utbrast:

O, måtte det inte hända dig någon olycka! Att du inte ska' kunna få något annat arbete! Du är väl försiktig, kära Knut?

– Försiktig! Knut rätade hastigt på sig. Vad tusan hjälper det att vara försiktig, om det händelsevis är något i olag med maskinen!

– Men det var det nog inte i dag, inföll Ville.

– Det är sant. Markus såg väl bort en kvarts sekund, han fick ju jobbet i går först och förstod väl inte bättre, stackars grabb. För resten – försök på bara att timme efter timme stirra på samma fläck utan att knappast våga blinka! Jag vet jag, hur det käns! Många gånger har jag också känt stansen snudda vid fingrarna, men jag har varit kvick och fått undan dem i tid.

Varken mor eller bror sade ett ord. Men deras blickar talade.

– Nåja, visst går det en kall kåre utför ens rygg vid sådana tillfällen, fortfor Knut i lättare ton, men när det inte kan hjälpas, så ... Han knyckte sorglöst på nacken, såg leende på modern, ruskade på sig, visslade kort, betänkte sig ett ögonblick och utbrast:

– Äh strunt! Den da'n, den sorgen.

Strax därpå inträdde Dina, hack i häl följd av Eskil, som genast gick till modern och lade två kronor i hennes hand. Dina var lång och spensligt byggd, hade sammetssvarta, raka ögonbryn, bred skuggning av ögonfransarna mot ädelt buktade kinder och tunga mörkblonda flätor. Samma varma blå färg, som skiftade och skimrade i moderns ögon, ägde även dottern i sina, men då den gamlas blick hade ett starkt levande uttryck, var däremot Dinas drömmande med ett beslöjat sorgset tycke. Detta vek emellertid och gav plats för en betagande skälmaktighet, då hon log, och det gjorde hon gärna. Innan hon började arbeta på hattfabrik – och det hade hon nu gjort i två år – förde hon sig rak, med lätt tillbakakastat huvud, smidig i rörelser och med spänstig gång. Men nu var det fria behaget i hennes hållning kväst. Hon kutade, drog fötterna efter sig, och det käcka linjespelet i hennes figur hade blivit till ett trött, kuvat.

– God afton, allesammans! hälsade hon, gick, kisande för lampskenet, till bordet och sjönk ned på stolen närmast Knut. Så böjde hon armen för att dra ur hattnålarna, men hejdade sig halvvägs och utbrast, med en djup suck:

– Oh, vad jag är trött!

En kort skarp hosta drev blodet till hennes kinder.

– Kors, vad du ser ut, sade Knut, och överfor henne med en granskande blick. Nog kunde du väl borstat av

dig, innan du gick från fabriken.

– Kära du, det har jag visst gjort.

– Det syns då inte. Du har fullt med ulltappar i håret, och ser ut som om du vore klädd i fårpäls. Till och med i öronen ... Titta, morsan! Knut drog varligt fram några ullfjun ur systerns örmussla.

– Ja, det där är väl ingenting att tala om, tyckte Dina. Du skulle se, hur jag ser ut, innan jag borstat av mig – åh ...

– Har du nu inte ätit någon frukost i dag heller, inföll modern och såg på smörgåspaketet, som Dina lagt ifrån sig på skänken, genast hon kom in.

– Nej, jag var inte hungrig. Jag får så mycket ull och damm till livs, att jag snart kan leva helt och hållet utan mat.

– Har du träffat Titti i dag? frågade Ville med en blick på klockan.

– Ja, hon kommer hit med detsamma, svarade Dina och fick äntligen av sig hatten. Vi hade sällskap hem, men hon träffade en bekant, som hon följde en bit. Ts! Här har du henne. Gå du och öppna, Eskil!

Villes öron fläktade av iver att få reda på, om det var den väntade. Lätta fotsteg ... Jo, det var Titti! Blixtsnabbt dök han ned bakom morsan, som skrattande gjorde sig bred, medan Dina däremot krökte läpp och anmärkte:

– Det går då alltid på tok med folks förstånd, då de bli kära.

Fastän Titti redan var vid dörren, kunde Ville icke avhålla sig från att sticka fram huvudet och ge systern en blinkning, så uttrycksfull att hon blev glödande upp till hårfästet.

In trädde Titti. Hon hade ett gullgult hårburr kring ansiktet och friskt röda händer. En blick kring rummet sade henne, att Ville, hjärtevännen, inte fanns där. Farväl med solskenet i hennes ögon! Vart flögo groparna i hennes kinder! Hon såg helt modfälld ut, då hon gick fram till morsan, räckte henne handen och gjorde en knix.

– Jag trodde Ville var hemkommen, sade hon. Dröjer det länge innan han kommer?

– Det tror jag inte. Titti kan gärna tåla sig en stund.

Vad stod på! Titti såg sig förvånad kring och mötte idel leende ansikten. I detsamma kände hon sig lyftad högt på en arm och svingad runt! Aha ...! Genast bröt solen fram i hennes ögon och i hennes röst kom lärksång. Och där voro groparna ...! Det gick naturligtvis icke an att kyssa dem riktigt i familjens åsyn, men Ville såg på dem ... ja, så, att det var lika bra som en kyss.

– Håll er i styr, ungar, och kom och drick kaffe, sade morsan och tog fram en kopp ur skänken åt Titti.

– Varför går du i den där tunna koftan? frågade Ville sin flicka. Inte är det tid för sommarkläder nu. Det är kallt på kvällarna.

– Jag har ingen annan.

– Du hade ju en bra vinterkappa, minns jag.

– Den har gått för länge se’n. Pappa stampade på den i somras, och sen sålde han pantkvittot.

Tittis förklaring gjorde just intet vidare intryck på åhörarna och själv brydde hon sig icke om att rota i obehagliga minnen. Ville makade åt sig så det blev plats mellan honom och systern för hans flicka, som inte krusade det minsta utan genast slog sig ned i soffan. Eskil och Knut kommo också till, morsan fyllde kopparna, sockerskål och brödkorg skattades, tungor klapprade, ögon lyste och Armodet och Lyckan, som båda voro bordsgäster, drucko duskål.

Ah, vad det var livat att leva! All trötthet, all ångest för liv och lemmar var förgäten. Vad mer om penningpungen var läns och helgdagsstassen fanns hos ”onkel” – i morgon var det ju avlöningsdag och då ...! Hej, för stunden! Strunt i framtiden! Går det alltför galet finns det ju goda kamrater att lita sig till.

Om där skrattades? Jo, lita på det. Och till på köpet åt rakt ingenting. Inte var det så värst mycket med kvickheterna, ni och jag kunde kanske åstadkomma lika bra, och Villes försök i trollkonsten, med Tittis och Dinas tillhörigheter, voro genomskinliga som purt glas, för den som ville se. Ändå fick han, väldigt starka applåder, mest av Titti, förstås. Alla hade utomordentligt roligt, alla gjorde sitt bästa att bevisa det. Den enda som behöll sitt lugn var Jeremias. Till och med fågelfolket vaknade från sin lilla bur och pep med i konserten.

Nå, vad hade morsan för sig under detta kolorum? Jo, hon satt med Jeremias i knät och log med de andra. Och fast hon var mindre ivrig med tungan, hördes hennes glada infall ofta, och ung var hennes stämmas klang bland de unga, rösterna.

– Få vi inte påtår, morsan? frågade Ville oskyldigt, medan Titti förgäves såg efter sin kopp, som spårlöst förvunnit.

– Jo, det får ni visst, svarade modern. Men det är bäst Titti byter plats med mig, om du inte kan hålla dig i skinnet. Gör det, Titti!

– Nej. Det ville hon icke. Ej heller Ville. Inte för aldrig det. Han satt sedig som en diakonissa i kyrkan, för fulla två minuter, varefter han tog igen skadan.

Medan påtåren dracks passade emellertid morsan på och frågade Knut:

– Går du med mig och drar mangeln i morgon kväll?

– Kör till, svarade sonen. Men skulle vi inte gått i kväll?

– Jo, men jag är så trött efter skurningen. Ack, den som hade en korkmatta!

– Det har morsan önskat i tio år minst, inföll Dina. Aldrig få vi något nytt här hemma. Allting är urgammalt.

– Ändå tycker alla, att här är så vådligt trevligt, sade Titti. Det är riktigt sant, vet ni. Man må känna sig aldrig så kymig, bara man kommer in hit piggar man till sig.

– Vart tog Knut vägen?

Det hade ingen sett. Knut var försvunnen.

Minuten efter ryckte hela sällskapet till vid ett förskräckligt utrop av Dina. Hon stirrade mot garderoben. Där borta i skumrasket togo två karlar varandra hjärtligt i famn! Men med sämjan blev det snart slut; i stället vankades däng och dask och dunk: armar fläktade som kvarnvingar, fötter svängdes hotande, och en snörvlande röst framstötte hetsiga, påståenden ...

– Det är Knut, det är Knut! ropade Eskil och störtade mot garderoben.

Och Knut var det. Än kamraten då? Bara en stång, påhängd gamla kläder och fyndigt manövrerad. Knut hade emellertid tacksam publik och skulle fortsatt föreställningen, om inte en ringning på dörren kommit honom att ändra åsikt. Han dök blixstsnabbt in i garderobens mörker.

– Vem kan det vara, som kommer så här dags, undrade morsan och lade tyst märke till, att en stark rodnad sprungit upp på dotterns kinder.

Nu återkom Titti, som gått för att öppna. Hon stängde omsorgsfullt dörren efter sig under tydligt bemödande att vara allvarlig.

– Det är främmande till Dina, förkunnade hon. Så glittrade det till i hennes ögon, hon puffade Dina i sidan och utbrast: Jo, du är god, du! Vet ni, vem det är, som står där ute! Torsten Sele!

– Han är god vän till Knut, sade Dina, förläget.

– Men han frågade efter dig! Det är väl bäst du går ut och talar med honom.

Dina skruvade sig, där hon satt ett mål för allas blickar. Så reste hon sig, såg skyggt på modren – de långa ögonfransarna sänktes. Därpå gick hon beslutsamt mot dörren.

– Bed honom stiga in! yttrade morsan kort och med en skälvning i rösten. – En till, tänkte hon, ännu en, som går ifrån mig! Dina, lilla Dina! För henne skall jag inte längre vara den käraste.

Bort ...! Bort ur boet, så snart vingarna bära ...

Mycket röd om kinden var Dina, när hon om en kort stund trädde in, åtföljd av en ung man. Morsan granskade honom med en snabb, orolig blick, ville hälsa honom välkommen med ett par vänliga ord, men hann icke, ty som en bomb slog Knut med i kretsen.

– Det var hyvens av dig att komma och hälsa på mig, utropade han och gav Torsten ett rungande handslag. Ett sakta fnitter hördes från fönstret, där Titti stod.

Detta undgick ej Knut, som till yttermera visso uppfångade ett något spefullt leende på systerns läppar. Aha! Stod det så till! Han blinkade slugt, visslade, höll annars inne med sina tankar.

Denna händelse var emellertid en god avledare för all förlägenhet. Inom kort var den nya gästen som hemma hos sig – något som dock knappast berodde på större tillgänglighet hos honom själv. Morsan insåg genast, att han hade en tillbakadragen natur, och lade med nöje märke till hans lugna väsen och försynthet, medan snabb uppfattning och friskt färgade inpass i samtalet tillvan honom de ungas bevågenhet.

Knut upplyste, att Torsten spelade fiol. – Tag med dig fiolen nästa gång du kommer hit, Torsten, bad han enträget.

Alla instämde.

– Du kan gärna sjunga en visa för oss, Titti; Dina ackompanjerar dig nog på sin gitarr.

Han räckte systern instrumentet.

Titti skakade emellertid på huvudet.

– Jag har ju ingen röst att tala om, invände hon. Det vet du ju.

– Jag! Du pratar! Jag, som alltid tyckt du sjungit bra. Stäm upp nu och var inte kittslig.

– Jaså, Ville tyckte hon sjöng bra! Mer behövdes icke för att Titti tveksamhet skulle brytas i djärvhet, efter en kort överläggning med sin blivande svägerska trallade hon glättigt:

Och alla flickor harmas och blänga på
mig,
ty alla, alla gossar med ros strö min
stig,
Och mororna de klaga med högtlyfta
händer,
Så hakorna vippa de snattra om brän-
der,
Som brukas mot häxor och troll,
De räkna mitt värde till noll.

Men alla, alla gossar mitt namn ha till
text,
Lovsjunga mina ögon och prisa min
växt,
Försäkra jag är smidig och vän som en
älva
Och hurtig och gäcksam och glad som
de själva,
Att lynnet som solsken är milt,
Men flickorna kalla det vilt.

Att prisa mitt förstånd varje gosse är
mån.
Av norsen, säga flickor, jag fått det till
lån.
Om Salomo förundrad jag hört mången
sägen,
Fast kung var han vis, och om ord ej
förlägen,
Som domare rättvis och snar.
Ack, levde han än bland oss kvar!

Då röjde jag bland bugande skaror mig
väg
Och stannade för tronen och myste och
neg
Och kisade väl smått för hans härliga
gloria,
Begärde hans dom och förtalde min
historia! ...
Men svarslös, blev Salomo nog
och nöp mig i kinden och log.

Titti mottog det välförtjänta bifall, som ägnades hennes sång, med glädjestrålande ögon. Därpå sade Knut ivrigt:

– Nu är det din tur, Dina. Sjung ”Kikvisan”, är du snäll! Och vänd till Torsten, tillade han förtroligt: Du kan

inte föreställa dig så vackert Dina sjunger, när hon vill.

Emellertid var den unga flickan blyg och lät truga sig mycket. Hon visste dock att hennes röst var vacker och föredraget gott, varför begäret att utmärka sig inför Torsten naturligtvis segrade. I början lät rösten ganska osäker, och hon böjde huvudet så djupt över instrumentet, att blott en skär skymt av ansiktet otydligt syntes bland hårsvallet. Så med ett svällde stämman ut – hade hon uppfångat Torstens beundrande ögonkast? – ett naivt behag kom såväl i hennes sång, som över hennes vårliga gestalt, och hon såg sig omkring med tindrande skälmska blickar. Visan lydde så:

När klockan är ett på dagen,
Och middagstimmen för verksta'n slår,
Jag rättar i hast på kragen
Och burrar mitt blonda hår.
Jag vet min kind är len och röd,
Min mun vållar gossar hjärtenöd,
Att smärt och fin
Jag skymtar i sol'n bak vit gardin.

Nu kommer den muntra flocken
Med språng, med stamp och med hurtigt
skick,
Och alla ha sot på rocken
Och glimmande flickkär blick
De jämka i smyg på mössans skärm,
Och stryka mustaschen med sotig ärm,
De kika in
Som sågo de sött i sockerskrin

Och nog är jag glad att se dem
Och lyfter ibland gardinens flik
Och njuter att käckt få ge dem
En kisande pojkkär blick.
Vem kan väl ögonen bindel ge
När gossar nicka, blicka, be?
Kik in, kik ut
Vad namnam det finns i livets strut!

Mitt unga och varma blod, du,
Kring kindernas gropar rosor spänn!
Lys frestande mun, lys god du –
Nu kommer min hjärtevän!
Kik in. Hur kärligt hans ögon be'!
Kik ut med blickar som löften ge.
Kik ut, kik in.
Som kyssar och smek vid lyft gardin.

När Dina tystnat, gick Knut till skänken och tog sitt handklaver. Även han tänkte tydligen bestå sällskapet en liten låt. Men morsan kom emellan.

– Barn, se på klockan, utbrast hon. Över tio! Det duger inte – hur ska' jag få upp er i morgon bitti!

Det blev uppbrott.

– Säg Ville, du följer väl med en bit? frågade Titti och krängde på sig sommarkoftan.

Morsan hade emellertid försvunnit på ett ögonblick. Nu kom hon fram ur garderoben och räckte Titti sin egen kappa.

– Låna den här, flickan min! sade hon. Den är ful, men varm. I kväll märker ingen, att det är si och så med utseendet.

– Får jag komma igen? frågade Torsten Sele helt lågt vid avskedet från morsan.

– Ja gärna, svarade hon.

Bredvid stod Dina blygt leende i sin unga lycka.

II.
När huset vaknar.

Fyra trappor upp i gårdshuset en råkall novembermorgon.

Klockan felade några minuter i halv sex, då Edith Säv med släpande steg gick till fönstret och tog ur nålen, som hållit ihop gardinerna över natten. Sedan hon fått dessa ordnade i deras virkade hållare, stödde hon händerna mot fönsterbrädet och blev stående orörlig blickande ned i gårdens mörker.

Hon hade dock icke stått länge, förrän hennes kropp började lystra till den enda tanke, som hjärnan för tillfället rymde – att få mera sömn. Först slötos ögonen, så sjönk huvudet gradvis mot bröstet, de knutna händerna öppnades långsamt och gledo ned från fönsterbrädet. Denna ställning behöll hon en kort stund, medan barmen hävdes av ojämna andetag, men då hon plötsligt sviktade och var nära att förlora balansen, grep hon åter, halft omedvetet, tag i sitt förra stöd och vilade tungt på vänstra foten. Nu blevo andetagen djupa och regelbundna. Hon sov.

Vilan blev icke långvarig. Ett häftigt sting i skuldran kom henne att spritta till och rysa av olust. Ännu ett och långt skarpare! Hennes ansikte förvreds och stönande av smärta gned hon varligt det värkande stället. Som om tänder gnagt sig in till skulderbladet kändes det nu. Hon vred på sig för att bättre komma åt att gnida, glömsk av täckbågen, som stod tätt bakom henne. Men den gjorde sig själv påmind – dess skarpkuggade trissa riktigt skar in i hennes höft.

Nu var hon minsann klarvaken! Kaffet påkallade också hennes uppmärksamhet, hon hörde det bubbla över fotogenköket, som, inte olikt en lyktgubbe med vajande rökplym i hatten, stod på bordet längst bort i rummet och lyste.

– Av med kaffepannan! Det var Ediths tanke, och hon ville skynda fram men blev som förtrollad stående i språnget. Så det såg ut i kammaren! Sällsamt, sällsamt ... Hon såg sig omkring med på samma gång dristiga och skygga blickar.

Lågan i lampans glasrör glimmade i en klarblå ring. Ljus ilade även fram genom en mängd nålfina springor i fotogenkökets utbrända järnplåt, bildande ett rörligt mönster över närmaste omkrets, men genom den bredare öppning, som fanns mellan pannan och dess underlag, störtade rika ljusflöden ut över taket och väggarnas övre del, medan resten låg i mörker. Fantastiska skuggpelare avdelade kammarens tak mot spegelns bleckplåtblanka fyrkant pekade en ofantlig, utspärrad hand. Lyktgubbens enda, klart lysande, cirkelrunda öga stirrade rakt på täckbågen, i vilken ett rött täcke var utspänt, men delvis dolt under ett vitt skyddsskynke. Där skenet föll skarpt och fullt, flöt tyget ned mot golvet likt vallande, klarrött blod, men

övergick till sorgflorsliknande draperier, där skuggorna tätnade. Levrat blod och köttslamsor – rött spint – låg här och där på de vita golvtiljorna, och skynket, som fallit i stela veck, gjorde intryck av svepning ...

Första anblicken av det hela hade framlockat ett svagt leende på Ediths läppar, men plötsligt ströks detta ut som med en hand: Den paniska skräcken kramade henne mellan sina klor! Hon kände att hon ej längre var ensam i rummet – förfärliga visshet! Någon var där ... osynlig ... kanske bakom hennes rygg! Hon kände det ... Var skulle hon gömma sig, var, var? ... O, undan .. undan ... borra ned ansiktet ... inte se ...

Då kom det hjälp från lyktgubben, som fräste att hatten med rökplymen skulle bort. Han flydde på ögonblicket, och Edith återfick herraväldet över sig själv. Hon störtade fram, rafsade till sig skynket i förbifarten ...

Nu dröjde det icke länge, innan den unga kvinnan satt vid bordet och lät sig kaffet väl smaka. Lampan, utan kupa, hade hon bredvid sig, ljuset föll skarpt över hennes ansikte, blottade obarmhärtigt hyns osunda blekhet och ögonens röda kanter. Ivrigt arbetade hennes käkar. Ah, vad det smakade gott att äta! Hon hade brutit sin femöreskaka i tre lika stora bitar; två av dessa hade hon redan förtärt, skulle hon våga äta upp den sista med ... Hon såg lystet på brödet – nej, det är slöseri och mot regeln tänkte hon och suckade. Magen var dock av annan åsikt om det förra och gav detta tillkänna så högljutt och kännbart, att Edith ej längre tvekade, utan begärligt lät det sista av kakan försvinna.

Nu var hon något så när mätt, och kände kylan i lemmarna ge med sig en smula. Hon såg helt upplivad ut, tänkte, svagt leende, på sin nyss utståndna skräck och såg sig omkring med orädda blickar.

Som kajer av granit reste sig de kala väggarna om blodböljan i rummets mitt. Så överväldigande var den röda prakten, att Edith där i sin askgrå dräkt och sitt fläktande askblonda hår fick något av töckenbildning över sin spensliga gestalt, där hon satt med den gråblå väggen till bakgrund. Viberande och hög stod lågan i lampglaset helt nära hennes vänstra tinning och frambragte metallblanka skiftningar över det stramt åtdragna håret, medan en blå rökpelare vajade upp till höger om hennes vita ansikte ur kaffepannans pip.

Hittills hade intet ljud från yttervärlden nått henne, men nu spratt hon till vid skrällen av en spiselring, som föll. Endast en tunn trävägg skilde kammaren från köket, där nu fru Bjärt, Ediths värdinna, var i ivrig rörelse. Varje ljud därifrån var hörbart in till täckstickerskan.

Edith kastade en orolig blick på väckaruret – redan sex! Och här satt hon med händerna i kors ... Nej, upp bara, upp till arbetet, som väntade! Hon reste sig mödosamt.

En bit krita och ett pappersmönster lågo på täcket i bågen. Flera figurer vore uppritade, och i en av dem blänkte synålen. Hon granskade det redan sydda, och ansiktet lade sig i bekymrade veck. Det var inte som det skulle arbetet, men så hade hon också varit så trött inpå nattimmarna. Mönstret var svårt både att rita och sy; hon tänjde och slätade det röda tyget samt prövade med ett par lätta slag, om det var lagom hårt spänt. En och femtio, tänkte hon, en och femtio för detta dryga arbete!

När hon väl tagit plats på stolen vid bågen och fått kroppen i den sneda ställning, arbetet krävde, blev det med ens slut på den frist värken i skuldran givit henne. Nypan hettade också och ömmade. O, den långa, långa dag hon hade för sig! Om hon ändå sluppit att någonsin mera vakna!

Hon tog några styng i det tjocka materialet, men övermannades av tröttheten och släppte nålen. Så sträckte hon sig fram och skruvade ned veken, med tanke på oljans dyrhet – hon ämnade visserligen ta sig blott en kort stunds ledighet. Men ändå ... hon reste sig, sträckande på kroppen, gned skuldran och famlade sig fram till fönstret i den djupa skymningen. Där blev hon stående.

Huset hade vaknat och höll som bäst på att gnugga sömnen ur ögonen.

Ljus flammade upp i taklampor, små lågor sköto som eldflugor förbi mörka fönsterrutor, och här och där skuro spritflammors praktfullt färgskiftande eldtungor genom mörkret och kastade hastigt döende reflexer över gårdens cement. En tänd lykta stod på soptunnan, och i portvalvets svarta gap glimmade det rött från en cigarr.

Liv och rörelse var det över allt. Huset hade sjudande brått – alldeles som om det försovit sig, tänkte Edith och log åt sin egen fantasi. Dörrar öppnades och stängdes smällande igen, än hördes tunga, stultande steg i trapporna, än ett rakande, som om hela fång med järnskrot ramlat utför dem. En människorännil strävade droppvis över gårdsplanen och försvann i valvmynningen. Vita mathämtare fångade ljusstrålarna från de upplysta fönstren, blanka bleckflaskor återkastade strålknippen under sina svängningar; klackar smällde; dova hostningar siade om förtidig död, en drillande vissling om sjudande livsfröjd. Och under tiden kallade ångvisslorna, manade, hotade ... Likväl gav en och annan av de bortgående sig tid att blicka tillbaka upp mot hemmets vänliga ljus, vilket tycktes liksom tillvinka dem ett välkommen åter och en önskan om framgång i dagens arbete.

Med vaken blick och spänd hörsel iakttog Edith allt som försiggick. Nu hörde hon fönstret rakt under sitt slås upp. En mjuk kvinnoröst ropade dämpat:

– Gerhard, Gerhard, vänta får jag tala med dig!

– Aha, de nygifta, tänkte Edith och smålog. Hon pressade ansiktet mot rutan, för att inte gå miste om vad som enligt hennes tanke skulle komma – en slängkyss.

En man med mathämtare i handen och klädd i slokhatt hade genast lystrat till anropet, vänt och kommit närmare. Mitt i den breda ljusstrimman från sitt eget fönster stod han, och Edith kunde gott skönja hans dristigt skurna anlete med dess spelande ögon.

– Nå, vad är det du vill? frågade han, kikande uppåt, och vred mustaschen.

– Du har glömt pengarna till sjukkassan, kära du. –

– Anamma det! Han gjorde en snabb åtbörd mot bröstfickan och tillade: Langa ned dem, så är du snäll! Jag hinner inte gå upp, det blåser snart.

– Jabevars, jag ska’ bara linda in dem i en bit paper. Vänta ett ögonblick!

Kort efter hördes åter den mjuka rösten:

– Nu, Gerhard! Passa på!

Något vitt flög mot marken. Mannen fångade det i flykten, och belönades för sin skicklighet med ett beundrande utrop från fönstret, följt av ett kvittrande skratt.

– Adjö med dig, sade han och gjorde en åtbörd, som tillfullo bekräftade Ediths förmodan om nygiftas seder och bruk. Så tryckte han hatten bättre över hjässan och skyndade bort, men fönstret slöts icke, förrn sista skymten av hans vita mathämtare slukats av mörkret.

I köket, utanför Ediths kammare, hade emellertid familjen Bjärt redan länge varit i livlig verksamhet, d. v. s. de arbetande familjemedlemmarna – småfolket sov ännu i det svagt upplysta, varma rummet, som var gemensamt för far, mor och deras fem ättlingar. Fru Bjärt flög omkring som en skottspole i sina otaliga bestyr, alla skulle hon hjälpa, alla käxade, allt skulle hon ha reda på eller skaffa till rätta. Inte hade Irma brett frukostsmörgåsarna föregående kväll, som hon bort. Det blev nu moderns göra. Rasp, rasp lät det mot spisbrödskakan, över vilken kniven flög fram snabb som en blixt. Familjens överhuvud blev slutligen

uppmärksam och utbrast:

– Nej, men Emma, du skrapar till slut bort hålet i kakan, så som du far fram. Bred inte så tunt med smör!

– Smöret kostar tjugusex öre hekto. Tjugusex öre! Du kunde äta margarin, du som andra, men du är omöjlig. – Vad flyger du och far efter nu igen, Irma?

– Mina hårnålar är borta, jämrar Irma. Jag la' dem här på hyllan i går kväll, men nu är de borta. Jag får aldrig ha något i fred, aldrig i livet. Har mamma sett till dem?

– Nej, det har jag inte. Du håller aldrig reda på dina saker.

– Än du då, Gustaf? Har du tagit dem?

– Var skulle jag sätta dem? svarar brodern, kör fram sitt kortklippta huvud under Irmas näsa och tillägger i samma andedrag: Har mamma sett till mitt klubbkort? Jag kan inte få reda på det.

– Var är min snusdosa, Emma? Det är far själv som frågar.

– Där! Den sticker ju upp ur din byxficka.

– Ja sannerligen, men vem kunde veta det!

– Aldrig håller hängslena. Nu brast stroppen, det var då också sju och sjutton sådant skräp de pracka på en! Sy hop den, mamma, men skynda sig. Klockan är mycket.

– Ge mig saxen, Emma! Det är knut på min kängrem. –

– Får jag låna mammas skärp? Mitt är så fult.

– Ja, tag det, Irma, men spegla dig lagom! Och kälta inte ihjäl mig allihop, det ber jag er, säger fru Bjärt uttröttad. Låt bli falukorven, Gustaf! Den växer inte vilt. Seså, gubben lilla, här har du kaffe! Du får skynda dig, det blåser snart ...

I den lilla kammaren bredvid köket sitter nu en ensam kvinna och syr. Varje ord, som talas där ute, hör hon, och inbillningen hjälper henne att se ... Hon lutar sig djupt över arbetet. Ack, det varma köket, samhörigheten, solidariteten ...!

Koppar slamra – familjen dricker morgonkaffet. Gustaf blir först färdig.

– Låna mig tjugufem öre, mamma! ber han.

– Vad ska' du ha dem till?

– Jag vet inte precis. Det är så kymigt att gå utan ...

– Nå, här har du då. Men kom ihåg, jag skall ha igen dem om lördag.

– Ja då ... Vad är det för gott i matflaskan i dag? Rotmos! Det var bussigt. Ja, nu går jag. Adjöss!

– Här har du mössan, Bjärt! Vad är det där! Jesses, du har ett hål på byxen mitt bak! Varför sa' du inte till i går kväll? – Ja, känn efter, du, det blir det inte mindre av.

– Kan du inte dra hop det med en tråd ändå? Fars röst låter bekymrad.

– Nej, det är inte tid till. Drag ner blåskjortan så långt du kan, så syns det inte så mycket. Så där ja! Adjö

med dig! Nej låt bli, så'nt är vi för gamla till. Usch, du har ju snus i mun – gå din väg!

Irmas smittande glada skratt förklingar först sedan de båda andra tystnat. Så säger hon:

– Om Knut kommer hit i kväll, så säg, att jag arbetar på övertid! Det är bäst jag ber mamma om det nu, så att jag inte glömmer det.

– Vart tänker du ta vägen i kväll?

– Jag skall bara ut ett litet tag med en bekant.

– Du understår dig inte att driva omkring på gatorna med någon pojke, så mycket du det vet. Och inte ljuger jag för Knut Vinge. Det är en bra pojke, som du kunde tacka din skapare, om du fick.

Åter höres Irmas skratt, – men nu med något gäckande och spotskt i klangen. Hennes röst är dock idel mjukhet, då hon ger modern sin avskedshälsning:

– Adjö, lilla mammamor!

En stol skrapar mot golvet, porslin skramlar, ett djupt pustande av trötthet och välbefinnande – fru Bjärt tar sig en vilostund vid kaffe och färsk tidning.

I köket är allt tyst omkring tio minuter. Så smälla ett par händer mot var andra.

– Vad i all min dar, ropar fru Bjärt, är du vaken, Svenne! Knalla du dig in och kryp till kojs igen!

En barnröst jollrar otydliga ord.

– Är du inte sömnig längre. Kom, kom ... Kryp tätt till mamma, så fryser du inte och så ska' jag svepa mitt förklä' om dina små fötter. Vill du smaka kaffet? Ja, tag skorpan du, och så ska' vi lägga socker i koppen – kors, det finns inte en enda bit kvar! Hur ska' vi nu göra!

Edith hör, hur hennes värdinna letar på hyllorna i skafferiet, flyttar burkar, krasar med papper ... Så kommer plötsligt en knackning på hennes egen dörr, hon rycker till, böjer sig djupt ned över täckbågen och svarar lågt: Stig in!

In träder fru Bjärt. En råkall luft slår emot henne, och hon sveper sitt förkläde om Svenne, som sitter på hennes arm, klarögd och belåtet knaprande på en skorpa, endast iklädd skjorta och ett mörkt livstycke med grant brokiga kanter.

– God morgon, Edith! hälsar hon.

Utan att se upp från arbetet gengäldar täckstickerskan hälsningen med låg röst och låter orden åtföljas av en böjnning på huvudet.

– Vad står på, tänker hennes värdinna, är hon ond på mig för något, eller varför sitter hon sa där och surar? Högt säger hon:

– Låna mig några sockerbitar, så är Edith snäll! Jag betalar igen dem genast jag får hem från magasinet.

Utan att ändra ställning eller ett ögonblick låta nålen vila, svarar täckstickerskan:

– Ja, så gärna. Tag så många som behövs; skålen står på bordet.

Hennes värdinna följer anvisningen.

– Jag tar sex, yttrar hon, och går mot dörren, efter en sidblick på den unga kvinnan. Men hon kan icke förmå sig att så där helt snävt lämna sin hyresgäst blir obeslutsam stående vid tröskeln och ser framför sig, till dess en rysning av köld får henne att trycka Svenne fastare i famnen.

– Hu, så kallt Edith har, utbrister hon och pressar sin mun och haka in under gossens rosiga öra en sekund, varefter hon tillägger: Kom in till oss en stund! Jag har så varmt i köket och gott kaffe att bjuda på. Säg inte nej, utan kom!

– Tack, snälla fru Bjärt, men jag har verkligen så ont om tid, att jag inte kan.

Vilken röst! Det svider till i fru Bjärts moderliga hjärta, i nästa ögonblick är hon bredvid Edith.

– Hur är det fatt? Har det hänt något tråkigt? frågar hon och klappar täckstickerskan på axeln.

Ännu ett par styng tar Edith, så faller nålen ur hennes hand, och hon lyfter upp huvudet. Då ser fru Bjärt ett ansikte, vars alla drag äro som knutna samman av våldsam inre kamp mot en övermäktig smärta ...

...Nej, hon kan icke uthärda blicken ur de rödkantade, brännande ögonen, måste se bort. O, det arma ansiktet! Varför, varför ... tänker hon, ivrig att förstå den andras lidande, gripen av medkänsla, av begär att trösta. Därigenom bli också hennes sinnen mer mottagliga för intryck – kylan, armodet, ödsligheten i kammaren faller med ens över henne samfällt och med så brutal styrka, att hon slungas ut från den idékrets, där hon är rotad. Lycklig moder och maka som hon är, kan hon visserligen icke mer än tangera gränsen av den ensamma arbeterskans, men detta är dock tillräckligt. Gråten väller upp, hon famlar efter ord.

– Tant Edith är så ledsen, klappa henne, lilla Svenne! säger hon så, lydande en blixtsnabb impuls.

Gossen ser på skorpan, finner det icke rådligt att släppa den, och att flytta den över i vänstra handen kommer han sig icke för med. Han höjer sig alltså fram mot Edith och klappar henne på kinden med skorpan i nypan, hans mjuka arm slingras kring hennes hals, den halvöppna, fuktiga munnen berör hennes läppar. Edith känner värmen av den friska barnakroppen ända in i sitt ensamma hjärta, det lena greppet om hennes hals ger henne en förnimmelse av något ömt, beroende, hängivet ... En imma kommer över hennes ögon –

– Ja, Svenne, ja, ja ...

Rösten stockas, hon vänder sig snabbt mot bågen och griper synålen. Inte ett styng kan hon göra, handen famlar maktlös på det blodröda tyget. Så vrider hon sig åter om på stolen, ser hjälpsökande på Svennes mor, slår händerna för ansiktet och böjer detta mot knäna.

– Var inte så ledsen, barn lilla! Så ... så ... Tala om för mig hur det är fatt!

Från huvud till fot rister Edith Säv av snyftningar:

– Jag har ingen att hålla mig till! Ingen – ingen ...

III.
Där stjärnblomstret spirade.

Torsten Sele ”bodde inne” hos en gift arbetskamrat, som hade sin lägenhet i samma hus som familjen Vinge, men fyra trappor upp. Dina och han hade således alls icke svårt att träffas, de togo också vara på vartenda tillfälle, som erbjöd sig, därom behöver ingen tvivla. Ett möte i farstuns skumrask ... ”O, det

kommer någon! Älskade Torsen, släpp mig, Släpp mig ...”

Den kväll, varom nu är fråga, hade Dina troligen varit i hans omedelbara närhet, att döma efter det förälskade leende, som dröjde såväl i ögon som på läppar, medan han kilade upp för trapporna till sin bostad.

Lägenheten saknade tambur. Då han öppnat dörren, hade han utan vidare köket framför sig. Därinne brann en lågt nedskruvad lampa på väggen över köksbordet, rullgardinen var nedfälld och mot dess blå avtecknades en framför stående neriums smäckra stam och behagfullt grenade krona. En gyllene strimma korsade golvet från den på glänt stående rumsdörren.

Det var ovant för Torsten, att hans ankomst icke uppmärksammades – han var gunstling hos både föräldrar och barn. Några av familjen voro dock hemma, han hörde nämligen kamrat Nilssons röst, avbruten i ett nu av barns fnittrande skratt.

Åhå ... man hade tydligen trevligt därinne! Torsten gick sakta fram till gläntan vid dörren och såg in.

Vid runda bordet, som var omgivet av bäddar, satt pappa Nilsson och läste. Taklampan lyste trevet och ritade med prismornas tillhjälp upp långa skuggfingrar på hans kala hjässa. I sitt knä hade han Vera, enda tösen, hennes lockar lyste som en gloria på hans bröst, hon var i underkjol och livstycke, hennes spensliga bara arm låg om hans hals. Över hans ena skuldra stack ett pojkhuvud fram och följde med giriga blickar raderna i boken, medan två parvlar hängde halvvägs utanför soffkarmen, endast iklädda skandalöst korta skjortor. Samtliga åhörare levde tydligen med i ett roligt äventyr. Glittrande, skrattlystna vore allas blickar riktade åt den läsande, som själv visade en djupt intresserad uppsyn.

Åskådaren i dörrgläntan funderade just på ett lämpligt sätt att än mer pigga upp sällskapet, då lilla Vera förekom honom.

– Titta, där står farbror Sele och gluttar i dörren! ropade hon och klappade i händerna.

Far såg upp ifrån boken och mötte kamratens leende blick.

– När kom du? frågade han. Inte hörde vi något.

– Nej, det märkte jag nog, svarade Torsten och krängde av sig rocken.

Far slog ihop boken. –

– Tag dig en pris, Sele! sade han och räckte fram snusdosan. Det är ett sabla bistert väder.

– Gumman från fattighuset har varit här med strumporna, som hon stickat åt farbror, inföll Vera och gav Torsten ett paket.

– Har hon varit här? Och jag som inte lämnat ut några pengar för hennes räkning! Men kanske din mamma har lagt ut för mig?

– Nej, hon hade inte ett enda öre, men hon petade fram en tioöring ur min sparbössa och gav gumman till spårvagn. Gumman hade gått hit och var så trött. Och så fick hon kaffe, och så värmde vi bruna bönor åt henne, och det tyckte hon var så gott. Hon hälsade, att hon skulle komma efter pengar för strumporna i övermorgon, för hon var alldeles utan, och de andra gummorna på Rosenlund är kitsliga mot henne, därför att hon inte bjuder dem på kaffe, då hon själv fått av dem så många gånger. Men så fort hon fått pengar för stickningen, så skulle hon bräcka dem ordentligt, sa’ hon.

– Din hustru är bra snäll, sade Torsten, vänd till sin värd.

– Det är hon, men för resten är det smal konst att begripa, hur det känns att ha en hungrig mage och trötta ben, då man själv så ofta är i samma elände, svarade denne, i det han hjälpte Vera att haka igen hennes livstycke, som gått upp.

– Är hon ute och skurar i natt också.

– Ja, och hon kommer inte hem förrän efter sju i morgonbitti, stack Vera in.

– Det är för svårt, att hon ska' behöva, sade fadern. Men vad ska' man göra! Tänk dig, att ligga och skura i iskalla trappor natten ut och så hanka sig hem i morgonkylan: helst så ont som hon har i sina ben. Stackars hon!

– Jag har märkt hon går illa ibland. Vad beror det på?

– Bråck. Det trampade hon sig till innan vi gifte oss. Hon sydde lagerarbete till skräddare – då kan du förstå ...

Emellertid hade alla barnen somnat utom Vera, som ännu gick uppe och stökade – plockade upp ett hängsle där, en strumpa på ett annat ställe, ordnade med diskar i köket, och hällde vatten på kaffepannan. Så kom hon in i rummet med kaffeburken och kvarnen och bad fadern mäta ut kaffet, som skulle malas.

– Men det behövs inte så mycket bönor i kväll för det är så mycket sump i pannan, upplyste hon.

– Bry dig inte om det där, sade hennes far. Det kan vi göra i morgon bitti.

– Nej, det törs jag inte lita på. Det blir ändå så'nt besvär att få er iväg och färdiga alla fem, genmälde Vera förnumstigt.

– Det är bra, Vera, att du tar vård om oss, sade Torsten småleende och strök henne över de ljusa lockarna. Hur gammal är du nu?

– På åttonde året, svarade flickan och trippade till närmaste stol, tog plats, klämde knäna stadigt om kvarnen och började mala. Detta var rätt ansträngande göra för hennes späda krafter, inom kort hade också de vackraste rosor sprungit fram på hennes smala kinder och pannlockarna glänste fuktigt.

– Skall jag hjälpa dig vännen min? frågade pappa Nilsson.

Det ville Vera inte. Hon pustade ut ett tag och tog sedan åter fatt på arbetet, trippade därpå åter ut i köket och återkom i blinken förkunnande, att nu var kaffepannan i ordning till följande morgon.

– Var har din mamma lagt min frukostsmörgås, vet du det? frågade Nilsson.

Hon hann inte göra den i ordning innan hon gick. Ska jag breda? Det finns inte något smör, bara flott i dag.

– Kryp du till kojs, jag uträttar det själv.

– Det var bra, för jag är så sömnig. Ni skulle också gå till sängs, annars får jag inte upp er i morgon.

– Genast, svarade Torsten skrattande och började, för att visa sin goda vilja, snöra upp sina skor. Du har allt ett vådligt sjå med oss, lilla Stjärnblomstret, tillade han.

– Tänk, det namnet har aldrig farbror gett mig förr. Det är bara pappa, som kallar mig så, när vi är för oss själva sade Vera och klängde sig upp mot fadern, i det hon sade godnatt.

Få minuter efter låg rummet i djupt mörker, och tunga andetag vittnade om männens förträffliga sömn.

*

Att hon äntligen var hemma! Så som hon rent av släpat benen efter sig i den klibbiga snösörjan! Med en tung suck föll Ruth Nilsson ned på sängkanten.

Vera sprang, strålande av glädje, till henne och utbrast:

– O, så bra att mamma kom just nu! Jag har hållit kaffepannan varm. Är mamma mycket trött?

– Ja, du kan aldrig tänka dig, hur utsläpad jag känner mig. – Nej, lyft inte kaffepannan, barn lilla, du kan skålla dig. Jag häller nog upp själv, bara jag fått hämta mig litet. Har gossarna redan gått i skolan.

– Ja, alldeles nyss. De var så arga, för de bara fick spisbröd med sig.

Mor Nilsson klippte med sina rödkantade, trötta ögon. Jag trodde jag skulle hinna hem innan de gått, sade hon. Jag har bröd med mig. Tag hit påsen, som står därborta, så skall du få en kringla!

När Vera fick se vad påsen innehöll, klappade hon händerna och snurrade runt av glädje.

– Gammalt bröd! ropade hon. O, så gott! Var har mamma fått det ifrån!

– Köpt det, naturligtvis. Det finns ett finbageri i samma hus, där jag skurat i natt. Du ska väl ha en tår kaffe till ditt bröd! Kom nu, så häller jag upp åt oss, sade modern.

Vacklande reste hon sig från sängkanten och linkade ut i köket, medan smärtan i knäna avpressade henne stön och jämmerrop. Nå, tänkte hon, det blir väl bättre då jag får vila ett par timmar och blir riktigt varm. Pengarna har jag i alla fall, och det är huvudsaken.

– Smakar inte kaffet malle, mamma?, frågar Vera, belåtet doppande sin kringla.

– Visst! Om den saken kunde icke vara tu tal, menade mamma Ruth. Hon hade redan fått en smula färg i sitt utvakade ansikte, och rynkorna kring munnen framträdde nu mindre skarpt. Belåtet såg hon sig omkring i köket och berömde lilla Vera, då hon fann, att alla kärl efter kvällsvarden voro rengjorda och undanställda, utom grötgrytan, som krävde en starkare hand för putsningen.

– Tag dig en kringla till, lilla barn! sade hon. Du är så blek och spenslig.

– Är det därför, som pappa kallar mig stjärnblomstret?

– Det får du fråga honom om, han talar om historier, mycket bättre än jag. Kom de i väg i tid till arbetet?

– Ja då. Fast nog var det svårt för mig att få upp dem – för det var jag, som väckte dem, ser mamma.

– Du! Inte kunde du gå upp i mörkret.

Det gjorde jag inte heller. Lampan var tänd, när jag vaknade.

– Kors, sådana slösare, tänkte fru Nilsson. Bränna olja hela natten! Vad kom åt gubben min?

– Jag drömde, så märkvärdigt, fortfor Vera och knaprade på en sockerbit. Det var precis som om någon ruskat mig och ropat: Vera! Opp med dig, Vera!

– Aha! Det gick ett ljus upp för mor. Nå hur gick det sedan? frågade hon le ende.

– Jo, men kan man skratta och sova på samma gång?

– Det beror på. Varför frågar du?

– Därför att både pappa och farbror såg ut som om de skrattade, när jag ruskade dem, och ändå var de så svåra att få vakna. Jag fick ruska både länge och väl. Och det har varit likadant flera gånger.

Sådana krabater att gäckas med tösen! Mor såg det hela framför sig, men att upplysa flickan om verkliga förhållandet – nej, det nändes hon icke.

– Nu går vi och tar en liten lur, sade hon avgörande. Kom nu! Det kan du behöva, som varit tidigt uppe.

Följd av dottern gick hon in i rummet, svepte i förbifarten täcket om den sovande Rolf och lade sig sedan i sängen med huvudet på fars kudde. Tätt intill henne slöt sig Vera och lade armen om hennes hals.

– Pappa läste en sådan rolig berättelse för oss i går kväll, och den är inte slut än, sade hon. Den handlar om vildar, och det står i den hur de bär sig åt att hälsa på varandra. Vet mamma hur de gör då?

Modern skakade nekande på huvudet. Som i en dröm kände hon barnets ord. Hennes tankar rörde sig med dåsigt välbehag kring samlivet med far och barnen. Ett svagt leende spelade över hennes läppar, och hon såg kelet på den lilla dottern. – Arbete, hårt, utslitande, ja visst! Men i alla fall ... Och kärt och stolt var det, att kunna hjälpa gubben sin i slitet för dagligt bröd.

Så trött hon var, så gränslöst trött! Nå, natten som kom behövde hon inte ut och skura, men om fredag ... Det lilla hjärtat, Veras hjärta, så det tickade ...

– Vad sa’ du! Jag hörde inte, sade hon med en lätt sprittning.

– Kan inte mamma gissa, hur vildarna gör när de hälsa?

– Nej, det är omöjligt.

– Jo, så här gör de, så här ... Och därmed började lilla Vera bryna sin näsa mot moderns, medan hennes ögon tindrade av skälmskhet. Så här ... så här ... så här ...

– – –

En knackning på dörren. Mor Nilsson reste sig upp i sängen och såg sig förvirrad omkring. Då ljöd åter ett par hårda slag, och nu stapplade hon mödosamt över golvet och gläntade försiktigt på dörren. Utanför stod brevbäraren.

Från syster min, tänkte mor, glad i hågen, och slet upp kuvertet. Men hennes förhoppning gäckades; det var ett kravbrev från en avbetalningsaffär.

Jaså, inte heller i dag skulle hon få använda sina skurpengar, så som hon menat. Farväl med drömmen om ett stycke oxbringa till soppa! Nu måste slantarna gå till annat – genast middagen var undanstökad, skulle hon gå och göra upp den affär brevet gällde, det beslöt hon fullt och fast.

När tiden var inne, gjorde hon även sina förberedelser till promenaden, tog på sig helgdagskläder, slätade håret och letade fram avbetalningskontraktet. Så tog hon en sista överblick i spegeln, sänkte blicken – aj för sju och sjutton! Skorna!

Jo, här stod hon vackert! I sin iver hade hon totalt glömt, att hon inte kunde visa sig för folk mitt på dagen. Hennes skor voro nämligen vita. Vita tygskor en tövädersdag i slutet på november! Och de voro de enda

hon hade. Om galoscherna åtminstone varit hela, men hon hade minsann blivit varse annat, just denna morgon. Vad skulle hon nu göra!

Ett ögonblick funderade hon på att ge katten i avbetalningen, men fann det, efter kort betänkande, inte rådligt. Gossarna vågade hon ej betro att uträtta uppdraget, och far själv hade icke tid. Det var en vacker knipa hon kommit i – rådlös sjönk hon ned i soffan.

Ah ...! Hon sköt upp som en raket med blicken stadigt fästad på ett par blanka skospetsar, sam stucko fram under det vita sängtäckets frans.

Fars helgdagsskubbor, som barnen kallade dem! Så skinande blanka! Det var precis som om de ropat: Tag oss, tag oss!

Om hon skulle ... De passade nog, far hade så små fötter. Om ...

– Ja, gör det, du! viskade arvsynden förledande.

– Nej, låt bli, låt bli! gnällde samvetet. Det är inte rätt gjort.

– Prat! Är det rätt att han har två par skor och du endast ett par hasor? invände arvsynden.

– Han är så rädd om dem – tänk på det, och hur sällan han får något nytt, bad samvetet bevekande.

– Tänk du hellre på hur snygg du blir om fötterna! Se, hon har fått nya skor, kommer grannarna att säga. Det är inte för mycket du får svänga dig i fina skor en enda gång, menade arvsynden.

– Du blir upptäckt, det går aldrig väl, och inte passa de heller.

– Prova dem! En gång är ingen gång. Tag dem ... hoppsan! Vad var det jag sa’? Passar, alldeles, ropade arvsynden, pöste och sken, medan samvetet tillintetgjort drog hucklet över huvudet och skämdes. Ty mitt i golvets solstrimma stod mamma Ruth och lyfte på kjolen för att riktigt komma åt att beskåda sina fötter ...

Sitt ärende uträttade hon med gott resultat, och grannarna unnade hon hjärtligt åsynen av sin spritt nya fotbeklädnad. Men när pappa Nilsson kom hem från sitt arbetet då stodo helgdagsskubborna skinande blanka som förut och tittade fram under sängtäckets frans med den oskyldigaste uppsyn i världen.

IV.
Tättingen kursas bort.

Knut Vinge ägde icke mera Tättingen, han hade sålt den och gjort en rätt bra affär. Det kom sig så här:

I en viss matvarubod, vid en viss fattigmans gata, sköttes affärerna av en ung man, som hade förlorat sitt hjärta till Dina Vinge. Hon var hans tankes tanke och drömmars dröm. Dina ville emellertid inte lyssna till honom, så var och en kan förstå, att hans sorger därför voro legio och ljusglimtarna få. Saken var verkligen hopplös, men detta nekade den stackars gossen envist att inse.

Nu må dock ingen tro att dessa hans personliga motigheter inverkade skadligt på hans duglighet som affärsman. Snarare tvärtom. Världen var led, varför skulle då han unna någon hundra gram på hektot? Om ock hans själ var i förtvivlans mörker, såg han dock genom slutna ögonlock, om en kund hade sina ögon på annat håll än hans förehavande och det således vore rådligt att pillra bort ännu ett par småsmulor. Aldrig spelade hans fantasi honom några spratt – jo, en gång. Och resultatet blev just, att Tättingen bytte ägare.

Han var en dag sysselsatt med att väga upp socker i ljusröda påsar, då ett minne från sommaren dök upp för honom, med färg av sol, doft från dunkla skogsgömmor och tindrande i glansen från två vackra flickögon:

Ombord på Tättingen ... Dina är med och bär en kvist syrén i sin ljusa blus.

På Essingebryggan stå flickor och gossar och hälsa den vitvingade Tättingen med viftningar och hurrarop. Knut skeppare sitter med ena benet över relingen och hälsar tillbaka med en dragspelslåt, som åstadkommer en lustig svängom på bryggan, medan Ville gast, med armen om Tittis liv, låter sin nymanglade näsduk fladdra. Vad gjorde han själv då? Jo, han satt nära Dina – det är allt han kommer ihåg.

Fågelön! Tättingen fäller hop sina vingar och Dina hoppar från sten till sten för att nå stranden. Ur ”kappen” plockas filtar, primuskök och proviant. Upp med tältet! Potatisgrytan puttrar redan. Dina är kokerska. Dina dukar i det friska gräset och blir inte så värst ond, när han trycker läpparna mot gropen i hennes runda armbåge. Dina kommenderar honom hit och dit och trallar och glittrar och kvittrar, skälmaktig och beställsam ...

Alle man till kojs! ljuder Knut skeppare. Och ini tältet lägga sig alla i en rad, Titti och Dina bredvid varandra, så brodern och ytterst han själv. Som pärla i gull mår man i tältet. Och vem väcker en på den strålande söndagsmorgonen om inte Dina! Just Dina är det, som lutar sig över en och kittlar en i örat med ett strå! Men att fånga henne – pass för det!

Och sedan ... Ah, hela dagen var solsken och lycka, ty Dina var så glad och intagande, och vid hemfärden, i skymmande kväll, låg hennes lilla hand stilla i hans och ville inte bort ...

– – –

Allt detta var rena rama sanningen. Precis så hade det tillgått, fantasin hade icke satt dit ett solgrand ens. Men så ...

– Köp Tättingen! blixtrade den fram. Vem vet, vad det kan medföra allt! Du träffar säkert Dina, under det affären göres upp, och i sommar ... Hon far nog med ut, sitter vid styret, dukar i gräset, låter sin lilla hand ... Ja, vem vet, vem vet ...

Nå, Tättingen var en god båt, så även ur affärssynpunkt var dess ägande icke att förakta. Först morgonen därpå fattade emellertid den unge mannen sitt beslut, och skedde detta medan han tvättade möglet av en falukorv, vilken han sedan polerade med en bit fläsk och sålde som färsk. Det var minsann gry i den gossen.

Två hundra sjuttio kronor betalade han för Tättingen, och hela summan lade han upp på en gång.

Den dag köpet avslöts var värd att minnas av Knut, som aldrig förr haft så mycket pengar i sin hand. Tysta som råttor, då katten är i närheten, sutto morsan och syskonen, när deras Knut med en viktig uppsyn kom fram till bordet, grep i fickan och lade upp en grabbnäve sedlar framför deras ögon.

Åh-h-h!

Utropet var samfällt, råttorna hade fått mål i munnarna,. Och nu ...

– Vad i all världen ska du ta dig till med en sådan massa pengar, Knutte? utbrast Dina. Du är ju pin rik!

– Låna mig åtta kronor, så får jag köpa Titti en sweather att ha på sjön i sommar! bad Ville och virade hop en tia till en strut.

– Det är en evighet se’n du lovade mig en fick-kamera, sade Eskil. Nu kan jag väl få den! Säg!

– Bjud oss alla på teatern en kväll! Det har du råd till nu, menade Dina.

Och till allt nickade Knut god mening. Morsan fann det alltså hög tid att ingripa. Hon buntade hop sedlarna,

som lågo spridda över bordet, makade dem till Knut och sade:

– Låt Knut vara i fred, det är bättre han sparar sina slantar! Köp dig du en varm ylletröja, min gosse, och sätt in det övriga på banken! Det kan komma onda dagar, då det är gott att ha en sparad fyrk att ta till.

Men för det talet fick morsan ej applåder. Svensken Knut fick en ogillande min och hon utbrast:

– Inte har jag något roligt av att de stå på banken. Och förresten – kommer dag, kommer råd.

Syskonen nickade ivrigt bifall.

– Nej, nu ska vi att börja med ha ett hejsjudundrande kaffekalas, fortfor Knut. Sätt på pannan, morsan lilla, och tag dubbel ranson bönor! Du Dina kan gärna gå och köpa bakelser, för du förstår dig bäst på att välja de bästa. Tag tioöres och så många du vill, och köp tjock grädde. Kom inte med någon annan, och låt se att du är kvick i vändningarna.

Se det var ord för svenska öron! Också väckte Knuts förslag storartat bifall. Inte ett ord hade morsan att invända, nej då, utan skyndade genast att tömma sumpen ur pannan och få kaffekvarnen i gång, medan Dina gjorde sig i ordning att gå ut.

– Usch, att man ska behöva köpa grädde i ett dricksglas, sade den unga flickan och sköt till skänkdörren med en smäll.

– Det är väl inte värre i kväll än annars, svarade morsan.

– Köp en gräddkanna, inföll Knut, men riktigt stilig ska den vara. Har morsan sett brödkorgen av nysilver i ...

– O, den är så förtjusande vacker, avbröt Dina. Den är så här hög – hon mätte av i luften och beskrev siraterna och glansen med sådan livlighet, att åhörarnas ögon tindrade och Knut impulsivt utbrast:

– Spring in i förbifarten och tag reda på vad den kostar, så kan Eskil springa ned och köpa den, sedan vi druckit kaffe!

Ja, det var Dina med om och rusade väg. Men morsan sade förebrående:

– Är du rent rysk, kära Knut! Vad ska vi göra med en silverkorg, vi, som knappast ha torra brödet ibland!

– Åh, den kan vara bra att stampa på, när man är pank.

– Det har du så rätt i, Knut, sade Ville. Fast det vore väl ändå bättre att ha slantarna kvar, tillade han eftersinnande.

– Lugna dig, du, jag ska nog skaffa pluringarna i säkerhet. I morgon dag går jag till banken med dem, försäkrade Knut.

Men det var just vad han inte gjorde. Som Knut sade: Slantar ska rulla, de är väl inte runda för roskull. Han märkte också, att han behövde en mängd saker, som han dittills kunnat leva förutan, men nu blivit honom nödvändiga. Rent förunderligt var det med varorna i bodfönstren, det var som om de ropade an honom, lockade, bådo: Köp mig! Tag mig med! Giv oss åt morsan! Köp, köp! Gå oss inte förbi! Lätta på penningpungen ett tag, och du har oss!

Där var en chiffonier, icke ny, det är sant, men präktig ändå, och med den stod det aldrig rätt till. Ty var gång Knut fick ögonen på den – och till möbelhandlarens fönster drogs han av en osynlig makt – såg han i

andanom en bestickande syn: sig själv, skrivande vid klaffen, lådor på glänt, skrivställ, brev, pennor, papperskniv, inredningen av björk i naturfärg, lysande som pur gull i solskenet, och morsan och syskonen betraktande honom med beundrande vördnadsfulla blickar. Sedan detta hänt några gånger, beslöt han göra synen till verklighet. Det gjorde ett duktigt hål i hans kassa – sjuttiofem kronor kostade chiffoniern – men både nytta och nöje fick han ju av denna affär. Med andra var det verkligen si och så.

Det som nu återstod av rikedomen lades löst i en utav den nyförvärvade möbelns smålådor, och ett ideligt glappande blev det sedan i denna. Knut brydde sig visst icke om att undersöka, hur mycket av innehållet, som fanns kvar, han bara tog. –

Åh, vad det var livat att ha mynt, morsans stekpanna fräste biffar och fläskkotletter titt, titt, Eskil gick brun om munnen av lakrits, Dina bjöds på fotografering, och morsan svängde sig i ny kjol. Och knappast en dag gick förbi, utan att någon kamrat, som var, i knipan, begärde lån. Och Knuts goda hjärta tillstadde honom blott sällan att avslå en bön. Han lånade till vänster och gav till höger och tröstade under tiden sin morsa med, att ”i morgon” skulle han börja spara.

Emellertid hade Knut gjort ritning till en ny kutter och vidtalat Ville att hjälpa till med byggandet. Den senare sade därför en dag till brodern:

– Det är väl bäst vi köper material i kväll. Ska du ha båten i vattnet till midsommar, få vi allt raska på.

– Kör för det, svarade Knut och slängde mössan på tre kvart över skulten. Så drog han ut penninglådan, medan hans ögon sysslade med det kära jaget i spegeln, och stack ner handen ...

Solar och trumpeter! En sedel! En enda fattig femma och tre enkronor! Inte en styver mer fanns kvar av förmögenheten! Knut stod som träffad av blixten.

Var hade pengarna blivit av? Det visste ingen, allraminst Knut. Hela familjen tog i med att räkna hop utgifterna, men minnet var klent hos dem alla och sämst hos bankruttören, som förövrigt fann sig med jämnmod i olyckan. Kom, så går vi och köper för det vi ha, sade han åt Ville, och gick mot dörren.

Men nu lade sig morsan i saken.

– Nej, Knut, sade. hon, nu får du allt börja spara och försaka, om du vill ha dig en ny båt. För de här åtta kronorna, ska’ du köpa dig ett par rejäla byxor, för sådana behöver du. Vänta ett par minuter så skall jag följa med och hjälpa dig välja!

Morsan drev sin vilja igenom, trots Knuts protester, så att den aftonen blev det ej några uppköp av för den blivande snabbseglaren. Det blev dock endast ett kort uppskov. Knut stampade på sitt ur, sina helgdagsskor m. m. Och goda vänner räckte en hjälpande hand. Det dröjde därför icke länge, innan han kunde sträcka kölen till en ny Tätting i båtskjulet vid Ulfsundasjön. Arbetet bedrevs söndagarna i ända och alla lediga stunder för övrigt. Så fort bröderna kommit hem från arbetet på verkstaden och druckit kaffet, som morsan hade i beredskap, plockade de fickorna fulla av verktyg och skyndade till båtskjulet. Dit kom även Torsten Sele, som var Knut en god hjälpare. Ville byggde visserligen på sin egen båt, men fann ändå tid att giva sin bror en handräckning emellanåt, så god utsikt fanns, att Knut skulle få sin galeja i sjön till midsommar.

V.
Edith får en vän.

Ivar Ekstrand hade aldrig känt sin far. Både han och halvsystern, Märta, voro frukter av kärleksförbindelser,

som ej vetat av lagens helgd. Men medan systern hade oförfalskat arbetarblod i sina ådror, tillhörde Ivar aristokratin genom sin far, en urspårad ättling av en adlig familj med skottsk härstamning. I ett avseende hade emellertid grovarbetaren och adelsmannen varit varandra lika: genast de fått nys om, att fadersplikten väntade dem, hade de övergivit Lina Berg, den blivande modern. Stackars Lina grät naturligtvis och knotade mot ödet, förebrådde sig också och gjorde misslyckade försök att mota arvingen nr två. Det var sex år mellan barnen, hon borde alltså tagit varning av affären med sin förstföddas far, men – en adelsman! Avdankad, utsvävande, det är sant, men tänk – rena, rama adeln!

Nå vilka än hennes förhoppningar voro, så gäckades de alla och helt. Lina Berg var emellertid inte den, som länge grämde sig över en motgång, helst det barn, hon satt sitt eget liv på spel för att slippa, genast vid inträdet i världen vann hennes kärlek.

Nu var det så, att Lina hade ett starkt behov, alstrat av omständigheterna, att förgylla upp sin levnadssaga, främst för andra, men ock inför sig själv. Hon kände sig tillbakasatt av sin omgivning och inte utan skäl, ty var hon icke en ogift moder med olika fäder till sina barn! Av naturen var hon icke osannare än människor i gemen, att hon med tiden blev i hög grad ovederhäftig, därtill voro sagda omständigheter i stor utsträckning skull. Omslaget i hennes karaktär skedde strax efter gossens födelse.

– En sådan raring, sade någon och log beundrande mot den lille Ivar. Det var det finaste utseende jag nå'nsin sett. Vem brås han på

– På far sin, svarade Lina utan att förarga sig det minsta över den dolda kritiken på hennes eget yttre.

– Vad var han?

Han var adel.

Så klart som i en bok läste Lina i den frågandes ansikte, och idel uppmuntrande saker var det. Lina solade sig också i den andras högaktning, kände sig äntligen uppe på krönet av livsbacken. Men ack, blott för en sekund eller par, ty nästa fråga lydde:

– Då betalar han väl riktigt bra för sin gosse?

Lina fattade icke genast på vilken kal mark hon befann sig, utan svarade som sant var:

– Han! Inte ett öre har jag fått av honom eller kommer någonsin att få. Jag får naturligtvis släpa för min gosse själv.

Fallet blev djupt. Kanske funderade hon någon gång över det märkliga fakta, att hon steg i andras aktning och åtnjöt större hänsyn, emedan hon antogs få underhåll av barnafadern, än ett helt livs strävsamt arbete kunna förskaffa henne. Hur som helst – sitt felgrepp insåg hon och tog varning. För framtiden besvarade hon därför alla frågor liknande dem, vilka en gång störtat henne, med ett trohjärtat: –Tror jag det!

Naturligtvis drog den första lögnen andra efter sig i en oändlig kedja. Lina fick visserligen ett slags nimbus kring sin person, men dyrt fick hon också betala den. Fattighjälpen, hon hade för Märta, räckte icke långt, hon måste arbeta för att få livets nödtorvt åt sig och barnen. Här kom nu lögnens första bittra frukt:

– Att hon inte skäms att ta brödet ur mun på dem, som bättre behöva, hette det. Hon har ju sitt goda underhåll för gossen, utom fattighjälpen för flickan, så nog borde hon stå sig! En sådan girigbuk! Troligen lägger hon pengarna på kistbottnen, medan hon låter den stackars flickungen knäcka ryggen med att släpa på brodern, för att hon själv skall få tid taga andras hjälphus.

Ja, det var ett tal det, för Lina Berg, som med största nöd kunde hålla kropp och själ samman. Det var

naturligtvis icke ämnat för hennes öron, men dit kom det dock. Hon grämde sig icke, utan blev snarare stolt över pratet, ty det visade henne, att hon spelat sin roll väl, och långt ifrån att kväsa henne eggade det henne till än hårdare ansträngning att hålla skenet uppe. Det var hon själv och dottern, som måste betala krigskostnaden, Ivar var den avgudade – prinsen, för vilken ingenting i världen var gott nog.

Gossen var mycket vacker och hade av naturen ett inställsamt väsen. Lina var stolt över hans utseende, och använde varje öre, hon kunde snåla in på mat och kläder till sig och dottern, att pynta gunstlingen. För Märta blev icke mycket över, vare sig av ömhet eller det kroppen behöver. Allt slösades på sonen, och ju hårdare verkligheten nöp modern i skinnet, dess mer dyrkade hon orsaken till lidandet, ty på samma gång var han ju det levande beviset på, att hon en gång varit prinsessan i romantikens eden. Dithän hade nämligen Linas försköningslystnad fått det; ur den brutala upplevelsen med människospillran, bäraren av det adliga namnet, hade hon, med hjälp av sin fantasi, kommit idel rosor att spira.

Märta var, som redan omtalats, sex år, då Ivar föddes. Det dröjde icke många dagar, innan brodern lades i hennes famn och sedan blev denna hans säkra tillflykt, så länge hon fanns i livet. Vården av den späda brodern kom huvudsakligen att vila på lilla Märta, då modern ju måste arbeta utomhus för uppehället. Och Lina Berg kunde vara trygg. Hennes tös gjorde ärligt skäl för det smeknamn, ”Mor lilla”, hon inom kort begåvades med av husets folk. ”Mor lilla” kånkade dagen i ända på sin välfödde bror, var lycklig då hans fägring uppmärksammades, och tillvann honom smekningar. Själv fick hon sällan en sådan, ty hon var ful i barnaåren, men goda ord och vänliga blickar – dock inte av modern. Mången pannkaka och sirapssmörgås stacks också till ”Mor lilla”, där hon under vackra sommardagar satt på gården, med brodern i sitt knä, noga passande, att inte nappen skulle glida ur hans mun eller mjölken strila ut för häftigt. ”Mor lilla” rörde hjärtan, och hennes öde väckte medlidande. Detta blev till ett svårt hak för Linas position som mor till ett adelsbarn, och insikten därom förbättrade just inte Märtas ställning i hemmet.

Flickan måste i förtid lämna skolan och taga arbete på fabrik. Lina hade ådragit sig ledgångsreumatism och kunde numera icke uträtta stort. Märta blev alltså familjeförsörjare, och det värvet fullgjorde hon med heder. På fabriken blev hon omtyckt för sin samvetsgrannhet och flit, det enda man hade mot henne var, att hon uppträdde dåligt klädd och fortfor att göra det, hur än avlöningen ökades.

Och åren gingo. Ju smidigare Ivars välnärda kropp sköt i höjden, dess mer kröktes systerns rygg. Ivar hade hälsans färg och livsglada ögon – systerns hy liksom gulnat linne, och ungdomsglädjen skydde hennes blick. Ivar deltog i nöjen och idrottstävlingar och hade dessutom egen båt, som han flitigt använde. I allt detta uppmuntrade Lina Berg sin son: ”Herre gud, man är ju inte ung mer än en gång”, men aldrig tänkte hon på att dottern kunde behöva annan glädje än den, som kvitterade magasinräkningar, och en betalad kvartalshyra kunde ha i släp. Inte ens ett nytt plagg fick Märta köpa sig, utan måste hålla till godo med klädståndspaltor, som hon vämjdes vid, ty hon hade en utpräglad känsla för renlighet och prydliga kläder. Men, tyvärr, var det samma fallet med Ivar, och till honom dugde det ej att komma med annat än nytt och fint. Dessutom räckte icke Märtas avlöning till, och någon annan inkomst hade familjen ej. Hennes ändlösa slit var det, som tillät brodern föra drivareliv. Fjäsad, avgudad och uppmuntrad i sin medfödda böjelse för lättja hade han aldrig till sitt tjugonde år gjort ett ordentligt dagsverke. Någon gång när nöden grinade, hade han visserligen skaffat sig en packe tidningar, med vilka han sedan gjort affärer, och då visat sig driftig nog, men snart tröttnat.

Lättjan var emellertid icke hans största fel, utan lögnaktighet. I skuggan av en lögn hade han uppvuxit, och sanningen hade blivit hans naturliga fiende. Andra olater frodades också, men Lina såg naturligtvis inte något fel hos sin älskling, och när grannar och polis gjorde det, var allt, enligt hennes åsikt, orättvisa och misstag. Efter sitt trettonde år blev Ivar också försiktigare i sitt uppträdande, han hade då undergått prygel för snatteri, men med dygden fortfor det att vara illa beställt.

Tjugusex år blev Märta. Döden kom till henne på själva hennes födelsedag, och han var mycket god. Ja, så god var han, fader Död, så barmhärtig, att han inte ens gav ”mor lilla” tid till en tanke på, hur det skulle gå mor och bror, då de icke längre hade hennes avlöningsask att lita till. Och mycket väl tillslöt han dödsrikets port om henne, fast förstås, det var då överflödigt besvär, ty om hon, genom ett mirakel, återkommit till livet, skulle säkert upptäckten, att svepningen icke var klädståndsvara, utan spritt ny, gjort henne så häpen, att, skuggorna genast fått henne tillbaka.

Märta hade vilat ett par månader i jorden, då hennes mor nödgades söka sig till fattighuset. Denna blygsamma plan höll dock på att misslyckas tack vare ett smygande rykte om pengar på kistbottnen. Lina tillfrågades om ryktet talade sant, och fast hon förstod, att det gällde hennes väl eller ve, kunde hon icke förmå sig att med ens slita av det nät av osanningar, hon spunnit sig in uti. Det gick dock till slut, men då var hon också nära svältdöden.

Efter moderns intagande på fattighuset var hennes son hänvisad till sig själv för uppehället, och han skötte sig så, att han inom kort måste avtjäna straff för första resan stöld.

När den unge mannen kom ut från fängelset, var det bister vinter. Hotell ”Fria luften” var alltså obeboeligt och alla de ljuvliga krypin han så väl kände – riskojor, makadamslagarskjul, halvruttna pråmar – voro, om inte gångna all världens väg, begravda under snön. Svårt var det också att få mat för intet, men den saken ville icke Ivars mage förstå, den krävde sitt och det till vart pris som helst. Slutet på visan blev, att Ivar måste giva efter, men, ack och ve, priset var arbete!

En vänlig hjälpare skaffade honom anställning på en specialverkstad inom metallindustrin; han visade sig läraktig och flink, men blev icke långvarig på platsen. Den första dag våren andades in genom en söndrig ruta i fabrikslokalen, gav han sju och sjutton i ångvisslans kallelse till eftermiddagsknog och begav sig ut att inspektera båthamnen vid Hornsberg. Och sedan tog friluftslivet honom med hull och hår för många månader.

Ivar hade i fadersarv fått en fullödig själviskhet. Denna hade ytterligare utvecklats genom moderns klemighet med honom och systerns offervilliga ömhet. Någon egentlig ondska var han knappast mäktig (ehuru han nog gick framåt däri med tiden), visade ofta en spontan godhet, som vilseledde omdömen, var spendersam, när han själv hade nog, munter och tillräckligt cynisk för rätt långt gångna stallbröder. A och O för honom var hans eget välbefinnande, och till intet annat tog han hänsyn.

Sådan var den man, som kom att gripa in i Edith Sävs öde. Det började så:

Ivar var en afton på väg till sin bostad. Mätt och nöjd med sig själv och världen var han vid ett ypperligt lynne. Samma dag hade han tillträtt en ny anställning, som tycktes honom lovande i flera hänseenden. Arbetet var icke ansträngande, verkmästaren tycktes ganska efterlåten, och kamratandan var i hans smak. Årets bistra tid var ju också inne, det var gott att ha en tryggad inkomst, om än timpenningen inte var av de högre. Ivar var nämligen bliven hyvlare å en mindre snickeriverkstad.

Han var alls icke trött, spejade äventyrslystet åt sidorna, där han långsamt skred fram på gångbanans kantsten, men fann ej något värt att närmare skärskåda. En aptitretande doft av färskt bröd kom honom emellertid att tvärstanna och supa in luften. Ah, så gott! Om han skulle bedja sin värdinna koka kaffe ... Han dök in i bagarboden.

En sväng om närmaste hörn, och huset, där han bodde, var inom synhåll. Gatan var endast sparsamt belyst, saknade stenläggning och stupade ganska brant mot Klarasjö. Till höger kantades den av väldiga hyreskaserner, och utmed dessa fanns en gångbana av bräder. På motsatta sidan representerades byggnadskonsten blott av ett vrakat verktygsskjul, för övrigt fanns där bergknallar, allsköns bråte, höga

vallar av makadam och en marig tall, vilken höll en barrig arm riktad till hugg mot det enda, blinkande lyktögat, som vakade över omgivningen. Vid gatans övre mynning hoppade gnistor längs ljudande spårvägsskenor, och sedd därifrån tycktes den väldiga gula huslängan med sina hundratals lysande ögon störta sig mot sjöns ljusspeglande vatten, medan portvalvens svarta gap stodo vidöppna i mållös förfäran. Längs motsatta stranden löpte slingor av ljusgårdar, och de där upptornade stenkolosserna lyste som palats i festskrud.

Kylan var i tilltagande, och luften var tung av snö, som hotade falla. Ivar Ekstrand slog upp rockkragen och sköt god fart på gångbanan. Något hade emellertid fångat hans uppmärksamhet därinne i mörkret bland bergskrevorna, han tyckte sig förföljd, såg med korta mellanrum något ljust, smidigt skymta förbi, och skuggade med hand över ögonen för att bättre se men utan resultat. Han fortfor dock att helt misstänksamt speja ditåt, men smålog lättad, då han inom kort såg det ljusa skutta fram ur mörkret och pilsnabbt skjuta över vägen. En katt! Ingenting annat! Det var då väl, tänkte han.

Djuret gick framom honom några steg, strykande sig mot husväggen. Så hoppade det upp på gångbanan, såg upp den en unge mannen och jamade ömkligt.

Ivar stod stilla och betraktade den hjälpsökande. Det var en illa tilltygad stackare, utmärglad och endast halvvuxen. Godheten mot djur, som var den unge mannens bästa egenskap, tog sig genast uttryck, han böjde sig ned och strök det lilla strimmiga huvudet med sin välbildade hand. Något klibbade vid hans fingrar ... Blod! Ett gapande sår fanns under ena örat. Men det var nog inte smärta, som kom djuret att så ihållande klaga sin nöd, utan hunger. Som ett sågblad sköt ryggen fram, och klorna grävde i bräderna, medan ögonen stadigt och utan rädsla mötte Ivars blick.

Vad var att göra? Ivar såg sig rådvill om efter en matvarubod, men ingen sådan fanns i närheten. Så mindes han sitt inköp i bageriet, fiskade upp en kaka, bröt den i små bitar och lade för den hungrige.

Kalaset varade både länge och väl, och någon trugning var ej av nöden. Kakorna kommo och försvunno raskt, Ivar var strängt upptagen, och varken han eller gästen brydde sig om de fåtaliga förbigående. Gångbanan hade de två för sig själva, alla togo hänsynsfullt en omväg, samtidigt de riktade välvilligt nyfikna blickar på det omaka paret.

I en av den gula längans portar stod Edith Säv. På väg bort med färdigt arbete, hade hon blivit stående och från början åsett Ivars värdskap. En grå ullsjal omslöt hennes smärta gestalt, på huvudet bar hon en raggig pälsmössa. Under armen hade hon ett hoprullat täcke med fodret vänt utåt. Grått som detta var hennes ansikte, och där hon, lutande sig mot muren, stod med den otympliga bördan, som gav hennes skepnad en grotesk kontur, gled hon över i stenkolossen, tycktes bliva till ett med densamma.

Nej, det här gick inte an, hon måste gå, butiken kunde stängas, och vad skulle hon göra, om icke arbetet blev avlämnat i tid, så hon fick pengar till mat! Inte ett öre hade hon, och hennes skafferi var tomt, så när som på några kaffebönor. Jämkande täcket bättre upp mot höften, gled hon snabbt ut på gångbanan. På hennes läppar dröjde ännu leendet, det goda, vackra leendet, som åsynen av Ivars välvilja mot ett djur i nöd framkallat.

Kommen i närheten av gästabudsplatsen, ville hon som andra svänga av utåt. Vägen var slipprig, hon halkade, lyckades med nöd rädda sig från att falla, men ropade dock till av förskräckelse ty hon hade tappat täcket, som nu började rulla utför backen. Detta var alldeles för mycket för kattens självbehärskning. Ivar fann sig i blinken ensam, utan att han hunnit upptäcka, vart hans fyrfota vän räddat sig. Vad han såg var en ung kvinna, som hade svårt att reda sig med sin sjal, enär hon hindrades i sina rörelser av en täckrulle. Ansträngning och förvirring över att sig uppmärksammad hade jagat upp ett skärt skimmer på hennes kinder; Ivar fann henne ganska intagande, överlade ett ögonblick med sin maklighet, och gick sedan fram till

henne.

– Låt mig hjälpa! sade han obesvärat och förde handen till mössan. Jag skall hålla det där, medan fröken gör sig i ordning.

Edith mumlade något om, att det nog skulle gå ändå, men då Ivar vidhöll sitt förslag, gav hon efter. Då hon så fått sin sjal ordnad, krökte hon armen för att återtaga täcket, men märkte i detsamma, att det kommit en fläck på dess foder. Ivar, som såg hennes förskräckelse, sade lugnande:

– Det är bara torr jord, se – den går bort! Han borstade lätt och tillade: För resten är det väl inte så farligt med en liten fläck.

– Det är det visst, utbrast Edith. De är så rysligt kinkiga i butiken. Jag hade fått behålla täcket om fläcken varit kvar. Gudskelov ... Jag var ängslig.

Hon suckade av lättnad och räckte blygt handen till tack, när hon väl var färdig att gå. Ivar behöll den längre än nödvändigt var, såg henne in i det rodnande ansiktet och frågade djärvt:

– Skulle inte jag kunna få göra sällskap?

Edith besparades ett svar, ty omedelbart efter frågan strök Ivar ett steg bakåt och utbrast förvånad:

– Nej, se på den! Är du här igen, kissen!

– Stackars djur, sade Edith halvhögt. Han är väl vilsegången.

– Den är nog så, svarade Ivar och såg ned på den lilla varelsen, som strök sig mot hans ben. Edith följde hans minspel och tänkte, att den unge mannen måste vara en bra god människa, och hennes ande menade som så: – Ack, den som hade en sådan vän! Det vore värt att offra något för!

– Ska vi gå nu, frågade Ivar sorglöst.

Men Edith gav icke akt på hans ord. Inom henne hade ett starkt begär växt upp att utmärka sig inför honom, visa honom, att även hos henne fanns medlidande och vilja att bistå. Hon ryggade dock i första ögonblicket för vad hon ämnade åtaga sig. Halvsvält var ju hennes dagliga lott; en varelse till i kosthållet betydde än mindre mat för henne själv. Men hennes godhet var av helt annan natur än Ivars, den sökte inte sitt eget, var uthållig, var uppoffrande. Raskt fattade hon sitt beslut och sade:

– Jag tar kattungen hem till mig.

Det hade Ivar ingenting emot, utan tog beredvilligt upp det lilla djuret på armen, visade Edith såret och belönade hennes rådsnabba ingripande i den hemlöses öde med blickar, som kom rodnaden på hennes kinder att djupna och vållade oro i pulsar och hjärta.

Inom kort voro de vid hennes port, och då befanns det, att Ivar och hon bodde i samma hus. Stor förvåning på ömse håll. Det var dock inte tid till många ord, om Edith skulle hinna bort med arbetet, något hon själv misströstade om, men hennes nya vän ansåg utförbart. Han erbjöd sig också att hålla täcket, medan hon sprang upp till sig med sin skyddsling, och hon antog genast förslaget.

En sådan promenad det sedan blev! Ivar följde henne och lämnade icke ifrån sig täckrullen, förrän de hunnit bestämmelseorten. I tid kommo de lyckligtvis, men så hade de också brådskat. Nå, hemvägen kunde de taga med ro, och de gjorde det. Likväl tycktes tiden flyga för den unga kvinnan, som aldrig förr. Hon lyssnade på Ivars röst som på något hon länge längtat att höra, dess varma klang väckte genljud i hennes ensamma

hjärta, och hon gömde varje hans ord i minnet, fastän de blott avhandlade alldagliga ting på alldagligt sätt. Själv var hon alltför blyg att yttra många ord, men hennes livliga minspel, rodnaden, som kom och gick, och ögonen, vilka troget gåvo uttryck åt hjärtats känslor, förde hennes talan på yppersta vis. Ivar kände sig helt intagen i sin följeslagerska, hans praktiska sinne var också vaket, och det manade honom att icke släppa bekantskapen. Det oroliga liv han förde, med dess skiftande erfarenheter, hade ytterligare skärpt hans naturliga skarpsinne i vad som rörde människors bedömande. Ediths alla goda egenskaper lågo därför i öppen dag för honom. Vem visste, vad framtiden kunde ha i beredskap! I alla händelser vore det gott att ha en kvinnlig vän, vars själsläggning i så hög grad påminde om hans döda systers. Livet hade minsann lärt honom vad han förlorat i arbetsamma, osjälviska, uppoffrande Märta, här bjöds han nu vederlag – dum vore den som ej toge mot!

Så bestämt utprickad var kanske inte hans tankars riktlinje, han löpte den dock fullt ut, beräknande och instinktivt finnande de bästa medlen att nå målet. Han lyckades också vinna hennes varma intresse och tilltro, så att hon endast svarade med ett leende, då han förklarade sig vilja besöka deras gemensamma skyddsling. Under vägen var han inne i en matvarubutik, och för vems räkning det fick hon veta vid avskedet från honom. Han räckte henne då sitt inköp, sägande, att det var kvällsmat åt hennes lilla gäst. Detta var ett mästerdrag av honom.

Lätt om hjärtat skyndade Edith upp för sina fyra trappor. Ett starkt begär att meddela sig med någon om allt som hänt, kom henne att hoppas, det Irma eller hennes mor skulle anträffas i köket, men detta var tomt. Och det dröjde inte länge, förrän den unga kvinnan lyckönskade sig över sin tvungna förtegenhet. O, det var bra mycket ljuvare att få ha det alldeles för sig själv, detta märkliga, i hennes händelsefattiga liv oerhört viktiga ... Inte en stavelse därom skulle komma över hennes läppar.

Då hon fått lampan tänd, såg hon sin gäst i soffhörnet djupt insomnad. Hon vecklade upp paketet – stekt strömming! Och så mycket! Det vattnades henne i munnen, och innan hon hann påminna sig för vem maten var avsedd, hade hon själv tagit en smakbit. Men för den fyrbente blev det sedan stor fest.

Vad gjorde emellertid unga Edith Säv fortast möjligt? Hon ställde sig framför spegeln, med lampan helt nära. Länge granskade hon sig, men hennes min uttryckte ej någon belåtenhet med vad hon såg. Så småningom gled hon dock bort från tanken på sig själv, hennes frodiga fantasi började leka, hennes eget ansikte blev borta för henne, det kom ett annat i stället, en ung mans. Och detta övergav henne icke, sedan hon lämnat spegeln. Varje drag var inristat i hennes själ. Hans tonfall, åtbörder, blickar – allt mindes hon, men jämkade omedvetet på händelsernas verklighetstrohet. Hon ville se vackert, hennes fantasi understödde denna vilja och slösade alltså med sina bästa färger.

Natten, som följde, sov hon icke mycket, men kände dock ingen trötthet vid sitt tidiga uppstigande. I hennes rörelser var fart och ögonen glimmade. Vid pass halvsju skulle han gå till sitt arbete – det hade kommit fram under kvällens samspråk – han skulle passera gården ... På post alltså! I god tid stod hon vid fönstret.

Ack vad, han dröjer! Hon skärper blicken för var och en av de mörka skepnader, som brådskande ila mot portvalvet, gläntar varsamt på gardinen, rädd att synas, fast hon vet detta är omöjligt. Minuterna glida bort, och han synes icke. Snart kallar ångvisslan från Bjärts fabrik, och dennes tid är också Ivars! Tänk, om han blivit sjuk – så, nu gnäller visslan! Och nu, nu kommer han – hennes hjärta tyckes vilja flyga ur bröstet – han skyndar över gården ... Ah! Han hejdar sig, kastar en blick upp mot hennes fönster ...

Den dagen sjöng Edith Säv vid sitt arbete.

VI.

Mötet med Ivar Ekstrand hade till följd en genomgripande förändring i Ediths liv. Sömn och föda voro icke rikligare än förr, nej knappare för en vecka. Lydande ett starkt begär, att te sig till det bästa vid Ivars besök, underkastade hon sig nämligen mången försakelse för att kunna köpa ett billigt tyg till blus, och berövade sig nattvilan för att sy plagget. Ej ett öres påökning hade hon fått å sin skändligt låga arbetslön, värken bet och slet i hennes skuldra som förut, och veden var fortfarande lika svåråtkomlig. Men ändå ...

Sydde hon ock, efter lång fasta, för nästa mål mat, medan överkroppen låg i krum över bågen och fingrarna krökte sig i kramp, så fanns dock skuggan av ett lende på hennes läppar och i ögonen fantasins skiftande ljus, ty – hon var icke längre ensam. I hennes själs innersta levde en varelse förhärligad, älskad, beundrad och föremål för hennes längtan. Hur hon drömde, medan nålen blixtrade, förd av hennes rastlösa hand! Långa, ljudlösa samtal ... Meningsbrytningar, som alltid ändade i harmoni och i vilka Ivar Ekstrad var den segrande ... Allt det fina och osjälviska, som besjälade henne själv, inlade hon i hans part av de inbillade samtalen. Drömmar! Drömmar! Någon gång svallade väl också blodet upp i åtrå, hennes lidelsefulla natur mornade sig, men med täta återfall i luftigt förtonande drömmeri.

Ödet hade skickat fram Ivar i just den belysning som tarvades för att kunna vinna skygga, själsfina Edith Säv. Det var ju helt naturligt, att en handling, som tydde på vekt sinne och medlidsamhet, skulle vinna hennes offervilliga och osjälviska hjärta, och utövaren därav glorificeras. Kom så därtill, att det var första gången hon på tu man hand samtalat med en ung man, som visat sig åstunda hennes sällskap. Hon var ytterligt fattig, dåligt klädd, trodde sig vara ful, ansågs stolt till följd av sitt tillbakadragna sätt – var det då underligt, att hon mitt i människomyllret kommit att leva en eremits liv? Att hon dömde sig till halvsvält blott för att få njuta lyxen av ett eget krypin, där hon osedd kunde snyfta över sin ensamhet, över det tunga öde, som dömde hennes famlande själ att förgäves sträcka sig efter klarhet och utveckling? Slika som människor äro ...!

Ivars första besök var helt kortvarigt. Han kände sig genast hemmastadd i den torvtiga kammaren, log inom sig rätt spefullt åt Ediths förlägenhet, men fann henne dock intagande och fick henne snart obesvärad. Hans uppmärksamhet fästes vid en hänghylla, på vilken några böcker stodo uppradade, och han såg med förvåning, att deras författarnamn voro sådana, som hade klang på bokmarknaden. Han sade dock intet därom förrän vid följande besök. De hade då redan kommit överens om att kalla varandra vid namn.

– Var har du fått de här, frågade han med en nick åt bokhyllan till.

– Jag har köpt dem.

– I antikvariat, kan jag se?

Ja, somliga. Men den här – hon visade på ”Vapensmeden” av Viktor Rydberg – den har har jag köpt i en lumpbod för trettio öre. Tänk, sån’t rampris! Jag har förresten köpt flera böcker i den boden, jag har stickat ett täcke åt frun där, så hon låter mig få billigt.

– Tycker du om att läsa?

– O, det är det bästa jag vet!

Ivar grep en bok och bläddrade likgiltigt. Ett skrivet papper föll då ned på soffsitsen, han nappade efter det, men Edith var honom för snabb. Hennes kinder blossade.

– Kärleksbrev? frågade han gäcksamt, men med en underton av oro i rösten.

Edith skakade nekande på huvudet och stoppade pappersarket i fickan. Men det måste upp igen – Ivar gav sig icke förr. Han fick dock endast se det på lämpligt avstånd.

– Åh, är det bara vers, sade han. Du har väl skrivit av, kan jag tro?

Åter gjorde Edith en nekande rörelse.

– Kors, knåpar du själv med versmakeri! Att du ids! Du må tro, jag har ofta rim och sådant där i huvudet, det kunde säkert bli stöddiga visor av, men det kommer aldrig längre. Låt mig se, vad du skrivit!

Men det fick han inte den gången, utan först längre fram.

Nu kom en tid av oro för den unga kvinnan. Hennes sammanträffanden med Ivar blevo allt tätare, och alla skedde i hennes lilla kammare. Ack, dessa Ivars besök! Hur hon längtade efter dem! Hände det att han uteblev, då han sagt sig skola komma, förlorade hon sig själv i mörker och ödslighet. Ned i sin bädd ville hon och gråta med huvudet borrat ned under ett skyddande hölje. En förfärlig pina blev henne arbetet vid stickbågen.

Sy, sy! Lyckoslottet, hon timrat på sedan hans senaste besök, störtar, och sargad kvider hon under spillrorna. Dåre, kallar hon sig. Är det väl tänkbart, att hon skulle vara något för honom – förmätet är det av henne att vilja det, hoppas och längta därefter. Är hon inte bleknad av umbäranden och instängdhet? Trasiga kängor, ingen vinterkappa, urblekt kjol ... Dåre! Han är rik på godhet och medlidande, därför, och blott därför, uppmärksammar han dig. Han gick icke förbi ett svultet och sårat djur, som kom i hans väg, utan att lindra, smeka, och du, är du stort mer? Är inte din belägenhet densamma, du dåre, som begär kärlek. Lyft sjustjärnan från himlavalvet, askunge ...

Sådant var hennes tal till sig själv, men när hon omsider hunnit till botten av underskattelsen, svängde hennes fantasi blixtsnabbt om, och nu gick det uppåt med fart. Hon tog i med att konstruera. Ord, flacka och utkastade av Ivar i glättigt mod, fingo nu en djup betydelse, leenden och blickar, återkallade i minnet, blevo hörnstenar i det lyckoslott, som snart stod upp ur askan av det fallna. Kunde hon då tillvita honom ett löftesbrott, var det på sätt och vis henne än kärare, emedan tillfälle då gavs att förlåta, att, viserligen tvekande och trots en inre varnande röst, uppfinna ursäkter för honom och hängivet fasthålla vid den förskönade bild av honom, hon skapat sig. Det var därför sällan missmodet så övermannade henne, att hon grät sig till sömns. Och varför skulle hon det? Visst var det så, att Ödet väl mycket pepprade rätterna åt henne, men en liten sockerkaka hade hon ju dock, fri från varje bitter krydda – glimten av sin älskade i tidig morgon, då ångvisslan kallade.

Edith Säv kunde emellertid varit lugn. Ivar hade ingen tanke på att låta sin förbindelse med henne gå i sär, därtill erbjöd den honom för många fördelar. Så bra som denna vinter hade han ej haft, sedan samvaron med mor och systar upphörde. Vinterkvällarna voro långa och kusliga bland barnskrik och matos i det hem, där han ”bodde inne”. Men i Ediths lilla kammare väntade honom trevnad, och en kvinna, som blev lycklig vid hans anblick. Utelivet var kostsamt, och för honom, som brännmärkts av lagen, hade det månget hugg och sting, men hos den unga täckstickerskan var han trygg, behövde icke göra reda för sig utan togs på god tro. Och vilken måltid hon kunde trolla fram för en tjugufemöring och par kopparslantar! Visserligen hände det, att han själv måste tvätta potatisen, om arbetet vid bågen krävde hennes tid, duka bordet och passa grytan. Men vad gjorde det, då han belönades för sin nedlåtenhet med blickar och leenden, som verkligen rörde hans hjärta och läto honom förstå, att den flyktiga och själviska tillgivenhet, han själv gav, gäldades med trofast, offervillig kärlek.

I början av deras bekantskap hade han nog hyst farhågor för, att vissa obehagliga fakta om hans verkliga karaktär skulle komma till den unga kvinnans vetskap, men efter närmare kännedom om det instängda

levnadssätt, hon förde, ansåg han sig trygg. Hennes umgänge inskränkte sig till den familj, hon hyrde av, men från det hållet lurade verkligen en fara, tänkte Ivar. Alltså försökte han omärkligt utså frön till misstroende mot värdfolket i Ediths sinne, men utan att lyckas.

Så länge dröjde det heller icke, innan fru Bjärt fått nys om åtskilligt, som alls icke höjde honom i hennes aktning. Hennes första tanke var naturligtvis att låta sin hyresgäst få del av upptäckten. Detta blev emellertid aldrig av, så upptagen blev hon av egna bekymmer.

Irma, dottern, tycktes finna dygdens stig alltför knagglig. Irma var fager och ville framhäva sin mjälla hy, sina präktiga hårflätor, sin smidiga växt. Irma var glad i vackra kläder och älskade nöjen, men – hon var också hänvisad till sig själv för uppehället, och hade åtta kronor i veckolön för sitt arbete.

Sex och femtio betalade hon modern för sin inackordering och tjugufem öre till sjukkassan. Hur länge måste hon spara för att köpa sig ett par kängor av billigaste sort? Och Irma hade förtjusande fötter ... Grova, klumpiga skodon – det var en mager glädje med dem!

Hennes midja var fulländat vacker – tänk då, att nödgas bära blusar, som korvade hop sig över skärpet i ryggen, plagg, simpla i snitt och färg, omoderna realisationsvaror! Hur kändes det månne för en vacker adertonåring att tvingas bära en kjol, köpt i klädstånd, inpyrd av en okänds utdunstningar, med våder tänjda av främmande kroppsformer? Tänk efter, innan stenen slungas!

Längtade hon efter ett äpple, en bakelse, måste hon betänka sig mer än en gång, innan hon vågade utgiften. Ej ens det billigaste nöje kunde hon själv bestå sig. I enformigt arbete och efterhängsna småbekymmer hade hon levat sedan fem år tillbaka. Och hennes fägring stod i flor, hon var yr, hon var endast aderton år.

Besinna detta och lägg stenen åsido!

Från åtta på morgonen till sju på kvällen varade Irmas arbetstid. Vid försenad hemkomst vankades bannor av både far och mor, men trots detta och tröttheten brukade den unga flickan i ilande fart rusa till någon av de större teatrarna. Naturligtvis kom hon icke inom dörrarna; på gångbanan utanför posterade hon, stirrande in mot ljuset, lystet snappande upp varje skymt av juveler och spetsar, med blicken smekande aftonkappornas mjuka stoffer. Så skulle också hon en gång ha sitt hår ... O, det svandunet ... Parfym, parfym! Ja, den var något annat, än den skvätt hon för ett par tioöringar tillhandlat sig i en färgbod! Skärt siden ... Så illa att hon icke kom åt att se mer än framvåden, släpet måtte ha varit överdådigt! Ännu ett ekipage ... Betjänten – ja, vars, skapligt utseende. Han öppnar, en dam sätter sin fot på vagnssteget ...

Irmas blick flyttar sig genast till hennes egna klumpiga skospetsar, och hon jämför ... Avunden driver tårar till hennes ögon. Själv har hon säkert tio gånger vackrare fötter än damen, som nyss visade sin vrist med dess gnistrande skospänne, tänker hon. Nog var det då nedrigt, att behöva paddla sig fram i pråmar till skor! Allt vackert och rikt var hon utestängd ifrån. Slit och släp och ynkedom, det var hennes lott, så långt hon kunde minnas tillbaka. Usch, vad livet var för ett rivjärn! Om man inte hade pengar, förstås, annars så ...

– Dig skall jag giva all denna makt och deras härlighet, om ...

Åh nej, Irma är för klok. Hon värderar förledaren med en blick och vänder honom ryggen. Blott några steg hinner hon och så:

– Du är ung och dårande. Allt detta skall jag giva dig ...

Men unga Irma går raka vägen hem. Bitter i sinnet är hon nog, och skarpa förebråelser får hon av mor och far vid hemkomsten, men som den förra serverar kaffe till snubborna, tinar Irmas lynne förunderligt hastigt. Sen dröjer det heller inte länge, förrän hon kvittrar som en glad fågel till hela familjens förnöjelse, medan

hon hjälper modern med sysslorna.

Irma hade alls intet ont i sinnet. Om hon ägt ett förmöget hem, skulle hennes levnad sannolikt förblivit spegelblank, helst hennes natur var oförmögen starka passioner. Vad hon tyvärr ägde var ett utpräglat skönhetssinne, följaktligen även begär efter förfining, och detta är av ondo, när ens far är en fattig filare med stor familj att försörja, och man själv stripar tobakslappar på fabrik, man må så vara vacker eller inte.

Hon begärde på det hela taget ej så mycket – ville blott ha en smula mer av livets oundgängliga. Så småningom fick hon det även. Det började med en teaterbiljett då och då. Nå, gossen som bjöd ville ha sin flicka fin, och hon var glad att få ett par handskar, ett vackert skärp. – Så blev det kvällar i Berns föreningsbaler och en maskerad. Irma önskade sig en muff. Inom kort hade hon också en sådan. Sak samma var det med ett armband av silver, en ring, ett album. Några dyrbarheter var det icke, och givaren, som var typograf hade ingen olägenhet av utgifterna.

Men – han ville ha vederlag!

Nå, allt måste ju betalas i denna jämmerdal, så därom är ju ej så mycket att säga, helst den unge mannen hade tycke för Irma. Hon däremot höll nog mest av hans presenter. Svärmeriet var dock inte uteslutet i hennes känslor för honom, välklädd och utrustad med gott utseende och umgängessätt som han var. För att nu inte tala om, att hon för hans skull visste sig vara avundad av mer än en ung flicka i kamratkretsen.

Hon sörjde emellertid icke, då han av arbetsskäl måste resa uppåt Norrland, men när hon, ett par veckor senare, av läkare upplystes om, att hon skulle bliva mor, då ...!

– Nå, vad sa' doktorn? frågade fru Bjärt sin dödsbleka dotter, så fort denna stigit inom dörren.

Tigande gled Irma förbi modern in i rummet och sjönk ned på närmaste stol.

– Så du ser ut i ansiktet! utbrast den gamla, som följt. Sa' han det var något farligt?

Intet svar. Sin blick höll Irma riktad mot golvet och det ryckte konvulsiviskt i hennes ansikte. Så störtade tårarna fram.

– Vad i herrans namn är det med dig? Kan du inte tala, flicka, du förskräcker mig! Det är väl inte lungsot heller? Säg!

Irma bara grät, hejdlöst, övergivet.

– Är det lungsot? O, ni ska få se det är lungsot! Tala då, Irma! Jesses, jag tror jag förgås av ångest! Käraste barn, sansa dig nu! Sa' doktorn, att det är lungsot du har?

– Nej, snyftade Irma, han sa' att det – att – att jag – att jag ä' ...

– Vad? Utom sig av ångest skakade modern henne i skuldran. Vad? Säg mig, barn lilla!

– O mamma, mamma, jag är med barn!

Mållös av överraskning stirrade den gamla på dottern medan hennes kropp, som hållits spänd av ångesten, sjönk samman och underkäken föll. Men blott för några ögonblick. I nästa nu blossade hennes kinder upp och i ögonen kom en skarp glans.

– Vad är det du säger? framstötte hon. Är du från dina sinnen?

Men Irma kunde icke få fram ett begripligt ord för gråt. Med ansiktet i händerna vaggade hon av och an,

medan tårarna tillrade ned i hennes knä. Modern stödde sig tungt mot väggen och såg ned på henne utan ett försök att trösta. Men draget kring hennes hårt slutna läppar veknade alltmer, hon kämpade mot ... Förgäves! Hennes ansikte förvreds, och hon fick i hast upp förklädessnibben till ögonen.

Irma höll emellertid på att lugna sig. Tårarna kommo mindre strida och tanken kippade ej längre efter luft, lik en abborre uppdragen ur sitt element, utan spritade ut fenorna och tumlade om. Efter en djup suck tog hon händerna från ansiktet, men då hon så fick syn på modern, brast det åter löst.

Nu blev det alldeles omöjligt för mor att icke öppna sin famn. Hon lade dotterns huvud mot sitt bröst och sade smekande, men smärtefullt:

– Gråt inte så, barnet mitt! Det blir väl alltid någon råd. Vi få väl hjälpas åt med bekymren.

Och så blandade de två sina tårar samman.

Avbrottet vållades av ringledningen, som förkunnade, att någon önskade inträde.

– Öppna inte, mamma, öppna inte! bad Irma skrämt. Tänk, om det är främ mande!

Det är nog bara Per, lugnade den gamla. Han sa för en stund sedan, att han skulle gå och plocka ved, och är väl hemkommen nu.

Irma lyssnade spänt medan modern gick att öppna. Jo, det var brodern. Gudskelov, tänkte hon, och viftade med näsduken mot sina svullna ögon. Hon såg väl fin ut i ansiktet ... Hon måste se efter, gick till spegeln, blev mycket missnöjd med sitt utseende och plockade nålarna ur sina flätor för att lägga upp dessa på annat vis. Det höll hon på med, ännu, då Per inträdde mumsande på en smörgås.

– Kors, vad du ser ut i syna! utbrast han. Vad är det med dig?

– Sköt du dig själv, bet Irma av.

Per var emellertid icke stridslysten för tillfället. Han högg friskt in på sin smörgås och förhöll sig tyst. Men sedan modern kommit in i rummet slog han upp språklådan.

– Jag har haft ett väldigt sjå, må ni tro, med att knoga hem säcken – var den inte bussigt tung, mamma? Jag släpade och drog, så svetten lackade, och när jag vilade, så kunde jag inte få upp säcken igen på ryggen utan hjälp. Men då kom en fin herre, och han hade både handskar och storm, och han hjälpte mig att hiva upp den. Vad säger ni om det?

Jo, mor fann att det var bra gjort, och hon tillade:

– Jag har hällt upp kaffe åt dig i köket och du får doppa så mycket du vill, därför att du varit duktig. Och om du vill kasta ett öga på Svenne, så han inte stjälper ut sitt kaffe över sig, är du snäll!

När gossen lämnat rummet, grep fru Bjärt ett förkläde, som var under arbete och sade, i det hon trädde på nålen:

– Nå, vad tror du Knut Vinge skall säga, när han får veta det här.

– Knut! utbrast Irma förvånad.

– Ja visst. Karlar bruka just inte vara så värst glada över sådana nyheter.

Irma, som tagit plats vid bordet, flätade under förlägen tystnad på dukfransen.

– Nå, vad tror du? frågade modern åter och tillade eftersinnande: Jag tror för övrigt inte du behöver vara rädd, han tycker ju så mycket om dig. Det är då väl du hållit dig till en bra gosse, men inte trodde jag, att du brydde dig stort om honom, det må jag då bekänna.

– Inte är det Knut, som – viskade Irma knappast hörbart.

– Vad!

– Det är en annan gosse, som inte mamma vet om. Jag har narrats ...

Ack, stackars modershjärta!

————

VII.
Hur Titti hade det i sitt hem.

Stor synd var det om Tittis far, Hilarius Modig, vanligen kallad Hille, men vida mer om hans hustru. För henne var tillvaron ett inferno. Hille var nämligen periodsupare.

Och tro inte att spriten var honom en mild herre. Med järnspira regerade han och rödglödgad var den. Väl under det grymma väldet blev den annars godsinnade Hille en småsatan i förmåga att pina, skrämma och hetsa. Skräcken grep hans familj i hjärtroten.

Annat var förhållandet då han rådde sig själv. Vänligare människa kunde knappast finnas och duglig och skötsam var han även. Ackordsarbetet växte under hans skickliga händer, avlöningsasken blev proppfull av mynt på lördagen, kloka och goda blickade hans ögon. Och hans familj ... Ah, den åt sig mätt varenda dag! På söndagen fanns det både stek och fruktsoppa på bordet, ja, det kunde till och med hända, att mor trakterade med en tredje rätt. Pantsedlarna letades fram och i deras ställe kommo kläder och bohag, som haft semester hos ”onkel”, symaskinen löpte för brinnande livet i byxtyg och skjortväv, i kjolvåder, lapp och skarv, barnen trippade i nya skor och fröjdades åt knarren. Själv använde Hille sina lediga stunder till att reparera vad han under sin svåra tid förstört. Limpannan hölls vid lagom temperatur, hammarslagen ekade, barnen kvittrade omkring honom och hjälpte ivrigt till med råd och dåd; hustrun påminde sig trallar och visor, som Hille och hon själv, yra av ungdom och kärlek, sjungit i Haga, Stadshagen, Karlberg ... O, den tiden! – Kommer, du ihåg ... Säg, minns du? Minns du det? Så frågade makarna varandra och det befanns att ingendera glömt något.

Hille hade också en hjärna, som icke behövde skämmas för sig. Detta visste hans arbetskamrater, hörde därför gärna på hans inlägg i kinkiga frågor och följde ofta hans råd. Men tungsint var han, obotligt tungsint. Och vem, om icke han, hade skäl att vara detta!

Såg någon, som var okunnig om sakernas verkliga tillstånd, familjen under ovan beskrivna förhållanden, så hette det gärna:

– Tänk, vad de ha det bra! Så skulle man ha det! Hille Modigs hustru kan minsann prisa sig lycklig, hon!

Hade de blott kunnat se in i henne stackars hjärta!

Tiden för Hilles perioder av superi lät sig icke förutsägas och deras långvarighet växlade. När han på morgonen som en aktningsvärd medborgare gick till sitt dagsarbete, visste han icke själv, om han skulle få äta sitt middagsmål med hustru och barn, eller, halft vanvettig av lystnad, sörpla finkel på en krog, kanske i ett uteliggarenäste. Lika oförberett släppte spriten sitt offer. En kväll hade han kanske slagit hustrun gul och blå, spottat, fräst och farit fram som ett ilsket djur, därefter lagt sig att sova och genast sjunkit i blytung

dvala. På morgonen var han som en ny människa. Hur han blygdes! Hur han led! Inte mindes han själv det minsta av sina bravader, nej, men hans egna paltor vittnade, så gjorde också hustruns blodviten, krossade möbler, högar av pantkvitton, skrämseln hos hans barn, som flydde honom, enär de icke vågade lita på, att far var god igen. En tröst hade han dock – att han aldrig våldfört sig på dem, på sin höjd motat ut dem någon gång, men då varligt nog.

Så var då den goda tiden åter inne för familjen och likväl ljusnade det föga i mor Sigrids hjärta. Tre, fyra veckor kände hon ett ljuvligt lugn – kortare frist undan spritbegäret hade Hille aldrig haft – men efter den tiden var hon ett hjälplöst byte i ångestens klor. I bröstet kände hon en molande sveda, som följde henne även under nattvilan. Ofta bidade hon skälvande av oro tiden för hans hemkomst. Han dröjde ... förskräckelsens tid var alltså åter inne, tänkte hon. Men kanske ändå ... en halv timme över hans vanliga tid – något oförutsett kunde ju uppehållit honom; tre kvart över ... Nej, det var slut, inte lönt att hoppas längre, slut. Åh, hans ringning! Ut i tamburen – hur hjärtat bultade – där står han alldeles sig själv! Alla goda makter vare tack och lov!

Och dagarna glida fram. Hille arbetar, är god och har en stilla undran, han som hustrun, i sin blick. Var den månne släckt för alltid spritlystnaden i hans blod? Tiden var förliden långt över den vanliga ... Undran blev till hopp och detta till spirande visshet. Och så ... ja så blev det att börja på nytt med ångesten, svedan, svälten och självföraktet.

– – –

Det är en lördag i mars. Hille Modig står upp i vanlig tid, dricker sitt kaffe, tar smörgåspaketet under armen och säger, i det han klappar hustrun på axeln:

– Hör du, Siri, laga att allt är i ordning, tills jag kommer hem, så jag kan klä’ om mig fort. Ju tidigare vi kommer i väg, dess bättre är det, för då hinner jag spika på korkmattan i kväll.

Fru Modig nickar gott förstånd, varpå hr Modig rusar utför trapporna, medan han tillåter sig en sakta vissling. Han är nämligen vid ypperligt lynne och har huvudet fullt av planer angående kvällens affärer.

Det har även hans hustru. Hon tar beskäftigt mått av golvet för korkmattan, som skall inköpas, borstar och lägger fram mannens helgdagskläder och ser efter att Viktor blankat hans skor ordentligt. Själv är hon pyntad och fin klockan tre och maten är redo att sättas på bordet. Viktor har fått lov att följa mor och far, och sitter väntande i helgdagsstass bredvid Titti, som syr på en brickduk och gnolar, medan hennes nätta fot markerar takten. I vrån vid kakelugnen leka tre småttingar ”magasin”, i största sämja.

– Det var rysligt vad pappa dröjer, säger Viktor otåligt.

– Han har väl blivit hindrad av någonting, svarade modern, och ser oroligt på klockan. Lugna dig! Han kommer nog.

Hille Modig är verkligen på väg till sitt hem, men att han skall hinna dit på bestämd tid är hopplöst att tro. Han har så många och stora svårigheter att övervinna. Visserligen är gatan snörrät, stenläggningen slät som en hand, och alla förbigående vika omsorgsfullt ur hans väg, men vad hjälper det, då för honom gångbanan är som ett skepp i sjögång. Körbanan – det brusande havet – håller honom en nådig försyn ifrån med hjälp av lyktstolparna. Han anlitar också hjälpen ofta och länge, tills han givit från sig slik tribut som sjösjuka pläga, ty då bli hans ben stadigare, mera villiga att hålla rak kurs, och sjögången avtager betydligt. Hans välbefinnande blir även större, detta märkes tydligt. Mustascherna, vilka ännu icke hunnit torka efter senaste spritdoppningen, hänga visserligen som sorgedok över munnen, men denna ler och detta så brett, att vem som har lust, utan svårighet kan räkna tänderna och se långt ned i ett grannrött gap. Hilles famn är

också öppen, men det är som förgjort – ingen vill i den.

Kommer så från vedhandlarens skjul en ung flicka. Hon är barhuvad, håret fladdrar för vårvinden, den nedringade blusen lämnar utkik åt en täck halsgrop. Inte en gosse kan låta bli att vända sig om och se efter henne, där hon röd om kinderna brådskar fram med sitt duktiga fång björkved i förklädet. Hille styr mot henne med utbredda armar och skruvar ihop munnen till en strut.

– Puss, puss! smackar han fram. Pussa mig, raringen!

– Usch, en så’n otäcking, fräser flickan och söker väja för Hille, som genskjuter henne, törnar mot vedfånget, varav följer att han ögonblickligen vänder benen i vädret. I häpnaden släpper tösen förklädessnibbarna, och Hille blir halft begraven under ved och barkbitar. Själv kan han inte komma på rätt köl, men får hjälp, fnyser och spottar, men är egentligen inte vred alls, utan ser sig om efter vedbärerskan, som försvunnit. I stället får han se en poliskonstapel nalkas. Det ser hotande ut för Hille ett ögonblick, men räddningen är nära.

– Tjänare på dig, Hille! hälsar en bekant röst. Kom med nu så hjälper jag dig hem!

Nu går det bra för Hille, som har fått ett säkert stöd för sin vacklande kropp. Hans rus håller på att glida över i sitt sista och värsta skede; efter hand blir han uppmärksammare på sin omgivning och mörknar när han träffas av en fientlig blick. Ty sådana vankas, ehuru de klippska ögonkasten äro långt flere – det är ju lördag, en liten pärla ... en tår på tand ... en peliknarkare, än sen. Det kan man väl unna en fattig kropp, som släpat hela veckan! Lycka till och upp med ångan bara, hederskurre!

Annat språk föra de fientliga blickarna. I dem är det mest nålsting och etter. Men så avskjutas de också av utpinade kvinnor – mödrar och hustrur, som tänka på egna bittra upplevelser med rusets offer – av män, vilka blygas över arbetaren-kamraten och känna en hetsande smärta över den smälek denne drager över sin och deras gemensamma klass ...

Hille når emellertid sin egen portgång utan vidare äventyr. Där lämnas han av sin hjälpare, och där står han länge på ben, som bliva stadigare ju längre det lider. Ett par djupa veck stå raka och orörliga över hans näsrot, kring munnen lägrar sig ett grymt drag, och hans ögon glittra vasst.

– Titta, där står Modig! säger en kvinna halvhögt till en annan.

– Modig! Ja, sannerligen är det inte han! Den talande släpper i överraskningen taget i klädkorgen, som hon hjälper till att bära. Vad är det med honom? Är han sjuk måntro? tillägger hon undrande.

– Inte. Han är bara full. Ja nu får hans hustru och barn veta att de lever, stackare!

I detsamma träder Hille ut ur portgången. Med styv hållning och blicken stelt riktad framför sig korsar han gården och är strax därpå ur sikte för de båda kvinnorna.

Med onödig kraft trycker han på ringledningsknappen. Den ringningen är ej att misstaga sig på. Hustrun, som sitter väntande i rummet, studsar, blodet viker från hennes kinder, med skräck i blicken ser hon mot dörren. Så reser hon sig mödosamt, huvudet runkar som på en ålderssvag kvinna, när hon går att öppna.

Upp störtar Titti.

– Mamma får inte gå, ropar hon ängsligt. Låt mig, låt mig! Han rör inte mig. Gå undan, mamma. – Gud i himlen, barn, kan ni inte vara stilla ... Låt mig öppna, mamma! Viktor, gå du till syskonen! Nej, nej ... Mamma får inte inte ...

Men med oväntad kraft skjuter fru Modig undan dottern och slår igen rumsdörren om henne och småsyskonen. Ögonblicket efter ser hon sin man ...

Med en gräslig ed slungar han henne som en sparkboll mot köksdörren. Titti är i blinken hos sin mor, från rummet höres en hickande gråt – barnen ha krupit samman i ett hörn hejdade i sitt utstormande av faderns inträde. I nästa nu höres ett starkt slammer och glasskärvor flyga omkring rummet. Hille har slungat en stol i taklampan och rycker nu som en besatt i kedjorna, för att få ned det hela. Han lyckas också, och det så väl att en bit av taket följer med till golvet. Så kommer symaskinens tur och sedan erinrar han sig hustrun, men orädda grannar ha skyndat till och Hille får en läxa, som känns.

Grannar togo även hand om barnen för natten, och varken Titti eller fru Modig behöva gå husvilla tillfölje av bristande gästfrihet. Men den senare tackar och säger nej, ty hon fruktar att åsamka sina hjälpare obehag av våldsam art, då Hille är oberäknelig och väjer för intet i sin galenskap. Titti nekar också – hon näns visst icke lämna sin mor ensam i bedrövelsen. Nej då!

De två följas alltså åt. Under timmar vanka de på gatorna, köpa ett par bröd och äta dem förstulet, grubbla över den tid, som nu är inne, olyckans, skräcken, förnedringens tid. Men då folkströmmen sinat ut på stråkvägarna och mörker växer i lyktskötarens spår, då springa mor och dotter hem, treva sig upp för trapporna och lyssna vid sin dörr. Innanför är tyst! De fresta låset. Reglat!

Så krypa de intill varandra i trappan. Där är mörkt, och de darra av köld.

En varm droppe faller på Tittis hand, som ligger i moderns knä och hon viskar:

– Gråt inte mamma lilla! Det blir nog bättre.

– Aldrig, aldrig, aldrig.

Djup och obruten tystnad länge ... Så viskar modern:

– Om du skulle gå till fru Vinge och be att få stanna där. Försök flickan min! Du förkyler dig med att sitta här. De bo ju på nedra botten, så de vakna nog.

– Kommer aldrig i fråga att jag lämnar mamma ensam här.

– Det gör mitt hjärta så ont att veta dig frysa.

– Det hjälper inte att be mig. Jag rör mig inte ur fläcken.

Tunga steg i trapporna ... Kvinnorna resa sig ljudlöst och smyga intill väggen.

I trappan flammar en tändsticka upp. Titti gör ofrivilligt en rörelse, varpå stegen ögonblickligen upphöra, för att kort efter, mera tveksamma närma sig. Åter blossar en låga, och nu se de två, vem den kommande är och draga en suck av lättnad. I förbifarten kastar mannen en genomträngande blick in i mörkret, mumlar en hälsning och trevar sig uppför nästa trappa.

– Det var Fernberg, viskar Titti. Kände mamma igen honom?

– Ja visst. Vad har han för arbete?

– Han är vid gasverket. Jag har hört han ska vara så snäll mot sin hustru och ordentlig.

– Ts! Någon kommer!

Och så är det. En ung kvinna med en brokig filt över skuldrorna och håret i en nattfläta står plötsligen framför dem. I handen har hon en bordslampa, utan kupa, vars skarpa sken redan från trappan faller över de två huttrande husvilla i farstuns bakgrund.

– Kom in till oss, säger hon vänligt. Inte kan ni stå här, jag gör i ordning en bädd i rappet.

Fru Modig kommer sig inte för med att göra många invändningar, därtill är hon alltför utpinad. Den andras hand är också så trugande och varm, den drager henne framåt och släpper icke. En skygg förmodan att hr Fernberg kunde tycka illa vara, kommer dennes hustru att svara och orden åtföljas av ett leende, som klär henne – Han! Det är ju han, som skickat mig!

Nu blev det minsann liv i Titti. Hennes mor är trygg för natten, nu kan hon tänka på sitt eget bästa. Och vari består väl det? Ville, Ville, Ville! Ja, just att få andas samma luft som han. Hur hon längtat, men kuvat sin längtan ... Ack!

– Om mamma får vara, hos fru Fernberg, så går jag dit mamma vet, säger hon ivrigt.

Men nu är det modern, som stretar emot, och vill ha dottern i sitt hägn.

– De vaknar nog inte, säger hon klentroget. Det är också allt för sent nu.

– Inte! Jag knackar på fönstret, så kommer jag in med detsamma.

Och borta är hon.

Det tar inte många minuter för henne att komma till huset, där Ville residerar. Så kikar hon in genom fönstret, sedan hon först knackat, men det är naturligtvis kärt besvär förgäves. Så knackar hon åter ... lyssnar ... Jo, verkligen! Man rör på sig där inne. – hej! I en blink är hon vid dörren med örat till nyckelhålet.

Steg höres innanför.

– Vem är det? frågar en sömnig röst.

– Det är bara jag, Ville, svarar Titti, som känner igen rösten.

– Kors för tusan! Vänta ett ögonblick, ropar Ville och den unga flickan hör hur han sätter i väg på bara fötter. Genast komma groparna fram i hennes kinder. Men tyvärr blir det inte Ville, som får hälsa dem välkomna. Det är nämligen morsan som öppnar.

– Hur är det fatt, Titti? frågar hon när hennes gäst kommit in i rummet.

Men inte ett ord kan Titti svara. Ljuset, värmen, känslan av att vara i tryggt förvar hos den älskade, allt detta är en så skriande kontrast mot det hon genomlevat under de timmar, som förflutit sedan faderns hemkomst, att hon helt förlorar sin självbehärskning. Med händerna för ansiktet vänder hon sig mot väggen och brister i gråt.

Frågor och utrop komma från Dina, som sitter upprätt i sängen, och Knut reser sig på armbågen. Morsan är också upprörd, men vad är allt detta sammantaget mot oron i Villes utdragssoffa! Hans flicka gråter, vem är närmst att trösta om icke han! Efter en ganska kort dagtingan med blygsamheten är han klar till handling, och så – så ...

– Kryp genast i säng igen! Skäms du inte, pojke! utbrister morsan, skandaliserad.

Nej, det gör inte Ville, inte ett dugg. I största hast får han på sig byxorna och hur den skälmen sedan bär sig

åt behöves – hm – erfarenhet att riktigt kunna beskriva. Resultatet blir emellertid, att Tittis gropar uppenbara sig, innan någon hunnit sansa sig nog att kunna säga: Skäms Ville!

Några minuter senare knaprar Titti på en hård smörgås och har lättat sitt unga hjärta från alla bekymmer. Sedan kryper hon ned till morsan och Dina i sängen, men måste då hymla alldeles vådligt. Ty visserligen sover Knut, men Ville ... Och han behöver minsann icke glasögon mot närsynthet.

Morgonen därpå – och märk att det är söndagsmorgon – vaknar både ungfolket, morsan, Jeremias och fågelparet i solskenslynne. Vem som är vackrast, Dina eller Titti, där de vila i den vita bädden, är svårt att avgöra, ty väl är Titti rosig om kinden – tänk, Ville där borta i soffan – men så är även Dina. Och varför? Jo, Titti är retfull och bryr henne för Torsten Sele. Men till all lycka blir Dina hjälpt genom morsans ankomst med kaffebrickan. Ungfolket får nämligen traktering på sängen, söndagen till ära.

————

VIII.
En pratstund med Irma.

Våren stod i flor, och likväl fortfor Ivar Ekstrand att arbeta! Ett under var det, tyckte han själv och bröstade sig. Tyvärr kunde han icke göra detta inför Edith, som ju måste lämnas i okunnighet om hans verkliga natur, ja, inte ens till sina gamla stallbröder kunde han förtro sig, ty hån och förakt skulle då blivit hans lott. Emellertid hade han redan då och då börjat taga undan en dag eller två i veckan från dem, fabriken rätteligen kunde göra anspråk på, och allt hetare sprängde blodet vid, tanken på drivarelivets omväxlande händelser, de snabba kastningarna mellan oron i grändernas eggande atmosfär och tryggheten i skog och på landsväg.

Som redan är antytt, voro han och sanningen naturliga fiender. För det mesta hindrades han av sin lättja att riktigt på skarpen föra kriget mot sin ovän, utan nöjde sig med knep och lirkade sig dit han ville. Nu blev det dock annorlunda, och därtill bidrog säkerligen hans ovanliga stadga vid den årstid som är orons. Medan Edith helt blyg gick vid hans sida och emellanåt böjde sig efter en vårblomma, en knoppande stängel, var Ivar en flitig brodör. Men det var icke så ofta det närvarande, som fick släppa till materialet, utan det förflutna. Han var en skicklig färgblandare; vid dessa tillfällen lät han de bjärta, ljusa komma till heders, men annat blev det, då han hade en ”frimåndag” att dölja för den intet anande unga kvinnan. Kanske lydde han omedvetet en svag skamkänsla inför hennes oskuld och ett ur denna upprunnet begär att urskulda och rentvå sig själv, när han, som då plägade ske, slösade med färger i nattsvart och blodrött: Ej en dag ville han ha tillbaka av sitt liv! Hunger och förfrysning och hugg och slag och förföljelse hade fyllt hans levnad till övermått sedan hans spädaste barndom. Och framför allt arbete. Uppslitande arbete natt och dag! Arbete, som knäckt honom för hans återstående levnad! Ack ja ...!

Stackars Edith kände naturligtvis det innerligaste medlidande med denna livets martyr och en brännande blygsel över sin egen otacksamhet mot ödet, som ju dock unnat henne en himmelsvid bättre lott än denne ädle unge man. En sådan lycka det skulle vara att få bistå honom, försona litet av andras grymhet, ja, att lida för hans skull, lida spott och spe, lägga sitt älskande offervilliga hjärta för hans fot!

Så ungefär gingo den unga kvinnans tankar, men medan hon drömde sig att bli hjälten värdig genom utförandet av en klanggod gärning av uppoffring och kärlek, gjorde hon mycket för hans trevnad i tysthet. Om ej annat, undertryckte hon tanken på sina egna bekymmer för att ge timmarna, han tillbragte hos henne, en prägel av ro och sorgfrihet. Men detta aktade hon naturligtvis för intet, alldenstund hennes natur var en glad givares.

En dag, då späda fröken Vår tagit till flykten för gubben Vinter, var det så kallt i Ediths kammare, att hon själv var blåröd om fingrarna och blott med svårighet kunde föra nålen. Ivar hade eldat upp hennes sista

vedpinnar föregående kväll. Allt hon hade i sin portmonnä var en tjugufemöring och köpte hon ved för denna så måste hon vara utan mat till sena kvällen, ty först då finge hon pengar för det täcke, som var under arbete i bågen. Om hon åtminstone fått doppa bröd i sitt kaffe samma morgon, hade hon kanske kunnat bärga sig utan mat till kvällen, tänkte hon, men nu satt hon ju fastande, fastän klockan var elva på förmiddagen, och hon varit uppe sedan sex.

Det ville rakt inte gå att sy. Hon släppte nålen och sökte tina upp händerna med att andas i dem. Och nu hände något enastående: En bitter känsla mot Ivar sköt upp inom henne.

– Han kunde väl tänka sig, hur jag har det, då han vet mina inkomster, tänkte hon. Och ändå lånar han, lånar, lånar, men betalar aldrig igen.

I detsamma hörde hon tunga steg utanför sin dörr, och strax därpå en knackning. I köket väntade en karl med en halv säck björkved, som var för ingen annan än Edith själv!

Minuten efter låg den unga täckstickerskan på knä och travade in veden i traställningen vid kakelugnen, och strida tårar grät hon. Grät av ånger över sin nyss begångna orättvisa mot Ivar – ty det var han, som skickat henne veden – av lycka över att finna sig vara föremål för hans omtanke, grät och log ömsom, och hade icke en tanke på, att veden antagligen inköpts för den krona, han lånat av henne kvällen förut. O, det var en sådan härligt stolt känsla att veta sig omhuldad, det stegrade hennes självkänsla, gjorde henne frimodig och stark.

En brasa! Hej, för en knastrande, präktig brasa! Hon staplade in ved i eldstaden och tände med en blossande näver. Omöjligt att längre hålla sig tyst ... En trall måste hon sjunga in mot de dansande lågorna ...

– Vad du måtte ha roligt för dig själv! Får jag vara med? frågade Irma och stack in huvudet i dörröppningen.

Det fick hon visst och tog alltså plats i soffan, medan Edith reste sig från sin knäböjande ställning framför brasan och beredde sig att fortsätta sitt arbete. Irma bredde omsorgsfullt ut några dockor olikfärgat silke i sitt knä, sydde ett par stygn och sade sedan, långsamt seende sig omkring i kammaren:

– Här ser så hemtrevligt ut i dag, tycker jag.

– Det är väl brasan ... svarade Edith.

På byråhörnet stod Ivars porträtt, vänt åt täckbågen och omgivet av lingonris och blåsippor. Ute hade det börjat snöa, stora flingor dalade långsamt ned på fönsterblecket. En oändligt mjuk dager strömmade in över kammaren, medan reflexerna från brasan irrade på de nyskurade golvtiljorna upp mot Ediths spensliga gestalt och de prunkande jättestora rosorna, som utbredde sig mellan bågens träramar.

– Vad är det du arbetar på? frågade Edith, i det hon reste sig upp och drog ett kritstreck mitt ibland sommarfägringen.

– Det ska' bli en tidningshållare, förklarade Irma. Blir den inte vacker?

Edith svarade mekaniskt jo. Det var dock icke på broderiet hon såg. Med en snabb blick granskade hon Irma, som lättjefullt satt uppkrupen i soffan. Den unga flickans havandeskap var icke längre döljbart och dock såg hon knappast mindre intagande ut än förr. Ett rörande drag hade kommit i såväl hennes väsende som utseende och Irma, som väl förstod att framhäva en naturlig fördel, var icke sen att använda sig därav på bästa sätt för att stämma sin omgivning till medlidande och mildhet. Den blygsamma böjningen på hennes vackra huvud var alltså ej något tecken till ödmjukhet inför andras domslut och klippet med

ögonlocken, innan dessa långsamt sänktes, var koketteri, men tyddes som bevis på skygghet och sorg. Irma grämde sig visserligen ibland över sin olycka, men att sörja, sedan första bestörtningen var över – nej pass! Tårar blir man bara ful av, sade hon till sin bild i spegeln och därmed vore tårekällorna tillstoppade. För övrigt hade hon knappast skäl att se jämmerfullt på tillvaron under denna tid. Hennes fägring, lätta lynne och hjärtegodhet tillvunno henne människors bevågenhet, så att de foro väl med henne, skänkte henne medlidande istället för tadel och således besparade henne det öde, som oftast drabbar ogifta mödrar: att släpas under hån och gyckel i sladderkloaken.

Emellertid hade Irma snappat upp väninnans blick, hur snabb den än varit.

– Du tycker väl att jag ser faslig ut, sade hon, röd om kinderna och skruvande sig en smula förläget.

– Prat! Gör dig inte till, Irma, du kunde gärna vara litet mindre behagsjuk, menade Edith och blinkade skälmaktigt.

– Nå än se'n! Uppskattar man inte själv, så gör ingen annan det heller. Tycker du jag ska ta skärt eller gullgul silke till den här blomman?

– Ja, det är svårt att avgöra, skärt kanske blir vackrast. Vad du är skicklig, Irma! Har du fått undervisning i handarbeten?

– Inte. Jag har lärt mig själv.

– Då måtte du ha stor fallenhet för sådant arbete. Allt, du lägger hand vid blir också så smakfullt.

– På fabriken låter det inte så. Alla andra flickor gå om mig där. Det är också ett så dödande enformigt jobb att sitta och stripa tobakslapparna. Tänk du, vad rika flickor ha det bra mot sådana som vi!

– Du vet väl inte, hur de ha det.

– Inte i allt, naturligtvis, men jag kan väl gissa av det jag sett, för när jag var liten och gick och plockade ved vid hamnarna, så brukade jag alltid gå de fina gatorna och titta in genom fönstren. Och där satt de fina damerna med något handarbete, som de låtsade knåpa med, och de var till den grad stiligt klädda, hade armband och ringar och broscher pin fullsatta med blixtrande juveler och i håret såg de ut, som om de kommit direkt från hårfrisörskan. Ibland spelades det piano i de vackra, vackra rummen, som jag kunde se, när de låg på nedre botten, och räckte jag inte upp, så hoppade jag upp på min vedsäck – men det var bara någon enda gång, då jag var säker på att ingen såg mig, förstår du. Och aldrig kan jag glömma hur fint det var i de rummen. Du kan inte tänka ...! Och ibland hände det, att jag såg en jungfru gå och passa upp på dem, som satt kring middagsbordet och när jag tänkte mig all den goda maten och mindes hur förfärligt fattigt vi hade det hemma, fastän både pappa och mamma nästan släpade sig sönder och samman för oss barn, ja, då ... Jag vet verkligen inte, om det var mest av ilska eller avund, men det värkte i bröstet och jag fick tårar i ögonen. – Ja, det var då det! Irma såg upp på Edith och tillade suckande: Så bittert tungt somliga barn kan känna ...

Edith böjde instämmande på huvudet och hennes väninna fortfor:

– Som liljorna på marken ... Lyckliga de som äro rika! Ack, om det blev min tur också en gång.

– Det blir det nog aldrig, stackars du.

–Jaså. Varför inte, om jag får lov att fråga?

– Din far är ju ...

– Äh, pappa! Jag har väl egna ben att gå på och fram ska jag.

Edith tänkte, att Irmas första steg i livet på egen hand varit nog så ödesdigert och icke varslade om god fortsättning, men hon nändes naturligtvis icke säga något därom. I stället frågade hon intresserat:

– Vad har du tänkt dig? Någon bra plats med hög lön?

Irma nickade.

– Nej, så dum är du icke, att du tror dig, om att få en sådan. Tycker du, till exempel, att telefonisterna ha det avundsvärt.

– Gu' bevara mig, nej. Bättre upp ska jag ha det.

– Ändå kan du inte ens få en sådan anställning, därför att du är en kroppsarbetares dotter, som delar din fars villkor.

– Jag vet, jag vet. Vad vi har det för eländigt, vi arbeterskor! Vill vi ha lite mer än det, som är alldeles nödvändigt för att inte svälta ihjäl, så är enda utvägen att sälja sig. Och inte lastar jag dem som gör det.

– Irma ...!

– Ja, Irma tänker visst inte göra det – ja, gu' vet ändå ... Osvuret är bäst. Nå, se inte så förfärad ut! Du förstår väl, att jag måste ha bättre förtjänster nu, när jag får en till att försörja ... Jag vill inte arbeta på fabrik och duger knappast till det och du vet, att jag inte är dum. Jag tänker bli uppasserska.

– De ha det inte för fett.

– På små ställen, ja. Men jag tänker inte stanna där utan ska stiga i graderna, ända tills jag kursar bort mig själv ...

– Irma ...!

...till en rik karl, som säger ja och amen och tackar mig till och det i en kyrka framför en präst, som läser över oss och får hundra kronor för besväret. Vad säger du om det?

– Jag tror dig om det, utbrast Edith med en blick, som uppskattade väninnans intagande utseende. Men det är väl lika dåligt att sälja sig till en som till många.

På denna anmärkning fann Irma ingenting att svara, hon sydde under tystnad, ända till dess Edith åter tog upp samtalet med att fråga, hur det skulle ställas för det väntade barnet.

– Allra helst ville jag amma in det på barnhuset, svarade Irma. Då är man helt och hållet fri sedan, som du vet.

– Men inte vill du väl mista ditt barn?

– Nu tycker jag det inte skulle göra mig det minsta ont, men vem vet hur jag kommer att känna det då det väl är fött. Jag känner mer än en flicka som tyckt precis som jag och sen blivit så kär i barnet sitt, att hon hellre utstod de förfärligaste umbäranden än mista det. I alla händelser kommer nog mamma att hjälpa mig, så jag är alls inte orolig.

– Ja, du kan vara glad du har ett hem. Tänk, om det vore jag, som ... Men säg, har du inte sytt några småkläder än?

– Jo, jag har en hel mängd, men det mesta har jag fått.

– Åh, gå efter alltsammans, och låt mig se på det! bad Edith ivrigt.

Efter ett par minuters frånvaro återkom Irma och lade en packe nätta plagg på täcket i bågen.

– Har du verkligen sytt det här? utbrast Edith och såg beundrande på en vackert arbetad liten skjorta.

– Vartenda styng, bedyrade Irma stolt.

– Har du köpt tyg och spetsar själv?

– Jag har väl inga pengar. Mamma har köpt, svarade den unga flickan. Men de här – hon visade på ett par sockor – de här fick jag i lördags av en kamrat. Jag såg dem i ett skyltfönster och önskade mig dem, och då gick hon in och köpte dem, och sa', när hon gav mig paketet: Jag har haft det som du, så jag vet allt hur det känns. – En annan flicka har lovat mig en stilig dopmössa. Tycker du verkligen om sakerna?

– Ja, det gör jag. Allt är så fint och näpet, svarade Edith.

– Det var bra det, jag lovar dig att du får ärva alltsammans, försäkrade Irma skrattande.

– Jag! Edith rodnade djupt och gjorde en avvärjande åtbörd.

– Ja, jag, härmade den andra. Som om inte Ivar Ekstrand sk – nej, låt bli, jag skall ingenting säga, släpp, släpp ...

När ordningen blivit återställd, och de båda unga åter sutto lugnt arbetande, hotade Irma ännu en gång att hoppa över skacklorna, i det hon började:

– Som om det vore någon hemlighet, att ni är kära i varandra och är man kär sa – nej jag tiger, sitt stilla.

– Varför skall du vara så där, så där ...

– Säg ut du, du menar naturligtvis slampig, hjälpte Irma till, utan att taga illa vid sig, då väninnan sökte efter ord. Alla kan väl inte vara som du. Jag för min del tycker du är litet egen. Är du född rik?

– Jag? Nej, jag kom lika naken till världen som du. Men varför frågar du så?

– Det är svårt att säga. Det är något i ditt sätt ... och så det att du hellre knappar in på mat och kläder, för att kunna ha ett eget rum, än bo inne, så läser du böcker, som mina bekanta skulle anse som riktiga sömnpiller och jag tror att du diktar själv i hemlighet, och –

Edith höll skrattande för öronen och bad om förskoning.

– Men man får bo inne för sju, åtta kronor, envisades Irma.

– Jag har nog prövat på det, svarade Edith. Det är något förskräckligt att bo inne. Alltid känner man sig som en utböling, ett påhäng, som familjen fått för sina synders skull och tycker sig vara i vägen jämt. Det är nästan omöjligt att känna sig otvungen. När jag själv åt, måste jag hymla och när familjen åt, visste jag knappast vart jag skulle vända ögonen för att inte synas vilja snåla till mig att vara med. Mycket sällan kunde jag komma åt att tvätta och kamma mig något så när ordentligt, för det mesta måste jag göra toalett i mörkret. Jag arbetade naturligtvis borta den tiden. Du kan inte tro, vilket himmelrike det var för mig att slippa inneboendet och fabriken.

– Och ett himmelrike är det för familjer att slippa dela rum med främlingar, det vet jag bäst. Vi har haft

inneboende, så långt jag minns tillbaka, ända till förra året, då vi tog den här lägenheten på två rum och kök. Jag minns – men säg mig först, varför du valt ett så uselt avlönat arbete, som att sticka täcken.

–Valt! Har du fått välja ditt?

– Jag var så illa tvungen att ta det första, som jag fick tag uti och tacka till.

– På samma vis var det för mig. Och sedan – ja, att lära kostar ju och då så ... Förresten har bågen tillhört min mor. Hon stickade till bodar och jag och min syster måste hjälpa till, ifrån det vi var helt små. Min far söp, så han bidrog inte mycket till vår försörjning.

– Lever din syster?

– Nej. Och hon var den enda släkting jag hade, sedan mina föräldrar dogo. – Men vad var det, du skulle tala om?

– Jo, det var om inneboende ... En gång hade vi en plåtslagare, som bodde hos oss. Bror Gustaf var då på nionde året. Nå, en dag får mamma till sin förfäran se något på Gustafs underkläder ... Hon gick genast till sjukhuset med honom, och där fick hon veta, att hon anat rätt – pojken var nedsmittad.

– Åh, ett sådant elände! utbrast Edith.

– Ja, det må du väl säga, fortfor Irma.

Vi måste alla undersökas av läkare. Men den som aktade sig för sån't, det var plåtslagar'n. Genast han fick nys om upptäckten, smet han utan att betala vad han var skyldig för hyra och kaffe och tvätt, och inte nog med det, – när pappa skulle ta på sig helgdagskläderna, var de sin kos. En lycka i olyckan var, att vi alla, utom Gustaf, var friska, men han, stackars pojke, fick ligga länge på sjukhuset.

– Det är svårt att vara fattig, sade Edith stilla.

– Inte! De fattiga ha mycket mindre bekymmer än de rika, det vet du väl!

Men – allvarsamt – vad tror du en så kallad fin flicka vid min ålder vet om livets svårigheter. Och ändå dömmer de oss så hårt! Inte är det någon konst att vara snäll, då man har fullt upp med mat och kläder och nöjen och bemötes som en prinsessa. De skulle vara i våra kläder ...

– Livet har väl sina tråkiga sidor för dem också, invände Edith.

– Det vore väl för orättvist, om de skulle slippa undan alldeles helskinnade, genmälde Irma buttert.

– Har de någon ömsinhet och känsla av rättvisa, så tycker jag det bör kännas både svårt och skamfullt för dem att gå mätta och varmt klädda mitt i skaror av arbetslösa, nödlidande och sjuka. I våra tider är det en blodig skam att vara rik och en heder att inte ha mer än det nödvändigaste.

– Åh, så du tar till! Jag skulle gärna hålla upp både förkläde och kjol, om det ville regna schaber, skrattade Irma. Du borde också betänka, att den som är pank ingenting har att ge. Vänta bara tills jag blir rik, då ... Jum, jum, vad folk ska få!

– Bara det inte går dig, som det gick med mannen i berätelsen, jag läste en gång i söndagsskolan, sade Edith. Han sa jämt bara han blev rik, så skulle världen få se en frikostig karl. Så drömde han en natt, att han rådde om en slät och väldigt hög pelare av guldmynt, och glad var han, och nu skulle han hjälpa folk. Strax kom en tiggare och bad om en slant. Ja, det skulle han visst få, mannen tog bort ett mynt ur pelaren men ack, ack, ack, det blev ett fult hål efter den. Han stack in slanten igen och försökte på ett annat ställe, men

det blev naturligtvis lika dant. Tiggaren fick gå ohjälpt. Så blev han själv hungrig och skulle ha sig ett mynt att köpa bröd för, men, nej, han kunde inte förmå sig att, göra minsta skavank i sin guldpelare. Och till slut dog han av svält framför en skatt. – Vad säger du om den historien?

– Jo, att det var en fånig karl. Det skulle varit jag, som rått om härligheten ... svarade Irma och reste sig från soffan. Vad tiden har kilat i väg, tillade hon.

– Hur är det nu med din huvudvärk? frågade Edith.

– Den är sin kos. Jag tror jag går till fabriken i eftermiddag, för jag behöver ju så väl förtjäna allt jag kan. Får jag se ... Åh, vad du har sytt mycket!

Och hon sträckte sig, gäspande, kastade en förstulen blick i spegeln, lindade en lock om fingret och fortfor:

– Jag har väl hindrat dig, alldeles rysligt med mitt prat? Säg!

– Inte alls, försäkrade Edith. Det har varit roligt att få tala med dig. Du är så snäll, när man kommer underfund med dig. Stackars du!

– För jag är snäll?

– Just precis. – Får du någonting från – från barnets far?

– Inte. Jag vet inte ens var han finns.

– Är det sant, att en annan gosse vill gifta sig med dig?

– Tala inte om det! Irmas röst var retlig, och hon tillade, i det hon nervöst plockade samman barnkläderna: Jag är väl inte tokig. Han har inte mera än jag. En arbetarehustrus lott – usch! Nej, jag tackar, det är ingenting för Irma Bjärt.

Därmed gick hon.

Om en stund hördes hon åter, nu trallande en visa ute i köket. Den fagra Irma! tänkte täckstickerskan och lyssnade, vemodigt leende. Irma, med sitt lätta blod, glad i sol och skönhet, god och givmild, men utan djupare krav på människovärde och själsadel för sig och andra, och i saknad av kraft att försaka, att lida ljudlöst, med sammanbitna tänder. – Hur skulle det gå henne?

Vilse! Hur många jag sett gå vilse i livet, fortsatte Edith i sin tankegång. Vackra Märta Spira ... Åtta kronor i veckan var hennes förtjänst och på den skulle hon försörja sig och sitt barn. Fyra i veckan för lillen betalade hon – hur ofta fick hon äta sig mätt månne? Hennes hålögda utseende vittnade. Men sedan hon övergivit fabriken och arbetet ... Strålande vacker hade hon kommit gående under Humlegårdens lindar. Och vad hade Märta svarat på en anmärkning om hennes fint rundade kinder? ”Man får både tillräckligt med mat och god mat i det bunkalag i helvetet, som jag nu är medlem av. I det förra fick jag nöja mig med oset”.

Vem, med hjärta i bröstet, kunde förebrå henne – så kär som hon var i sitt lilla barn! Bara en utväg fanns det att rädda detta från död i elände – hennes kropp och själ var priset och hon betalade.

Det var blott ”bunkalag” icke vistelseort Märta ansåg sig ha utbytt! Visst gjorde mången fabrik skäl för det namnet och dock fanns det schackt för värre fasor: Kyffet, där hemarbeterskan stred för livet trofast sitt bästa jag till det sista ...

Vad den Irma sjöng ...!

IX.

Pälsboan.

Samma dags afton fick Edith besök av Ivar Ekstrand.

Hon lade genast vid hans inträde märke till, att han var vid ypperligt lynne. Starkt glittrande lågo hans ögon under sina raka bryn, näsvingarna skälvde och hans åtbörder buros av en nervös livlighet, som visserligen icke var den unga kvinnan helt okänd, men dock mera sällan kom till synes. På hans hy och händer märkte hon, att han gjort en grundlig toalett och detta förvånade henne, alldenstund det var mitt i veckan. Hade han firat från arbetet? På den frågan svarade han ett bestämt ”nej”, men för alla andra spörsmål värjde han sig leende och fyndigt. En dold triumf blixtrade emellertid oupphörligt fram i hans ord och väsen och bestyrkte Edith i hennes förmodan, att han haft någon upplevelse som av ett eller annat skäl skulle hemlighållas för henne själv. Hennes inbillning kom i stark rörelse, eggad och berusad av den äventyrlighetens atmosfär, som gästen förde med sig.

Det var icke utan att hennes arbete led av hans därvaro denna kväll. Ty Ivar blev slutligen rent av pojkaktigt uppsluppen, visslade, trallade och visade prov på en fingerfärdighet, som kom den unga kvinnan att häpna. Fingerborgen trollades av hennes finger som lyft av andehänder. Ett ögonblick var Ivar nära henne, ej minsta beröring kände hon ... halskragen gled upp – broschen borta! Var? Åh, den kom fram ur trollkonstnärens ficka. Och Edith skrattade och beundrade och Ivar solade sig i hennes leenden, gengäldande hennes ömma blickar med ögonkast, som icke voro fria från ett visst gäcksamt övermod.

Men tiden led och det såg ut som om täcket icke skulle bliva färdigt till utsatt timma. Då kom Edith på det djärva infallet att bedja sin vän hjälpa. Och han sade icke nej. Det var visserligen blott ringa ting han kunde göra – borsta ut kritmönstren, avlägsna tråckeltrådar och dessutom uträtta några små syslor, som icke tålde uppskov – men i detta visade han sig så tjänstvillig, att Edith mot sin vilja fick ett bestämt intryck av, att han ville ställa sig in. Varför? Det sökte hon fåfängt grunda ut. Måtte det inte bli fråga om lån, tänkte hon, missmodig över att i så fall ej kunna bistå.

Sent omsider blev täcket färdigt. Man överenskom att Ivar skulle göra sällskap till boden, men som tiden medgav det, skulle man först taga sig en styrketår ur kaffepannan. Edith skyndade sig alltså att duka bordet, som stod i kakelugnsvrån. Medan hon, med ryggen vänd mot honom, sysslade med detta, gick Ivar efter ett paket, som han lagt ifrån sig vid inträdet och vilket den unga kvinnan nog iakttagit, men sedan glömt. Varsamt vecklade han upp omslaget, smög sig sedan bakom Edith och lade en mjuk, glänsande tingest om hennes hals.

Med ett lätt anskri svängde hon sig om och såg häpet, än på den leende unge mannen, än på den praktfulla fällen, som föll ned över hennes skuldror ända till knäna.

– En pälsboa, utbrast hon, när överraskningen tillät henne tala. O, så förtjusande vacker! Smekande gledo hennes händer över de silkeslena håren och hennes haka borrade sig helt ned bland dem. Så vackert, så vackert ... upprepade hon åter och åter.

– Det var roligt du tycker det, sade Ivar och mönstrade henne belåtet.

– Var har du fått tag i den? frågade hon.

– Fått tag i! En sekundsnabb, misstänksam blick träffade Edith. Jag har ärligt köpt den, skall jag säga dig.

– Inte menade jag något illa, avböjde Edith mjukt, förvånad över hans kärva ton. Vem skall ha den?

–Du.

– Jag!

– Ja, vem annars.

– Men, kära du, inte kan jag bära en sådan dyrbar sak, så tarvligt klädd, som jag är för övrigt.

– Det är inte meningen, att du ska begagna den nu, det är ju sommar i rappet. Du skall väl inte gå dåligt klädd för alltid. När vi bli gifta, får du allt en man, som duger, ska du få se. Till dess kan du väl gömma boan.

– Ja, jag skall vara så rädd om den. Den är väl vådligt dyr?

– Åh, nej. Tiden är ju inne, då sådana där saker realiseras.

– Hur mycket har du gett för den?

Ivar dröjde med svaret. Ett egendomligt leende spelade kring hans läppar medan han med ett nästan omärkligt skelande såg på Edith, som hade sin uppmärksamhet fäst vid gåvan. Men när hon så fångade hans blick, bytte den genast uttryck, blev öppen och dristig.

– En och fyra, svarade han lugnt.

Genast orden gått över hans läppar, var det som om han ryggat inför en fara, och det var med fällda ögonlock han avvaktade vad som skulle komma. Men vid Ediths svar samlade han sig i hast till ett uttryck av oförställt hån.

– En och fyra[1], upprepade hon förbluffad och synbarligen utan begrepp om ordens verkliga betydelse. En och fyra! Försök inte. Jag låter inte narra mig så lätt.

– Liten oskuld!

Hans ton sårade Edith, han förekom dock varje ogillande utlåtelse, genom att hjärtligt säga, i det han gav hennes arm en smeksam tryckning: Bry dig nu inte om vad den kostar. Ingenting är gott nog åt dig, tycker jag. Jag hoppades också att du skulle bli glad ... Hans röst hade fått en anstrykning av bitterhet och med utmärkt maskering spelade han nu förorättad. Och i detamma låg vägen klar för den unga kvinnan. På det älskligaste sätt sökte hon gottgöra sitt förmodade fel och det var till sin stora glädje, hon fann Ivar mycket villig att försonas.

Så snart kaffet var drucket, beredde de sig till avfärd. Men det skulle bli ännu ett uppehåll. Medan Edith rullade samman täcket för Ivar att bära, framkastade han litet vårdslöst:

– Du kan väl inte låna mig lite slantar? Jag har inte ett dyft.

Det ryckte smärtsamt kring Ediths mun – här var nu det som hon fruktat. Och att just nu icke kunna hjälpa ...!

Hon tog fram sin portmonnä.

– Det här är allt vad pengar jag har, sade hon, med sorg i rösten och höll fram en tvåöring. Jag får ju en och femti för täcket, men jag har ingen mat hemma och jag får i bästa fall inte några slantar, utom dem i kväll, förrän i övermorgon.

– Det var då rent förbannat! Jag måste ha på något sätt.

– Kan du inte stampa på din kloc ka?

– Den anammade ”onkel” i förra veckan. Jag hade ju avbetalning på min kostym då, som du kanske minns.

– Nå, då vet jag ingen annan utväg, än att du lånar på silverskedarna, som du gav mig på min födelsedag. Jag skall genast ta fram dem.

Det var icke utan en viss tvekan Ivar biföll detta förslag. Edith hade emellertid skyndsamt tagit fram ett etui ur byrålådan. Ivar tog det, men i stället för att helt enkelt stoppa det i fickan, plockade han ut skedarna och bad om en bit papper att vira dem i.

– Varför i all världen tar du inte etuiet, undrade Edith. Det ser då bra mycket finare ut ...

Nej, Ivar fann det inte nödvändigt, och ägarinnan gjorde ej flera invändningar. Inom kort hade de lämnat bostaden och befunno sig på väg till närmaste pantbank. Väl anlända dit, ville Edith taga täcket från honom, för att hålla det, medan han uträttade ärendet med skedarna. Ivar vägrade dock.

– Gå in, du, istället, så är du snäll, sade han och räckte henne paketet. Jag känner mig så olustig för det.

– Nå, det var ju en ringa tjänst han begärde och Edith var alltför glad över ett tillfälle, då hon kunde vara honom till nytta, för att neka. Med lätta steg skyndade hon alltså upp för trappan, som ledde till banklokalen och stod i nästa nu vid disken, räckte fram silverskedarna och uppgav sitt namn och sin bostad.

– Hur mycket fick du på dem? frågade den unge mannen ivrigt och sträckte fram handen mot henne, då hon återkom.

– Åtta kronor, svarade Edith och lade pengarna i hans hand. Tänk, åtta kronor! Kära Ivar att du går och köper så dyrbara presenter åt mig!

– De var billigare än du tror, svarade han, fiffigt leende.

X.
Helgdagsskubborna.

Många svåra stunder fick mamma Ruth efter den dag hon först lyssnade till arvsynden och följde dess råd. Hennes samvete ville nämligen icke ge tappt utan kämpade som ett lejon mot arvsynden. Men vad hjälpte det, den senare stod som herre på täppan. Följden av detta beklagliga faktum blev, att fars helgdagsskubbor småningom antogo ett allt mer lidande och besynnerligt utseende. Näbbarna sneglade upp mot sol och stjärnor, klackarna liknade kullerstenar, och skaften fingo strutform efter mors knubbiga ben. Naturligtvis lade skornas verkliga ägare märke till förändringen, men skulden till denna lastade han på skomakaren. Far klämde och vred på lädret, knotade över både material och arbete, häcklade nutiden och skröt över den gamla goda. Vad var det med skoplagg i våra dagar? Ingenting. Stort hållbarare än papperet kring smällkaramellerna voro de inte. Annat var det i hans ungdom, då kunde man gå tre mil om dagen i ett par skor, som ändå räckte året ut. Och vad särskilt hans helgdagsskor beträffade ...! Sannerligen borde de inte spikas fast vid en påle på Norrbro försedda med mästarens namn, andra slarviga skomakare till varnagel.

Vad mamma Ruth led vid sådana tillfällen är svårt att beskriva. Självklart är att hennes samvete då triumferade, bröstade sig och skriade:

– Vad var det jag sa! Det går alldrig väl, en dag står du där med skammen. Blygs du inte nu?

Jo, det gjorde mor och rodnade, så fattig far, som ju inte visste orsaken, kom på helt angenäma tankar och gav henne en kärlig blinkning. Gled han vidare på det spåret, var faran överstånden, om ej måste arvsynden hjälpa och gjorde det.

– Visa pappa dina skor! sade mamma Ruth helt oskyldigt, lydande den illmariga rösten i sitt inre och fångade in någon av ungflocken. Genast sträcktes ett ben i vädret och far såg in i en skosulas rymliga glugg.

Den mamma Ruth! En skicklig spårväxlare visade hon sig vara. Fars tankemaskin ångade ögonblickligen in på den anvisade vägen, där också mor kunde följa utan självförebråelser, ty målet var ju den kära ungflockens bästa.

Emellertid fortfor samvetet oförtrutet att föra fars talan och ju skröpligare skorna blevo, dess mer mottaglig för ånger och bättring befanns mamma Ruth vara. Men därför upphörde hon visst inte att låna dem. Numera gick knappast någon dag utan att de voro på hennes fötter, men hon hade alltid tur, att få dem putsade och blanka på deras vanliga plats till ägarens hemkomst.

Nu är att berätta, det Bengt Nilsson och hans hustru hade den sällsynta vanan fira årsdagen av sitt giftermål som en glädjehögtid. Mer behöves ju knappast sägas, tilläggas bör dock, att en sak var oeftergivlig vid aftonens familjefest: stekt lever, fars livrätt. Dessutom brukade makarna överraska varandra med någon liten gåva.

Det var blott några veckor kvar till den stora dagen. Mamma Ruth var sysselsatt med att rensa strömming och funderade skarpt under tiden. Problemet var detta: Vad skulle hon ge sin gubbe på högtidsdagen och hur skulle hon få pengar att skaffa något för?

Redan hade hon bestämt sig för ett par blåskjortor, då en ny tanke sprang fram i hennes hjärna: Ett par skor! Just ett par skor borde hon köpa honom.

Nej, det var en vild idé. Hur skulle hon få hop så mycket pengar? Bäst att hålla sig till blåskjortorna, tänkte hon och tog åter fatt i kniven, som fallit henne ur handen; så förvirrad hade hon blivit av de bilder hennes fantasi blixtsnabbt trollat fram. Men tanken bet sig fast, hon blev den icke kvitt och till slut började hon omhulda den med ömhet. Far skulle få skor, om hon också skulle halvsvälta sig för den saken. Och på annat sätt ginge det nog inte för sig. Spara, spara – det var alltså lösen. Och i övermåttet av en hänförelse hällde mamma Ruth strömmingsvattnet och råken i hinken, som innehöll avkoket på quillajabark, vilket hon just skulle använda.

Det var ju en jämmerlig början, men fortsättningen blev bättre. Kaffet uppblandades med korn – det blev en rätt god besparing, och flera liknande sätt att rikta sin kassa upptäckte hon efter hand. Sin egen matlust sökte hon nog kväsa, men den förblev genstörtig – och likväl blevo hennes kjollinningar småningom henne alltför vida. Men så växte också skatten i bleckburken, som tjänade till sparbössa.

Silver och koppar ... ack, så mycken mat det kunde fås för de slantarna! Mången svår stund hade hon framför den burken, då hennes mage pockade på en tår oblandat kaffe, en ansjovissmörgås eller ett ägg. Nästan lika svårt var det, då benen klagade sin nöd och ville åka i spårvagn till restaurangen, där det skulle skuras på natten. Mor var emellertid ståndaktig – det som en gång var kommet i burken fick förbliva där. Det artade sig således gott för fars nya helgdagsskubbor – de gamla fortfor hon naturligtvis att begagna i hemlighet, utan att ens någon av ungflocken upptäckte det.

Men en dag svek henne turen.

Hon hade varit ett ärende och blivit uppehållen. Skorna hade hon på sig. När hon öppnade sin dörr, fann hon sin gubbe redan hemma. Han satt helt makligt i soffan och spelade ”svälta räv” med enda tösen.

Som förstenad blev mamma Ruth stående på tröskeln, och det dröjde nog några ögonblick, innan hon hunnit återfå fattning nog att kunna lyssna till arvsyndens råd. Följande detta lyckades hon emellertid obemärkt befria sig från långodset och sticka fötterna i sina egna skor. Sedan kilade hon ut med sophinken i största hast.

Allt hade gått så snabbt, att far icke, som hans mening var, hunnit tala om, det han ämnade sig till fackföreningsmötet samma afton. Han steg emellertid genast upp och gick i strumplästen fram till sängen, under vilken två uppåtvända skospetsar tittade fram. Så slog han sig ner på kanten, grep en sko och stack foten i den. Vad den kändes varm! Det var väl inte eld i trossbotten ... han lade handen mot golvet ... nej, det var som det borde. Så drog han på den andra skon – idel sommarvärme!

I detsamma blixtrade sanningen fram för honom. Han gav till en lång vissling, blinkade slugt och betraktade uppmärksamt sina fötter, som han för bättre överblicks skull höll utsträckta framför sig i luften.

En sådan gumma att vara knepig! Och vilken idiot han varit, som ej genomskådat saken långt förut! Sannerligen var det ej rätt åt honom. Och nu i kväll ... han måste le, och tur var det, ty vreden låg verkligen på lur i hans sinne färdig att, bryta fram.

Den Ruth! Han småskrattade för sig själv, men kom plötsligt under fund med att han måste torka ögonen.

– Arbeta och försaka år ut, år in, det är hennes lott, tänkte han. Ingenting får hon för sig själv, offra allt för hem och ungflock och är ändå glad och rar.

Nå, detta var ju hans eget öde på ett ungefär, men för tillfället kunde han rakt inte minnas det. Däremot erinrade han sig att årsdagen av deras bröllop inom få veckor var inne, och då låg ju tanken på en lämplig gåva åt hustrun nära till hands.

Vad skulle han ge henne? Jo, nu hade han det – kängor! Ett par bra kängor. Topp!

Men var i helskotta få pluringar ...?

Pappa Nilsson rev sig bakom örat och ansträngde sina arma hjärnvindlingar till det yttersta.

Spara. Det var det enda resultatet han kom till. Mycket bra, sade han sig. Men av vad ...? Så gott som hela sin knappa avlöning lämnade han ju hustrun. Kängor skulle hon emellertid ha, om han också skulle sätta till livhanken på kuppen. Spara ... Något kunde han väl i alla händelser dra in på, och så hade han ju fiskhandlaren, som var glad att få en handräckning emellanåt och denne var ingen knusslig karl. Kör till! Friska tag bara ...

En man, och ett ord – det passade alldeles in på Bengt Nilsson. På väg till fackföreningsmötet en stund senare, stannade han vid närmaste skobod och tog reda på vad ett par bra damkängor kostade. Aj, aj, det var tusan så dyrt, priset, tänkte han bekymrad. Här gällde det hugga i genast, både med att knoga och spara ...

– Hur kommer det sig, att du röker så litet numera? frågade hans hustru mer än en gång under den tid som följde.

Far visste inte så säkert. Han hade väl förlorat lusten, menade han tvekande. Och sannerligen han hade skäl att draga på orden, ty de inneburo en svart osanning. Han led förfärliga kval framför sin tomma cigarrkopp och bottenrasket i tobakspungen.

En afton, då hela familjen var samlad kring köksbordet i färd med att äta gröt, sade mamma Ruth förebrående:

– Kära Nilsson, du sliter alldeles ut dig. Jag såg dig i går kväll sent. Du hade en säck potatis på ryggen och bar in den till fiskboden. Jag tycker du har nog med ditt knog på verksta'n.

Det tyckte far också, men han sade det icke. Visserligen ömmade skuldran, och svårt kändes det att böja ryggen, men två kronor hade han förtjänat på jobbet. Två! Det var ett duktigt kap och ett behövligt, ty nu var det blott en vecka kvar till dess gumman hans skulle ha sin present. Ah, han tyckte sig se henne, då ...!

– Varför ser du så glad ut? frågade mamma Ruth, som inte kunde se något att skratta åt för tillfället.

Far såg förlägen ut och teg visligen.

– Jag för min del tror att pappa är glad för att det är lördag, menade Ejnar. Jag tycker då, att det är den skojigaste da'n i veckan.

– Jag tycker allra bäst om sönda'n, förklarade Vera. Det är allt synd om rikt folk, vet ni!

– Varför det, frågade far leende.

– För att de inte ha någon riktig söndag.

–Vad du är dum! Som om inte alla människor hade söndag, sade Ejnar överlägset.

– Ja, det vet jag nog, men inte kan de väl känna att det är söndag, svarade systern, känna, förstår du, känna!

– Varför inte det då? Du gör dig alltid så viktig.

– Därför att de inte arbeta och därför att de gå söndagsklädda alla dagar.

Far nickade, leende, bifall åt sin lilla dotter och steg upp från bordet. På lördagskvällen hade han riktigt god tid att se om sina krukväxter, något som han annars saknade. Alltså började han pyssla med dem i godan ro, vattna, klippa och luckra upp jorden. Väl ett tjugutal hade han och förunderligt väl frodades alla under hans vård.

– De kosta ingenting, brukade han säga, när någon prisade deras fägring, utom litet besvär, men sån't blir till en glädje, om man tycker om dem. Hans hustru var också blomstervän. Hon var emellertid övertygad att något mer än skötsel fordrades för att få dem att trivas, nämligen lite prat då och då. Men när hon talade om denna sin åsikt, råkade hon vackert ut. – Skrock! sade far och skrattade. Det föll honom aldrig in, att han själv offrade åt vidskepelsen, men så var det. Han talade ljudlöst med sina vänner blommorna, men det gjorde icke hon – det var hela skillnaden.

– Åh, vad jag är trött i kväll, utbrast mamma Ruth, då hon en god stund senare tog plats vid sin mans sida i det varma köket. Barnen sova redan, må du tro. Vad skriver du?

– Bara de vanliga anteckningarna för veckan.

– Hur står det till med våra affärer.

– Illa, som vanligt.

– Ejnar måste ha nya byxor och det snart. Mamma Ruth såg eftersinnande på far och tillade: Jag tänker göra honom ett par av dem du har på dig.

– Tack ska’ du ha, men jag behöver dem själv, för det växer inte några fikonlöv här på Kungsholmen.

– Usch, du ... Jag tänkte, du kunde ta dig själv ett par nya på avbetalning, som du kunde ha till helgdags. Dina nuvarande bästa äro ju så nötta, de bli bra till arbetsbyxor. Så måste Rolf ha kängor, han går så gott som barfota, och Veras skor måste halvsulas. De andra två ha guskelov helt på fötterna åtminstone för ett par veckor.

– Tala inte med mig om skomakare, utbrast far. Det gör mig alldeles ursinnig. Jag har nog med den här påminnelsen – han visade på sina helgdagsskubbor och hade all möda att icke brista i skratt vid åsynen av den blossande rodnad, som spred sig över hustruns ansikte vid hans ord.

Månne han upptäckt något? Vad betydde glittret i hans ögon? Hon såg oroligt på honom från sidan, men lugnade sig strax, grep enligt sin vana efter lämplig avledare och fann den på sin egen lot denna gång.

– Vad säger du om den här? sade hon och höll upp en av sina vita kängor, till fars påseende.

– Mjuk och ledig för liktornarna, svarade han, helt uppsluppet, lydande ett begär att retas. Mamma Ruth såg emellertid saken från en annan synpunkt än den skämtsamma, och tog illa vid sig av hans svar.

– Kors, en sådan hjärtlös varelse du är i grund och botten, Nilsson, sade hon med stark betoning. Det är nedrigt av dig att göra spektakel av mig och mina skor. Du borde ändå komma ihåg, att jag på tolv år, som jag varit gift med dig, bara fått två par riktigt nya kängor.

– Nånå, tag det inte så hett, kära du, lugnade pappa Nilsson. Du ha ju fått fyra par nya fötter i stället.

– I kväll är du då alldeles omöjlig, betygade mor och försökte se stram ut, men misslyckades totalt. Så tog hon sin förhånade sko i handen och haltade skrattande in i rummet, oförsvarligt nära följd av sin uppspelta herre och man ...

– – –

Den dag, kring vilken numera det äkta parets tankar kretsade med sprudlande förnöjelse inföll denna gång på en söndag. Detta var naturligtvis ännu en droppe sötma i deras glädjebägare. Skälen därtill äro ju lätt insedda, och behöva således icke utvecklas.

Lördagen kom – den sista före högtidsdagen. Mor gjorde sitt bästa att giva hemmet en festlig prägel, men ack, hennes medel voro ju så ringa. Far tyckte emellertid att hon lyckats, ja, han rent av bländades, då han vid hemkomsten från arbetet fann sina krukväxter ståtande i draperier utav ljusrött silkespapper. Och när han kort därefter kom att titta in i matskåpet, vad fann han väl! Sillsalad! Det vattnades honom i munnen ...

– Laga dig bara bort med din sked, Nilsson! utbrast mor. Sillsaladen ska’ vi ha till i morgon, så mycket du det vet.

Far lydde verkligen. Han hade ju också mycket att tänka på. Månne sparpengarna räckte? Han lyckades räkna dem utan att bliva upptäckt och fann resultatet ganska gott.

Därpå tvättade han av sig sotet, iklädde sig helgdagskostymen och var färdig att bege sig av till skoboden, sedan han ätit middag.

– Kommer du snart tillbaka? frågade mor, då hon såg sin man i begrepp att gå.

– Beror på, svarade far och försvann.

I ögonblicket sprang mamma Ruth till sin bleckburk, hällde ut dess innehåll i sin portmonnä. Om det räckte?

Inte behövde hon räkna – visste ändå på öret hur mycket hon ägde. Till och med i drömmen hade hon hållit räkning därpå. På med skinnmössa och sjal i röda rappet och så galoscherna ... nej, dem fick hon inte reda på – måste giva sig av i endast de vita smärtingsskorna ...

Många minuter dröjde det icke, innan hon hunnit närmaste skobod. Efter en kort granskning av varorna i fönstret öppnade hon dörren och inträdde.

I boden var skumt, och endast en kund fanns där förut. Denne, en man, stod längst bort vid disken och vände ryggen till. Framför sig hade han en rad damskodon, på vilka han riktade sin uppmärksamhet.

– Kors, vad han liknar Nilsson på ryggen, tänkte hon förstrött. Sedan upptogs hon helt av att klämma och bända på de mansskodon, som ställdes fram åt henne. Slutligen fann hon då ett par efter sitt tycke, tog en känga, gick några steg längs disken och frågade biträdet:

– Vad är priset på de här?

I samma ögonblick trädde den manliga kunden fram ur dunklet, även han med en känga i handen ...

– Du, Nilsson!

Utropet kom från mor och röjde den djupaste förvåning. Hon hade ryggat tillbaka och såg och såg och ville inte tro sina ögon, på pappa Nilsson, som i sin tur såg och såg på mamma Nilsson och trodde sig se i syne.

Den som först kom sig för att tala var naturligtvis fru Ruth.

– Vad gör du här? frågade hon och såg fast på damkängan i hans hand.

– Handlar, svarade han ännu helt vimmelkantig. Vad gör du?

Innan hon hann svara, lyfte han sin blick från manskängan, hon höll i handen, till hennes ögon. Där var glittrande solsken och mamma Ruth fann det samma i hans.

– Åt mig? frågade far och pekade på manskängan.

Mor nickade och gjorde honom samma fråga om damkängan.

– Det stämmer, svarade herr Nilsson. Mest för att jag skall få ha mina helgdagsskubbor i fred. Jo, du är just god, du – han blinkade uppsluppet.

Mor skiftade färg, och såg ut som hon velat sjunka genom golvet, ej ett ord kunde hon säga.

Nå, vi ska’ väl göra upp våra affärer här, fortfor far, som ville hjälpa henne ur förlägenheten. Hur har du kunnat få ihop pengar att köpa mig skor för? tillade han.

– Sparat.

– Svält dig för min skull!

– Äh, strunt i det! Vill du ha de här? Jag tycker de se starka ut.

Därom var far ense med henne. Värre blev det, när hon skulle avgöra, huruvida köpet av damkängorna skulle komma till stånd. Hon tvekade.

– Tycker du inte om dem, frågade far med en ansats till tvärhet i sättet – kängorna voro ju så utmärkta enligt hans åsikt.

– Jo, det gör jag nog. Jag har aldrig haft så fina. Vad kostar de?

– Tolv kronor.

– Åh, kära Nilsson, för det priset få vi två par barnskor. Vera och Rolf gå på bindsulorna, köp åt dem i stället!

– Och du själv?

– Jag har ju så bra galoscher nu.

Far funderade ... Så ljusnade han och såg på sin hustru så, att hon växte flera tum i sin egen aktning.

– Kör för det då, sade han med ett lätt slag i disken. Jag köper åt barnen och du åt mig, och mina nya tar du och jag till helgdagsskubbor och sliter dem gemensamt i ro och sämja.

XI.
En söndagsfrukost i båtskjulet.

En solig söndag tidigt i maj var det ett kvitter och fladder i morsans kammare, som om en skara fåglar där varit i färd med att bygga och samla till bosättning. Emellertid var det endast Dina och Titti, som höllo på att laga till och stuva in frukost åt de tre båtbyggarna.

Dina hade en ljusröd blus med vita spetsar och såg ut som en skogsblomma. Titti hade gjort sitt bästa med att fiffa upp en gammal blus och har ett sammetsband kring halsen och ett silverur, gåva av Ville, vid sitt skärp. Och världen skulle beundra stassen, därom voro de våryra damerna ense. Morsan hotade och morsan bad och lyckades verkligen få dem att klä sig i kappor, men att knäppa igen dessa – nej. Och Titti vägrade bestämt att gömma sitt sammetsband under en välbehövlig halsduk, ända till dess morsan kom att nämna, det denna tillhörde Ville, ty då tog hon den och såg till och med innerligt belåten ut.

– Äro ni färdiga att gå nu, flickor, frågade morsan.

– Ja, bara vi få något att hölja om kaffepannan, så den håller sig varm, svarade Titti.

– Tag min sjal! Tänker du gå med, Eskil.

Det tyckte Eskil var självklart, men flickorna voro av annan åsikt. De ville inte på något villkor ha honom med, och förklarade, att han blott vore i vägen.

– Äh, nog begriper jag varför ni vill vara ensamma, försäkrade Eskil och blinkade illmarigt. Tro ni inte jag minns, hur ni ky–

I blinken var Tittis hand över hans mun, och hon klämde till, så inte ett ljud kom fram, förrän Dina fått upp en femöring till mutor. Eskil tänkte på lakritsbåtar, tog slanten och lovade utebli från båtskjulet, varpå flickorna begåvo sig av, lastade med korgar, paket och kaffepanna. Och så blev morsan ensam med det riktiga fågelfolket och Jeremias.

– Du, Dina, vi ska' försöka överraska pojkarna, sade Titti under även. Det var Dina med om, och så trippade de båda flickorna som ärlor över gräset mot det gamla skjulet. Taktfasta hade hammarslagen dittills ljudit, men när plötsligt två rosiga flickansikten visade sig i skjulets öppning ...!

Knut var den som behöll sitt lugn. Han lade ordentligt ifrån sig vad han hade för händer och lyfte sedan på

locket till matkorgen.

– Vad ha ni för gott att bjuda på? frågade han. Jag är så sugen. Skynda er att bulla upp! Vi kan ta den här brädan till bord.

Inte fingo de mycken hjälp av Titti med uppackning och dukning. Hon och Ville lutade sina huvud samman över en ritning – jo, de hade verkligen en ritning framför sig – utbredd på däcket i hans båt (men de vände ryggen till det övriga sällskapet ...?). Blev Titti kallad att hjälpa till, så kom hon visserligen, men var ögonblicket efter åter vid ritningen hos Ville, och så letade de andra efter smörasken eller den inlagda sillen, tills de upptäckte, att hon i brådskan ej tagit saken med sig. Däremot var Torsten Sele en god hjälp för Dina. Han var så ivrig att bådas händer oupphörligt kommo att snudda vid varandra, och märkligt var det, att Dina, fastän utan skuld till det skedda, dock rodnade lätt och höll ögonens mörka fransar sänkta.

Efter att ha avtäckt ett fat rykande varm potatis förklarade Dina allt klart till angrepp, och man ropade på Ville och hans flicka. Men de hade naturligtvis annat göra än att lyssna. Då tog Knut en varm potatis, smög sig bakom familjen caput och lade den behändigt i hans nackgrop.

Nu höll det på att bli batalj, men fadern avvändes, och sällskapet slog sig ned i största sämja, där det lämpade sig bäst, och började kalasa. Många ögonblick hade heller icke förgått, innan Knut gjorde sig till talesman för den allmänna meningen: Styvare själ att lägga in sill än morsan finns inte i den här världen, sade han med övertygande tonfall.

Hur var väl stämningen för övrigt?

Ack, ack – språket är så fattigt! Emellertid hände detta:

Fader Sol satt uppe i den blåa oändligheten och var vid det ljuvligaste söndagslynne. Sedan tidig morgon hade han haft sin uppmärksamhet riktad på båtskjulet och intet annat hört än hammarslag, hyvlars väsande och enstaviga repliker, men nu ... Ha, ha, ha! Gamle far kunde icke låta bli att skratta med i konserten och strök en skylock från örat för att bättre höra.

Detta måste han ha grundligt reda på. En här av glittrande glada strålar skickades ögonblickligen ned att speja och komma åter med besked. Och in störtade dessa genom skjulets otaliga springor och hål, kikade Dina nyfiket i halsgropen, lekte ”ta fatt” i Tittis gyllene hårburr, och skrattade de unge männen mitt i deras ansikten. Men den, som fick vänta förgäves på sina budbärare, var gamlingen i det blå. I skjulet var dem gott att vara.

En annan strålehär sändes alltså ut – med samma resultat! Ännu en ... en till ... Nej, det lönade sig sannerligen inte; fader Sol måste själv skrida fram och glutta genom en glugg på taket. Ser man på så hans små strålebarn styrt ut rucklet! Precis som i feslott såg där ut! Och flickorna – intet under att späjarna stannat – de flickorna!

– Usch, den solen! utbrast Dina och steg upp. Hon hade fått en solkyss på munnen!

Det blev allmänt uppbrott. Bröderna återgingo till arbetet, med Titti som åskådare, men Torsten lade armen om sin flickas skuldror och förde henne ut i fria luften. Ett stycke bortom skjulet togo bergknallarna vid, med spirande grönska i snåren, sälj som knoppade och här och där en hästhov, en blåsippa.

Marken var emellertid fuktig. Torsten bad Dina vänta, gick tillbaka och återkom med en bräda samt sin rock. Inom kort hade han ett säte färdigt.

– Varför tog du hit rocken frågade den unga flickan, i det hon tog plats vid sidan om Torsten. Det är ju så

soligt här.

– Kälen är inte ur jorden än, och det blåser ifrån sjön. Och förresten är det inte jag, utan du, som skall använda den. Seså, lilla Dina ...

Men Dina värjde sig skrattande, och rocken blev lagd åt sidan. I stället tryckte den unge mannen henne tätt intill sig, och hon knotade inte alls utan lutade självmant sitt huvud mot hans skuldra.

– Vet du, jag har en nyhet att tala om för dig, sade Torsten. Men först vill jag veta en sak. Tänker din bror och Titti gifta sig snart? Vet du det?

– I höst, tror jag, om de få ha arbete. Varför frågar du det?

– Därför att jag tänkt på dubbelbröllop. Vad skulle du tycka om ett så'nt?

– Nej, tala om nyheten nu först, svarade Dina undvikande och såg drömmande ut över Ulfsundasjöns glittrande, blå vågor. Torsten fångade hennes lilla hand och behöll den, medan han talade, dämpat, förtroligt:

– Minns du, Dina, sade han, att du en gång sa', det skulle vara trevligt bo i Holmia? Nå, i går kväll talade en kamrat om för mig, att där fanns en lägenhet ledig till hösten. Det är hans bror, som hyr den nu, men han och hela familjen ska' resa till Amerika i oktober. Jag följde med för att se på lägenheten, och du kan inte föreställa dig hur trevlig den är. Ett rum och kök, och sol är där hela dagen. Det är ju nära ett halvt år till deras flyttning, men de sa' att det var bäst anmäla sig genast för att vara säker att få hyra. Vill du nu lova mig att bli min lilla gumma i höst? Säg Dina? Lilla, lilla Dina, säg ja!

– Nog vill jag, men jag är ju bara aderton år. Det är nog bäst att vänta ett år.

– Om du tyckte om mig, talade du inte så. Man är aldrig för ung att bli lycklig.

– Lycklig! O, Torsten, det är jag ju redan!

Efter detta svar blev det så tyst och stilla på bänken för en ganska lång stund, att en stenskvätta vågade nappa till sig ett strå, som låg på Dinas kjolfåll. Sedan började Torsten tala. Och när Dina fått veta, att det närvarandes lycka var rama intet mot den som väntade dem i en viss solig kammare med utsikt åt Stadshagens tallar, så lovade hon naturligtvis vad Torsten ville inte bara en gång utan tre. Men hon hann icke fullborda meningen. Ett starkt anfall av hosta tog orden ur hennes mun.

I Torstens ögon kom ett skrämt uttryck. Han ryckte till sig rocken och svepte den om sin flicka trots hennes protester.

– Hostar du mycket? frågade han oroligt.

– Inte så värst, svarade Dina.

– Borde du inte sluta på fabriken? Gör det, Dina! Arbetet på spinneriet är ett fördärv för dig.

– Äh, det är inte så farligt. Och förresten blir det ju bara några månader nu. – Säg mig, finns det två fönster i rummet?

Torsten nickade.

– Då vet, jag precis hur vi ska' ha det, utbrast Dina. Du förstår väl, att det blir mycket trevligare med två. Man kan ha mera blommor och allt ser luftigare och ljusare ut. Men det blir dyrare förstås – vi måste ju ha

två lufter gardiner.

– Vi få väl köpa, tyckte Torsten helt sorglöst. Kommer dag kommer råd, som Knut brukar säga. Ett bokskåp skall jag göra själv – det är just lagom plats för ett sådant mellan fönstren. Jag har en koffert nära på full med böcker. En chiffonier har jag också, de andra möblerna få vi väl ta på avbetalning, och allt annat – grytor och sådant – kunna vi skaffa oss litet om sänder. Här ska' sparas, lita på det, du! Jag skall lägga av en femma varje lördag.

– Tycker du inte det vore roligast att köpa upp den genast sade Dina. Tänk, att gå ut och handla på lördagskvällarna! Vi kunde gömma sakerna hemma hos oss. Ska' vi?

Ja, det ville Torsten. Och följande lördag skulle första inköpet ske, men av vad? Ett par grytor? Koppar och tallrikar? Handdukar ... nej, intet av allt detta föll Dina i tycket. Hon funderade ... Jo, nu hade hon det! Teservietter ...

– Man får ett dussin, riktigt vackra teservietter med frans för fem kronor, sade hon. Just vad vi ska' köpa. Så bra jag hittade på det!

I detsamma sågs Knut sticka huvudet utom skjulet. – Kom ner ett tag, Torsten, ropade han. Jag vill tala med dig.

– Strax! ropade Torsten, men rörde sig inte ur stället.

Emellertid hade Dina lekfullt stuckit handen i fickan på rocken, hon var svept uti, och höll nu upp ett brev, vars adress hon förvånad betraktade.

– Jag ska' skicka av det åt Seth Strand, förklarade Torsten. Jag har varit hos honom på S:t Görans tuberkulos i dag.

– Hur är det med honom nu, frågade Dina sakta.

– Jag tror inte han har långt kvar att leva.

– Hur länge har han varit där?

– Snart ett år.

– Stackars gosse! Har han många, som bry sig om honom?

– Inte en enda människa utom oss, arbetskamrater. Inte en.

– Gå ni ofta till honom?

– På vardagarna kunna vi ju inte, men på söndagarna får han alltid besök av kamrater.

– Ha ni något gott med er åt honom? Jag vet, de brukar längta så.

– Det är klart, att man inte kommer tomhänt. Sin tidning får han för var dag, och jag vet kamrater, som gått och hämtat löv i skogen åt honom. Han tycker om grönt och blommor, ser du. – Gasta lagom, Knut! Vi komma strax.

Dina reste sig från bänken och gick några steg vid den unge mannens sida. Så stannade hon tvärt och frågade:

– Är han med i sjukkassa? Vet du det?

– Nej, det är han inte, svarade Torsten.

– Då kasta de honom i fattiggropen! utbrast hon, i det en rysning genombävade henne. Det är något rysligt. Jag har sett.

– Hur kan du tänka det? avbröt Torsten. Inte tillåta kamraterna det. Vi sala naturligtvis till grav och allt annat och följa honom också till kyrkogården. Han har alltid varit en pålitlig kamrat, och vänfast och orädd att föra andras talan.

– Tror du, han vet att han inte har långt kvar?

– Han förstår nog det.

– Är han ledsen att dö? Torsten, o ...

– Inte gråta, flickan min!

O, att tänka ... När man själv är så lycklig ... Stackars, stackars gosse, är han ledsen ...

– Det är svårt att säga. Han är ju bara tjugosju år ... Jag tror han saknar mycket att inte få vara med – han följer så noga med allt som rör våra strider och segrar och nederlag, han riktigt brinner av intresse. Vill du följa med till honom om söndag? Ville och Knut tänker sig också dit.

Det ville Dina mycket gärna. Och så gingo de ned till båtbyggarna och Titti, som stod färdig att gå hem med frukostservis och kaffepanna. Förvånad såg hon på Dinas ännu fuktiga ögonfransar, och ifrån dessa till Torstens allvarliga ansikte. Även bröderna blevo uppmärksamma.

– Vad står på? Ni har väl inte grälat? frågade Titti småleende.

– Vi har talat om Seth Strand, svarade Torsten med dämpad röst.

Stillhet ... Så grep Torsten hyveln och sköt av en ringlande spån, hammaren svingade i raskt tempo, förd av Knuts kraftiga hand, och Villes fil väsnades.

– Adjö med er, gossar små! ropade Titti inåt skjulet – hon var redan ute i solgasset. Skynda på Dina.

Dina böjde sig ned och tog upp spånen. – Den skall jag gömma till minne av den här dagen, sade hon och såg Torsten skälmaktigt leende i ögonen. Och så fladdrade hon ut, lilla fröken Vår, över den gröna strandstigen hem till morsans söndagspyntade kammare.

XII.
En stoppfjäder sprang.

Regnet öste ned från järngrå moln på söndagsmorgonen. Familjen Vinge, som ämnat göra en utfärd med Villes kutter och redan vid femtiden hade sina korgar packade med mat för hela dagen, spejade ivrigt, men förgäves, efter en ljusning. Bäst alltså att stanna inom fyra väggar. Eskil fick springa med återbud fyra trappor upp i såväl gårds- som gathuset, ty Irma Bjärt, Torsten och lilla Vera voro bjudna att medfölja segelturen.

– Vera var färdigklädd, sade Eskil i jämmerlig ton, och hon började gråta alldeles rysligt, när hon fick reda på, att det inte kunde bli någon utfärd.

– Vad tyckte Irma, frågade Knut med bortvänt ansikte. Han höll på att borsta skor.

– Hon tyckte det var tråkigt förstås.

Knuts borste väste med fördubblad kraft mot lädret, så att morsan icke kunde höra den suck, hon dock anade av rörelsen på sin gosses skuldror.

– Han bär sin sorg som en man, tänkte hon. Att han inte blivit botad, efter vad som hänt henne! Hon vet inte vilket trofast hjärta hon ratar, den där nippertippan. Stackars min präktiga pojke!

– Barn, sade hon plötsligt, låt oss hålla krigsråd! Jag har fått en idé.

Alla tystnade genast, och morsan fortfor:

– Vi ha ju korgarna fulla med mat. Vad hindrar oss att låtsa vi äro i gröngräset och äter middag. Vad säger ni om, att Eskil springer med bud igen till Torsten och Irma och bjuder dem vara med?

Förslaget mottogs med hurrarop från de två närmaste intresserade. Men Knut, som såg en smula brydd ut över att ha blottat sin stora tillfredsställelse med förslaget, avvände uppmärksamheten från sig med att påminna om Titti, vilken Eskil också varit hos med återbud.

– Åh, henne behöver ingen gå till, sade Ville tryggt. Hon kommer ändå. Säkert.

– Men Vera ...

– Jo, Eskil, var inte ängslig. Du får visst bjuda din lilla fästmö, svarade morsan leende. Iväg med dig bara och säg till dem alla. Klockan ett äter vi, glöm inte att säga det!

Det visade sig emellertid att både Torsten och Titti hade så brått att träffa sina hjärtevänner, att de infunno sig långt före den utsatta tiden. Regnet hade hela morgonen stått som spön i backen, men Knut hade dock icke kunnat hålla sig inomhus. – Morsan gissade nog varför. – Han hade gått ned till båthamnen vid Hornsberg. För tillfället saknades han av ingen utom morsan. Även Eskil väntade ju dock på sitt främmande, men besvärades därför icke alls av någon oro utan satt på kommoden, hans älsklingsplats, och trakterade sällskapet med munspelslåtar.

Ville föreslog Titti, att hon skulle sitta för sitt porträtt. Därtill befanns hon mycket villig, men som hon icke kunde hålla sig allvarsam mer än högst tjugu sekunder i taget, såg det mörkt ut för mästaren att få ritningen färdig. Han ömsom skrattade, grälade, bad; modellen knep ihop sina läppar, lade ansiktet i förskräckligt allvarliga rynkor och veck och satt någorlunda stilla under bråkdelen av en minut. Så ...

– Bit dig inte i läppen! gruffade Ville.

Titti lydde genast, men se ... där var skrattgroparna framme, täcka, lockande! Ville såg förstulet efter om morsan hade ögonen åt fönstret, där han satt med ritningen. Jo, det hade hon, tyvärr. Hans besvikenhet var stor, och Titti, som såg den, och – vem vet, kanske delade den, ansträngde sig att få kinderna släta, fast o, vad det var svårt att låta bli att skratta åt Villepojkens dystra uppsyn! –Nej, vad han arbetade! Hur såg hon ut, måntro ...

– Glutta inte, Titti! ropade Ville. Men det var så dags, då det redan skett. Och nu:

– Himlar! Ser jag verkligen ut som en gorilla! Hur kan du, Ville ...! Varpå hon kallade morsan, Dina, Torsten och Eskil, för att de skulle jämföra och döma. Och den som nu fick veta, att han levde, det var Ville Vinge, ty naturligtvis ansågo sig samtliga åskådare konstförståndiga ...

Morsan hade emellertid tagit sig för att diska, och Dina, som haft mycket att privat avhandla med Torsten, låg på knä framför skänken, bredande en smörgås åt sagde herre, övervakad av honom själv, då dörren flög upp och in trädde Knut. Han var drypande våt, hade mösskärmen djupt neddragen, rocken vårdslöst slängande, och hans ögon glittrade blåblankt. Med ett par långa, smidiga steg, eller rättare skutt, var han vid bordet och ögonblicket efter sviktade detta under det ljudlösa fallet av hans knutna näve.

– Ragnar är dömd till tre månaders straffarbete, kom det doft mellan sammanbitna tänder.

Ljudlös stillhet följde.

– Samvetsfrihet! Som en bila högg Villes röst genom tystnaden. Han hade sammanfattat allas tankar i det enda ordet, och nu blev det blickarna, som talade. Så hördes plötsligt Eskils klara pojkröst:

– Och ändå får man lära sig i skolan, att gud sagt, att man inte ska’ dräpa. Och det är ju bara det, som Ragnar säger, att han inte vill. Det borde magistern få veta, att man får Långholmen för man lyder guds bud.

– Tyst Eskil! Det här förstår du inte, sade morsan strängt.

– Jo, bevars, lika bra som ni, muttrade Eskil. Det ska’ jag nog visa er alla, när det en gång blir min tur att bli beväring.

– Ack, min stackars syster, så ledsen hon skall vara! klagade morsan och fick tårar i ögonen. Ragnar är ju hennes enda stöd. Hur ska’ hon få något till mat och hyra nu, hon som inte kan uträtta något arbete för sin skröplighets skull.

– Vi få väl hjälpa henne med det vi kan, inföll Ville.

– Det är nedrigt orättvist handlat mot Ragnar, utbrast Dina, och hennes ögon lågade av ovilja. En sådan präktig pojke som han är, så uppriktig och förståndig! Vore jag i Ragnars kläder, så skulle jag sätta min ära i att uppföra mig som han i den här saken. Du är en bra pojke, Eskil, håll du bara ord och låt aldrig kuscha dig av någon orättfärdighet, om du också får sota aldrig så för det.

– Det kan du ge dig på, Dina, sade Eskil med en manhaftig kastning på huvudet.

Den unga flickan hade vänt sig utåt rummet, men intog fortfarande en knäböjande ställning. Hennes fina huvud med de alltför tunga flätorna var käckt tillbakakastat och kinderna glödde. Torsten stödde armbågen mot skänken och såg på henne och solljuset i hans ögon var det, som, i förbund med hennes rena själs hänförelse för rättfärdighet och sann stolthet, lockade fram rosorna på de elfenvita kinderna.

Hittills hade Knut stått tyst. Nu sade han med så djup broderlig ömhet i rösten, att Dinas ögon tårades:

– Lilla syster!

– Ja, Knut! Och du ...?

– Nästa år. Han nickade menande.

– Barn, tänk på vad du gör, innan du vägrar! utbrast morsan. Du är ju inte kristen, du, som Ragnar.

– Nej, men jag har troligen lika ömtåligt samvete. Morsan vet vad jag tänker om krig. Ska’ jag då inte ha nog stål i nacken att stå rak för vad jag anser rätt!

– Det är bra, Knut, sade Ville.

– Du tjänade ju ut din värnplikt, eller hur? inföll Torsten uddigt.

Dina vände sig häftigt mot honom för att svara, men hejdades av Villes lugna röst.

– Det har du rätt i, sade han. Det finns många sätt att arbeta på. Knut vägrar tjänstgöring, det är hans sätt, men det låg inte för mig. Jag arbetade för femte budets bokstavliga hållande, under det jag lärde mig dräpa.

– Åh, på det viset!

– Jojomen, min gubbe.

Dina hade emellertid tagit plats i soffan och gjorde nu rum bredvid sig för Torsten, vilken icke var nödbjuden. Så sade Dina allvarligt:

– Du är så tyst, Torsten. Tycker du inte vi har rätt?

Torsten skakade på huvudet och nu blev det oro i lägret.

– Menar du nej? Du som är så frihetskär! Du som hatar all orättvisa! Är du rent rysk? utbrast Dina.

– Nej, det är just felet att jag är alltför svensk. Jag tycker om mitt fosterland och –

– Fosterland! eftersade en kör ironiska röster. Torsten fattade eld. Rodnaden steg ända upp mot hårfästet och hans stämma bars av stor inre värme:

– Ja, ser ni, det är så med mig, att jag vuxit upp på landet, sade han. Och inte bara det. Min far hade ett litet hemman, så det var vår egen jord vi brukade ... Ni förstår väl vad sådant innebär ... han såg från den ena till den andra, och alla nickade jakande. – Och där var så vackert, fortfor han. Jag önskar jag kunne berätta er hur vackert, men det är omöjligt. Hade jag min fiol, kanske ... Nå, som sagt, där växte jag upp och tyckte om allt både levande och döda ting. Tänk er, jorden jag trampade var vår, trä'na, som jag klättrade i var ”våra”, källan jag drack ur var också ”våran”, hällen, som jag åkte skinnkälke på, var också ”våran” häll, och på den hade både far och farfar nött byxor. Ni däremot, ni har ju bara haft rännstenar, gråa gator, osunda prång till gårdar, ångvisslor och hyrda rum, som ni kanske mycket ofta fått byta.

– Och halvsvält, välgörenhet, inneboendeelände och ovett av dryga fattigvårdsherrar, hjälpte Ville till.

– Och glöm inte föraktet och hånet, tog Knut i. Framförallt hånet. Uthånad blir man för sin fattigdom, uthånad för arbetarblusen, uthånad för bristen på kultur, som man inte själv bär skulden för och uthånad för försöken att skaffa sig litet med av den. Sannerligen gör inte Sverge många gånger mer skäl för att kallas hånets stamort på jorden än frihetens.

– Det är sant, sade Torsten bittert.

– Som fänad vill man behandla oss, fortfor Knut med stigande häftighet; kuscha, kuva ... ned med dem, ned med dem, det är herrarnas lösen. Söker vi förbättra våra villkor, genast viner hungerpiskan över oss. Lättingar och dagtjuvar få vi heta. En fågel träckar inte i sitt bo, men vårt lands överklass blygs inte att svärta sitt lands kroppsarbetande folk inför utlandet. Det är skam. Och för övrigt, vad har man för utsikter i det här landet? Om man också arbetade tills blodet droppade från knogarna, om man hade begåvning nog att bli en ära för landet så står man där man står, och gäller inte mer än papperet på ”dass”, så framt man tillhör arbetarklassen. Det tempo man en gång lärt kommer man inte ifrån förrän man stoppas i jorden. Och vad har man för behållning av de många årens slit? Hur lönas man? Jo, inte ens en egen grav får man – i fattiggropen är man tolv i sällskap.

– Nå nå, Knut, ha du lagom stora fordringar! sade Ville. Du får inte ens en egen nummerpinne, det är två om varje.

– Kanske det inte är stort bättre i andra länder, sade morsan försonligt. Eller hur, Torsten? Du, som varit ute.

– Ungefär detsamma i stort sett, sade den unge mannen. Fast i ett hänseende står då Sverge över alla andra – klasshatets bitterhet.

– Åh prat, sade Ville, vi som är så lugna. Vi hata ...

– Vi! Jag menar överklasshatet mot oss, det hetsigaste, mest oförsonliga och småsinta hat som finns, tror jag. Det må ni tro känns, då man kommer från utlandet. Där erkännes man vara behövlig för samhället och bemötes därefter. Här, däremot, här får arbetaren känna, att han blott och bart tack vare överklassens nåd får lov att existera. I Sverge är det en förbannelse att vara kroppsarbetare. En förbannelse.

– Och ändå håller du på det, sade Knut.

– På landet, ja. Men du skall inte glömma, Knut, att jag är dalkarl.

– Herretukt av folket?

Torsten nickade.

– Nej men gossar, ni ha ju alldeles kommit bort från ämnet, utbrast Dina. Du Torsten tycker då inte vi ha rätt då vi påstår, att femte budet skall hållas utan prut.

– Jo, jag ger er rätt. Ni har rätt. Jag ser bara saken mer sammansatt än ni, därför att jag varit ute mera och läst mera metodiskt kanske. Men för att nu bara hålla oss till det mest elementära ... Säg mig, Knut, om någon slog –

– Så, är vi där nu? avbröt Knut. Nå, om någon drev till mig, så slog jag igen. Men antag det vore en hel hop grabbar, som överföll mig! Jag säger ingenting om min känsla, lydde jag den skulle jag hellre störta mot ett hundratal knutna nävar än skrämma mig bet. Men det är ju förnuftet man bör lyda i sådana fall. Vore det inte klokare att säga så här: Grabbar, ni är många och starka, jag är ensam. Jag vädjar till er hederskänsla att låta mig få vara i fred.

– Och om de ändå angrep ...

– Det gjorde de inte, om de hade en gnista manlighet. Men om – ja, då stöp jag som en karl anstår, naturligtvis. Mot mordlystna vilddjur har man inga förpliktelser. Det är människor femte budet gäller.

Någon tog i dörrvredet utanför.

– Nu kommer Irma Bjärt, ropade Eskil och skyndade mot dörren. Men han hade misstagit sig. Det var lilla Vera, som trädde in. En älsklig tös var hon i sin nötta klänning, gick till alla de innevarande, neg och tog i hand, och slöt sig sedan intill Torsten, medan Dina flätade sitt vackraste band i hennes lockar. Inom kort anlände även Irma, och därmed var allvaret bannlyst för dagen.

* * *

Vid tolvtiden följande dag höll morsan på att vispa till pannkakor för middagen och gnolade under arbetet, då hon helt förvånad hörde en nyckel sättas i dörrlåset. Hon vände sig om och såg en syn, som drev hennes blod till hjärtat: Knut med dödsblekt ansikte och armen i band.

I nästa nu var hon hos honom, slog armen om hans midja och förde honom till soffan. Hennes läppar darrade så att hon förgäves sökte få fram ett begripligt ord.

– Ta det lugnt, morsan lilla, det är inte så farligt, viskade Knut ansträngt.

– Vad är det? Vad har du gjort dig?

– Det är bara två fingrar.

– Vad är det med dem? Du har väl inte förlorat dem!

– Jo, de ha gått åt helsefyr. – Sitt ned, Verner! Du kan vara trött, som fått släpa på mig hela den långa vägen.

Nu först märkte morsan att hon och Knut ej voro ensamma. Stödd mot dörrposten stod en yngling med handen i sidan och såg sig om med beundrande blickar. På Knuts uppmaning kom han fram till soffan, och den gamla sköt genast fram en stol åt honom.

– Känner du dig bättre nu, Knutte? frågade han vänligt. Knut var så matt, fortfor han, vänd till morsan, att jag flera gånger trodde att han skulle mista sansen på vägen hem.

– Värker det mycket? frågade modern ömt.

– Nej vars, svarade Knut och gjorde i detsamma en grimas av smärta, medan han sakta gungade den skadade handen.

– Hur långt är de av?

– Det är just ingenting kvar av dem.

– Ack, ett så'nt elände! Och på höger hand till! jämrade modern. Vad sa de på verkstan? De blev väl ledsna, du har ju varit där så många år.

– Jo i helsike blev de, föll Verner in med rösten darrande av vrede. Knut rådde inte mer för händelsen än spiselkroken därborta. Det var en stoppfjäder som sprang helt enkelt. Både pressarförman och andra förmän och alla pressarna intygade att det var en ren olyckshändelse, men ändå så bassade verkisen till den grad ned Knut och förbannade sig på, att Knut inte var värd en droppe vatten ens. Och där satt ändå Knut på stolen med blodet strömmande över sig – se själv på byxorna – och fick höra på alltsammans. Det var egentligen bara ett par tre kamrater, som hörde när Knut ropade till, då hans fingrar rök och Hasse Petterson, som har gått igenom samaritkurs var en bland dem och han kilade genast efter förbandslådan och kom tillbaka i ilande fart och började sköta om såret, som såg rysligt ut. Och under tiden bassade verkisen så varenda grabb i salen störtade till, och ett tu, tre var det svart omkring honom. Och inte ett knyst sa någon av oss, men då han kom till det där om vattendroppen ...! Det kom något i luften – jag vet inte vad – kamraterna rörde sig knappast – och ändå ... Då må ni tro verkisen blev haj. Han var vit som ett lakan i synen och molteg gjorde han tvärt och bara såg efter ett hål för att smita genom.

Då var det Hörnsten, som gick fram till honom. Vi brukar driva med Hörnsten, för han är så långsam och lugn, men vi högakta honom ändå, för han är skarp, när det gäller och man kan lita på honom som på sig själv. Mig ger han i förbifarten en puff mellan revbenen och säger: Gå efter en kärra, Verner och raska på! Jag kutar iväg förstås, och det säger sig själv, att jag sa ett ord åt kamraterna, som jag mötte under vägen, så att när jag kom tillbaka med kärran var så gott som hela personalen samlad kring Knut, verkisen och Hörnsten. När kamraterna släppt fram mig med kärran, så försökte verkisen smita, men det var stopp. Fast inte tror jag, att han själv eller någon av förmännen egentligen begrep, vem skjutsen gällde. Nej då, men det blev de snart varse.

Inte ett dugg sa Hörnsten eller någon annan och ändå satt verkisen på kärran, och det fortare än en katt kunnat jama. Hörnsten tänkte själv skjutsa, men då sa' Ville:

– Det här är mitt jobb.

– Jag tänkte du skulle följa Knut till lasarettet, sa' Hörnsten.

– Det gör nog Verner, tyckte Ville. Jag är närmast till det här jobbet, sa' han, för det är min bror, som han tagit hedern av. Och därmed bar det i väg. Först kom jag och Hörnsten med Knut mellan oss, och efter kom majestätet på kärran – och jösses vad han var ursinnig – och sen kom så gott som var enda kotte i verksta'n utom förmännen och kontorsherrarna, förstås. De stod i en klunga och kikade och trodde sig nog se i syne.

Vid porten säger Hörnsten: Du Verner, ska' jag följa med till lasarettet? Tusan heller svarar jag och opp flyger porten och Knutte och jag larvar och när vi hunnit en bit, så ser vi oss om, och i detsamma ger Ville sitt ekipage en så sjusjungande fart med både händer och fötter, att det susar förbi oss och långt ner åt gatan med verkisen, som hade hårstråna på ända och höll sig fast för brinnande livet. Och borta vid porten stod kamraterna i en väldig svart klunga och skrattade. –

Under berättelsens gång hade både Dina och Eskil kommit tillstädes.

Verner hade skildrat med rivande fart och så åskådligt, att hans åhörare levde med i händelsen. Hans sista ord övergingo i ett våldsamt skratt, vari alla instämde, även Knut, fast han endast orkade med ett tyst leende. Det dröjde verkligen en god stund, innan morsan kunde få ordet i sin makt, ty också hon drogs med i de ungas munterhet, måste dessutom gå och tysta på fogelfolket, som funnit det passande att instämma och locka ned Jeremias från Knuts skuldra. Men så snart hon fann sig oförhindrad att yttra sig, räckte hon handen åt Knuts kamrat och sade hjärtligt:

– Tack, snälla Verner för all hjälpsamhet mot Knut! Bara det nu inte blir några efterräkningar för arbetarna från befälet, tillade hon betänksamt

– Åh, det tror jag inte, för vi håller alla ihop svarade Verner sorglöst. För resten få vi väl höra, när Ville kommer hem till middag.

Middag! Morsan for upp. Här var ju redan Dina hemma och ingen mat var färdig! Hon skyndade till spiseln.

– Ja, jag skulle väl gå nu, sade Knuts kamrat och reste sig dröjande.

Kanske Verner är väntad, annars ... Hon såg tveksamt på honom.

– Nej, ingen väntar på mig.

– Stanna då och smaka på våra pannkakor? bad morsan och fick genast sitt förslag varmt anbefallt av Knut och Dina. Och den som var glad att få dröja ännu en stund i det vänliga hemmet, det var unge Verner.

– – –

– Nå, hur blev det med verkisen, du Ville? frågade brodern, sedan alla kommit till bords.

– Åh, han lomade in en stund innan det blåste till middag. Han kom då ut från kontoret.

– Tror du det blir några efterräkningar för er? frågade Dina.

Ville höjde på axlarna. Det vågar de inte, sade han.

– Men på dig och Hörnsten vill man nog hämnas.

– Vill ja! Men man låter nog bli. Verksta'n har alltför stora beställningar inne, ser du, och verkstadslaget låter inte huttla med sig. En för alla ... För resten är direktör'n en hygglig själ. Hörnsten fick bud att gå in på kontoret och han klarar nog saken, så att verkisen får vad han ärligt förtjänt.

– En stursk uppkomling, det är just vad han, är, menade Verner, som hade blivit den tystaste i sällskapet. Detta gjorde morsan helt förstämd och det var icke fritt, att unga Dina fann honom en smula bortkommen. Alla undrade över orsaken och fördubblade sina vänliga omsorger för hans trevnad, men han förblev fåordig och sluten. Ville fick emellertid ljus i saken, ty under vägen till arbetsplatsen sade Verner oförberett.

–Du, Ville, har det inte litet bra, du !

– Jag! Varför tycker du det?

– Ett sådant hem som du har! Du skulle ha det som jag, bo bland vilt främmande, som inte bryr sig om en mera, än att de är gladast, då de slipper en! Hur tror du det känns ibland?

Ville förhöll sig tyst – han hade aldrig tänkt på saken, då han ju saknat orsak för egen del. Men Verner fortfor efter en kort tvekan:

– Hör du, Ville ...

– Nå, vad är det, frågade Ville, när intet vidare hördes av.

– Jo, din morsa ser så snäll ut.

– Ja, hon är prima.

– Skulle inte jag kunna få bo hos er?

– Är du galen! Jag vet ju knappast själv, var jag skall få rum för mina långa ben, så trångt som det är hemma.

– Jag låg gärna var som helst, i en skrubb eller en vrå på golvet. Fråga din morsa! Jag har det så kymigt, där jag nu bor.

– Det är omöjligt, avgjorde Ville. åtminstone för närvarande, tillade han efter en blick på kamratens ansikte. Du kan ju höra åt, när Dina gift sig.

– När tänker hon och Sele ...

– I höst. De har redan hyrt lägenhet.

– Din syster är en rasande stilig flicka, men säg, är hon riktigt frisk?

– Ja, inte annat än jag vet. Varför frågar du det?

– Jag tyckte hon såg blek ut. Och så hostar hon ju.

Äh, det är ingenting. Hostar lite gör vi väl alla. Hon har väl förkylt sig på sjön. Inte har jag märkt något ovanligt hos henne.

– Du, som ser henne dagligen, ja. Var arbetar hon?

– I spinneri.

– Vad! I ett sån't mördarhål! Verner knackade sig på bröstet och såg kamraten menande i ögonen.

Ville ryggade tillbaka och blev vit i ansiktet. Det är inte möjligt, mumlade han, vi ha i alla starka bröst i vår familj. Om Dina ... Hans röst stockades, och han såg lidande framför sig ...

Emellertid hade Knut, ensam med modern, snart fallit i sömn. När han om ett par timmar slog upp ögonen, såg han den gamla sitta vid fönstret med en hög söndriga strumpor framför sig. Men stoppnålen var icke i gång, det anmärkte Knut för sig själv, som något egendomligt, så snart han kunde reda sina tankar, vilka tumlade om i en lätt feber. Kom hit och sitt bredvid mig, morsan! ropade han dämpat.

Hon reste sig genast, i det hon strök med handen över sina ögon. Så tog hon en stol med sig till soffan.

Knut såg, att hon gråtit. Han blev själv svag i ögonen, men behärkade sig och tog fatt på hennes förklädesband, som han, trogen en vana från barndomen, snodde med sin oskadade hand medan han lyssnade till hennes tröstande ord.

– Ja, nog reder det sig med fingrarna, sade han slutligen. Visst är det förfärligt att vara stympad för hela livet, men det är egentligen inte det, som grämer mig mest.

– När Irma ...

– Åh Irma! Nej, nu tror morsan galet. Jag vet mycket väl, att det här gör varken till eller från – hon bryr sig inte om mig.

– Då förstår jag inte ...

– Hur ska jag kunna hjälpa morsan och Eskil nu, då både Dina och Ville snart gifter sig. Jag får väl själv bli ett hjon på Grubbens vad det lider.

– Så du pratar! Men det är väl för du har feber. Du blir snart lika arbetsför som förut, det vet du.

På detta svarade Knut ingenting. Länge fortsatte han dock att plocka på förklädsbandet, men slutligen upphörde han även därmed och låg så orörlig, att modern trodde han åter slumrat in.

– Morsan!

– Åh, jag hoppades att du sov, sade hon ömt. Du skulle försöka vara lugn. Vad är det nu, som oroar dig?

– Värnplikten ... Hans röst skar över i bitterhet. Jag, som tänkte vägra! Nu blir det ju jag, som vrakas! Andra få visa, vad de gå för, men inte jag!

Ett ögonblick riktigt darrade modern av en intensiv glädje. Här var något, hon icke tänkt på. Intet ont utan sin goda sida ... Hon kände sin gosses orubbliga beslutsamhet och visste, ej blott sedan gårdagen, att han hade fängelset i utsikt, att han aldrig skulle böja sig. Kanske var nu den stötestenen ur vägen ... Han skulle skonas!

Men så mötte hon en blick från hans vidöppna ögon ...

Ärliga, offervilliga hängivenhet för ett ideellt värde! Modern såg med ens till djupet av sin sons själ och förstod vad det innebar för honom att icke få lida för sin åsikt, verka genom sitt exempel för vad han ansåg rätt. Gossaktig fåfänga, begär att väcka uppseende, att stå som hjälte inför kamrater – ja, detta kunde hon icke fritaga honom helt ifrån. Men blank var hans redbarhets sköld, stålblank.

– Knut, du är en kärnkarl, sade hon med djupa brösttoner. Du vet vad du vill, och då blir det gjort om än på annat sätt än du tänkt från början.

Och så svepte hon filten om sin lugnade gosse.

XIII.
Hon tog hans skuld på sig.

Edith Säv var sedan en månad förlovad med Ivar Ekstrand. Ingenderas ring var av guld, och likväl skulle icke den fattiga täckstickerskan kunnat hålla sitt trohetstecken kärare, om det smyckats av strålande diamanter. Aldrig saknades det på hennes finger, men med Ivar var det annorlunda. För det mesta vilade hans ring i västfickan. Detta oroade emellertid icke hans fästmö, som visste att bruket var rätt vanligt bland kroppsarbetare, och skälet därtill, att förekomma slitning.

Intet tvivel på hans trohet förmörkade således hennes sinne. Och dock var hon sällan riktigt glad; hennes dagar gledo fram under ängslans tecken. Hade hon då fått upp ögonen för sin trolovades verkliga karaktär? Åhnej, men något kunde hon dock icke undgå att se med oförvillad blick numera, och så ringa än detta var led hon bittert därav. Alltsedan hon anförtrott honom, att hon skulle bliva mor, lade han nämligen föga band på sitt ombytliga lynne och handskades alltmera obesvärat med sanningen. Elak var han egentligen ej, men lättretlig och framförallt självisk. Sin anställning hade han slutat, gått arbetslös en tid, under vilken han ofta varit försvunnen flera dagar i sträck. Brunstekt, inställsam och med frän uteliggarlukt i sina kläder, hade han kommit hem.

Slutligen hade dock ett blitt öde rent av fockat en god anställning i hans händer. Han grep den i nåder, utan att visa någon som helst tacksamhet. Edith däremot mottog underrättelsen om hans tur med den största glädje. Stackare! Hon var alldeles utblottad, hade ansträngt sig till det yttersta för att hjälpa sin sorglöse vän och stod därför i skuld för både mat och hyran.

Sitt moderskap hälsade hon som nästan undantagslöst alla ogifta kvinnor, med tårar. Någon större ömhet kände hon icke för det spirande liv, hon bar.

– Ett band mera mellan Ivar och mig, tänkte hon.

Det var allt.

Emellertid hade Irmas sätt gentemot Ivar mycket förändrats. I början av bekantskapen hade hon visat sig vänligt stämd mot honom, så med ens slagit om och blivit allt mera förbehållsam i sina omdömen rörande den unge mannen, till dess Edith en dag såg henne oförtäckt rynka på näsan vid att höra honom nämnas. Någon förklaring kom emellertid icke till stånd mellan väninnorna.

– Vet mamma, jag såg Ivar Ekstrand i går kväll, sade Irma samma dags afton till sin mor. Han gick i sällskap med en lång, mörk flicka. De gick åt Karlbergshållet, och mamma skulle ha sett ... Det såg ut att vara till den grad väl mellan dem.

– Är du säker? Såg du inte orätt?

– Nej. De gick tätt förbi mig. Jag stod i en port och väntade på Dina Vinge.

– En sådan en! Har du talat om det för den stackars flickan därinne?

– Det är inte skäl i. Hon kommer inte att tro det. Hon litar på honom som på gud själv, och förresten näns

jag inte att göra henne ledsen. Det kanske bara var något tillfälligt sällskap han hade.

Några dagar hade förflutit efter detta samtal, då Edith sent en kväll följde sin väninna, som hade ett ärende att uträtta. Deras väg gick förbi en park, intill vilken en liten judekyrkogård omedelbart gränsade, omgärdad av ett prydligt järnstaket.

Himlen var överdragen av ett molndok. Mitt över den ensliga begravningsplatsen hade en remna uppstått i valvets djupt blågrå sammet, och genom denna störtade månljuset ned över lutande vårdar och gräsbevuxna gravkullar, som värnades av tårpilars mångtusende vajande silverklingor. På gångbanan, lutade mot järnstaketet, stodo en man och en kvinna med ansiktena vända mot gravarna. Kvinnan var helt vitklädd med armarna nakna till skuldrorna. En styv, snövit duk dolde hennes hår, slutande sig tätt om pannan och pekande ut från nacken i en skarp spets, som utgjorde ena ändpunkten på den smidiga linje, vilken bildades av hennes mjuka kroppsformer och slutade med kjolfållens veckning på gatstenen.

Irma, som reda på långt håll fått sikte på paret, sade leende:

– Det är säkert en bagerska, som träffar sin hjärtans kär. Jag vet att det finns ett hembageri här i närheten.

Ännu några steg, och de båda flickorna sågo kvinnans profil, kraftigt skuren med breda, svarta ögonbryn och dristig läppkurva. Ett dunkelt minne av att redan förut skådat dessa drag kom Irma att skärpa blicken ... ja, sannerligen var det inte hon, kvinnan som vid Ivar Ekstrands arm gått förbi henne härom kvällen! Vem var hon nu i sällskap med? Så retfullt att hans ansikte skulle vara i skugga!

Seså, nu lade han armen om hennes liv. De gingo. Var det väl möjligt att hinna upp dem – Irma betraktade den resliga mansgstalten, som föreföll henne så bekant och manade Edith till skyndsamhet, drog henne hastigt med sig. Men hon misströstade om att få se en skymt av hennes ansikte. De viker nog om hörnet, sade hon sig själv, och fann inom få ögonblick att hon gissat rätt. I själva svängen kom emellertid mannen in i en bred ljusstrimma ...

Ivar Ekstrand! Ja, han och ingen annan! Snabbt hämtande sig från sin överraskning, såg Irma ängsligt på sin följeslagerska. Men denna hade tydligen ingenting varsnat, hennes blickar irrade bland de upplysta fönstren på motsatta sidan av gatan, Irma fick ett par ögonblicks kamp med sig själv att utkämpa. Ännu var det tid att få Edith att se och igenkänna, ty paret hade åter kommit ner i gatukorsningen och stod stilla, som det tycktes tveksamt om vägen. Skulle hon eller icke?

Bäst att tiga.

I samma nu Irma fått detta klart för sig, kände hon ett häftigt ryck i sin arm. Edith hade tvärstannat, stod nu orörlig och såg efter de två, som nu, i djup skugga, hastade upp mot parken.

– Vad han liknade Ivar på ryggen och gången, sade Edith och andades hörbart. Märkte du det också?

– Javisst, svarade Irma och hon tilllade efter kort tvekan: Det var nog han.

– Hur kan du tro något sådant! utbrast Ivars fästmö och såg menande på sin trolovningsring. Nej du, han tillåter sig visst inte sådant ...

Pytt, karlar ... svarade Irma, som greps av motsägelselusta och retades av Ediths trygga ton. Var inte för säker, du! Sådant har man sett förut. Att tro en man är det dummaste som man kan göra. Såg du den där karlen i ansiktet?

Edith skakade nekande på huvudet.

– Men det gjorde jag. Och det var Ivar, förklarade Irma med stark betoning.

Den unga fästmön lät sig dock icke övertyga. Ett grand misstänksamhet lämnade likväl Irmas bestämda utsago kvar i hennes sinne, så att hon vid första lägliga tillfälle sökte utforska Ivar angående hans göranden och låtanden kvällen i fråga. En lätt sak var det för denne herre att föra henne på villospår, och han gjorde det utan en skugga av samvetsförebråelse.

Emellertid hade det länge varit bestämt, att midsommarhelgen skulle tillbringas i det fria. Ivar hade båt, och meningen var att redan kvällen före midsommaraftonen hissa segel. Irma och Gustav Bjärt skulle följa med.

Dagen var inne, då avfärden skulle äga rum. Fabrikspipan fick förgäves vissla efter Ivar både morgon och middag, han sysslade i stor lättja och välmåga nere i båten, njutande, med alla sinnen spänstigt mottagliga, av den härliga solluften. Frampå eftermiddagen begav han sig hem, och Edith, som höll på att bleka sin hatt, märkte att han såg upp mot hennes fönster, i det han talade till ett av barnen, vilkas glada röster ekade mot husväggarna.

– Ett bud till mig, tänkte hon och gned ivrigt på hattbrättet med blekpulvret.

Hennes aning besannades. Ivar lät hälsa, att hon genast skulle komma till honom i hans bostad. Hon skyndade sig också att hänga upp hatten, som lyckligtvis fått allt pulver den behövde, till torkning, varefter hon utan vidare dröjsmål gick ut.

Ivar själv öppnade på hennes knackning. Inkommen i rummet fann hon golvet belamrat med segel och tågvirke.

– Klyvaren har fått en rispa, sade han. Om du ville laga den och så sticka till en söm på storseglet! Du får nog sy på min värdinnas maskin, det har hon lovat. Det är bråttom med det, som du väl förstår.

Edith tog genast i med arbetet och blev snart lämnad ensam. Ivar hade nämligen brått att återvända till sin båt, och familjen, han hyrde av, var ute. På gården, nu övergiven av barnens skratt och glam, gick deras enda barn, en sjuårig gosse, helt ensam, och räknade hemlighusens spjälor. Edith måste stanna symaskinens hjul för att riktigt betrakta honom. Grå som gårdens cement var hans hy, benen, ytterligt smala, bågnade under bålen, i vilken bröstet låg som botten i en skål. Men i det lillgamla ansiktet tindrade klara, bruna ögon, som speglade en själ, känslig och vaken för intryck.

Arbetet gick trögt, ty seglet var mycket svårhanterligt. Hon måste ofta resa sig från stolen och använda all sin kraft för att få den styva segelduken i skick.

Hon hade just fått hjulet i gång efter en sådan manöver, då sjuåringen stack in huvudet genom det lågt sittande, vidöppna fönstret och ivrigt viskade:

– Såg tant de båda herrarna, som gick förbi just nu?

Ja, det gjorde jag, svarade Edith utan att avbryta arbetet.

– Vet tant, vilka de var?

– Nej, hur skulle jag veta det.

– Men jag kände igen dem, jag! Det var deckare, kan jag tala om: en kvanting visade mig på dem en dag på gatan ...

Edith hade alltför brått att fästa stor vikt vid denna upplysning. Efter en flyktig undran över, vilken av

husets hyresgäster besöket gällde, sköto hennes tankar fart på andra banor, medan symaskinen surrade med många hack och uppehåll. Arbetet blev vidlyftigare än hon i början trott.

När hon i det närmaste hade allt färdigt, inträdde Ivar, muntert visslande. Så breddes segelmassan ut på golvet, granskades och befanns vara i gott skick. Därpå skulle seglen naturligtvis vikas och rullas samman, men detta visade sig vara ett utomordentligt svårt och hindersamt arbete. Ty var gång de under vikningen kommo varandra nära – och det hände otroligt ofta – fann den unge mannen sig föranlåten att betala av på sylönen. Ingen såg det ju, jo, en liten sköldpadda, men hon tittade på med själsfrånvarande uttryck i sina svarta pärlögon, där hon låg orörlig under byrån med endast huvudet synbart. Visst försökte Edith att hålla båtägaren till ordningen, men detta skedde på ett så lamt, eftergivet sätt, att han snarare uppmuntrades i sitt förehavande än tvärtom. Surret av en kaffekvarn kom henne omsider till hjälp – Ivars värdinna var hemkommen – och det gladde henne väl? Jo vackert ock! Men fort gick det nu att få seglen i ordning.

Edith hade ej längre orsak att dröja. Hon avlägsnade sig alltså, men behövde icke vara utan Ivars sällskap många sekunder. Han erinrade sig nämligen, att standerten var i hennes förvar, då hon fått i uppdrag att förse den med ny kant i den sönderblåstas ställe, rusade ut och hann upp henne i översta trappan.

Vad hade väl hänt fru Bjärt? Hon såg skrämd och upprörd ut, då hon öppnade dörren för det unga paret. Ivar gick, efter en kort hälsning, in i Ediths kammare, men då hans fästmö ville följa, fick hon en vink av sin värdinna att stanna.

– Vad är det? frågade Edith oroligt. Irma ... Irma har väl inte sjuknat?

– Nej, nej, men tala inte så högt. Det är något helt annat. Jag är till den grad uppskakad ... här har varit två herrar och sökt Edith.

– Mig! Jag känner väl inga! Det är något misstag. Sa’ de sina namn?

Fru Bjärt skakade på huvudet. Det var detektiver, sade hon lågt. De har gjort undersökning i Ediths rum. De kan vara tillbaka vilken stund som helst. – Detektiver!

– Ja, förstår inte Edith, vad jag säger. Per har talat om att de stå utanför porten och vänta.

– Men vad all världen har jag att göra med dem?

– Det lär vara fråga om stöld.

Med skräck i sina ögon såg Edith på den äldre kvinnan. Så slog hon händerna för ansiktet och störtade in i sin kammare, lämnande dörren öppen efter sig. En arm sträcktes fram ifrån sidan om dörröppningen och gottgjorde hennes försumlighet. Även rigeln sköts för. Det hela försiggick så hastigt, att det tycktes som om armens ägare stått på lur vid dörren och väntat få utföra manövern.

I nästa nu var han hos Edith, som skälvande stod invid täckbågen och följde hans rörelser med av skrämsel vidgade ögon.

– Lugna dig, lugna dig! viskade han och fick henne ned i soffan ...

– O, Ivar, Ivar! Du vet inte, du ... Här har varit detektiver ... De har varit här inne och rotat bland mina saker ... de tro jag har stulit ...

– Skrik då inte så förbannat!

... Jag kan inför gud bedy – o, släpp mig, du gör mig illa!

Ivar släppte det hårda taget om henmes arm under synbara bemödanden att behärska sig. Nå vad fan tjuter du för då, stötte han fram. Hela huset kan ju höra. Lugna dig, säger jag, och låt oss talas vid. Vänta ett ögonblick ...

Hans ord hade åsyftad verkan. Så isande lugn blev hon, att hon lade märke till en liten tjärfläck på hans kavaj och flyktigt undrade, hur den borde tagas ur. Under tiden hade Ivar glidit fram till fönstret och granskade gården genom gardinerna.

För ögonblicket hade Edith glömt allt annat för det oerhörda, att han, hennes älskade, väst mot henne, ja, rent av spottat fram ord i raseri och burit hand på henne. Någon rädsla kände hon icke, utan satt med blicken oförfärat fäst på honom, och strykande sin värkande arm, då han vände sig om från fönstret. Även hans ansikte hade förlorat varje spår av upphetsning. Ett ynkligt smil stramade till munnen och hans tjuvögon läto icke fånga sig av hennes stadiga blick.

– Förlåt mig! Jag ville inte göra dig illa, sade han lent. Är du lugn nu, så ... Det är bäst att skynda sig, de kan komma –

Han tystnade tvärt. Ringledningen hade gett signal. Edith såg hans ansikte vanställas av rädsla, han sjönk samman, handen famlade vid strupen, som om luften varit honom otillräcklig. Men när intet hördes, utom ljudet av Irmas röst, som höjde sig i förvånande utrop och blev full och djup i hennes utbrott av harm, samlade han sig utomordentligt snabbt, suckade av lättnad och tog plats i soffan, där Edith satt.

– Jag trodde det var deckarna, sade han.

– De kan gärna komma, svarade Edith. Jag var galen nyss. Jag har ju inte gjort något ont. Det är ett misstag, men jag begriper inte –

– Men det gör jag, avbröt Ivar och fortfor, hejdande Edith, som sökte falla honom i talet: Hela spektaklet kommer väl av att du stampat på skedarna och boan, och jag vet inte vad mera.

Äntligen såg Edith sanningen. Så stark tvang den sig på henne, så oemotståndlig, att ej ens skuggan av ett tvivel kom över hennes medvetande. Dråpslaget tog hon helt stilla emot; för några sekunder såg hon nästan medvetslöst på sin bödel, under det fingrarna grävde i soffsitsen.

Med en sidoblick undersökte mannen ställningen. Och det stack till i hans hjärta av medlidande för henne, men ömheten om det egna, kära jaget var på vakt ... Hans blickar hade hittills irrat omkring i kammaren, men nu hakade han fast dem i eldstadens svarta gap och började, efter ett kort betänkande, tala.

Det var väl knappast en överlagd plan han nu verkställde. Kanske hade den i stunder av fara eller ängslan för upptäckt sprungit fram som en impuls till räddning och sedan i det dolda vuxit sig stark, mognat till framträdande, då tillfället så fordrade. Hade den iscensatts av någon annan än han själv, är det troligt, att han med ett drastiskt uttryck, ”svinaktig”, värdesatt den. Ja, i första ögonblicket vägen till räddning blev honom klar, tvekade han verkligen att beträda den, det erkännandet fordrar rättvisan. Men hans tvekan var kortvarig, hans naturliga själviskhet och Lina Bergs uppfostringssystem firade en lysande seger. Med ett enda mål i sikte, sin egen räddning, rusade han fram med skygglapparna stadigt fästa för ögonen ...

Varifrån fick han orden? Mitt under sin flytande svada, till vilken han själv ryckvis tjusad lyssnade, greps han av denna tanke. Orden vältrade fram, fördelade med slug beräkning mellan effektfulla uppehåll och suckar, och åtföljdes av tårar då och då. Han hycklade mycket lite – de flesta såväl ord som tonfall inspirerades ju av omtanken för hans eget väl och jagades fram av fruktan för att detta kunde tillspillogivas genom ett missgrepp. Med mästarhand spelade han på den sträng i kvinnonaturen ödet förunnat honom största kännedom om – offervilligheten. Och lika klangfullt som denna en gång tonat i hans systers hjärta

gjorde den nu i fästmöns, under hans segervana grepp.

Han måste ju, tyvärr, ge Edith en ganska djup inblick i sina öden, det är därför inte sagt att den blev klar genom hans åtgöranden. Han erkände således, att han varit dömd för första resan stöld, hade en sekundsnabb tanke på att framställa sig som oskyldigt straffad, men varnades av sin instinktiva och förvärvade kännedom om den unga kvinnans själsliv. Alltså gav han i stället brottet ett starkt sken av berättigande genom att framhäva husvillhet och hunger som dess motiv. Och detta gjort, stod han så att säga på fast mark, ty som hon själv haft nöden i hälarna, kunde hon säga sig själv: om en kaka är inom räckhåll för en svältande, så är det ursäktligt han tar den – jag själv skulle kanske icke kunna låta bli. Naturligtvis underlät han heller inte att påpeka hur ung han var, då han begick förseelsen. Och härmed hade han tydligen knäckt skalet på sin nöt och var nu vid kärnan.

Då och då under talets lopp hade han flyttat sin blick till Ediths ansikte, men omedelbart åter inriktat den i kakelungsgapet.

Som av en fyr tog han vägledning av uttrycket i hennes ögon. Och när ljuset i dessa var som mildast, lade han sitt öde i hennes hand. Och hon – hon lovade att taga hans skuld på sig.

Hon hade därtill inga andra skäl än sin offervilliga kärlek. Ivar kunde ha besparat sig mödan att färglägga det framtidsperspektiv, han visade henne som hennes eget, på slikt sätt som skedde. Han skulle ändå ha fått hennes löfte, ty fördelarna för honom därav lågo ju i öppen dag. Som han sade: Jag finge ju långt strängare straff än du, då det är andra resan för mig. Jag mister mitt arbete, och det är en bra anställning jag har, och du vet hur svårt det är att få något jobb även i vanliga fall, tänk då hur det skulle vara för mig när jag en gång kommer ut! Hela min framtid blir fördärvad, men vad gör det egentligen dig om ...

Åh, hur han skulle arbeta, medan hon var borta! Som en eremit skulle han leva, bara träla och spara för att få ihop till ett bo, och hon skulle få se ...! Allt skulle vara färdigt, då strafftiden var slut. Ett hem och en famn skulle vänta henne då, ett liv i trygghet och omvårdnad. Ty för allt ont skulle hon sedan skonas, det skulle han bli man för. Hon skulle aldrig behöva ångra sig. Från denna dag skulle han bliva en bättre människa än han varit. Hon skulle säkert få orsak att bliva stolt över sin tillkommande make, det lovade han henne heligt.

Det var med fuktiga ögon han avslöt sin vackra harang, ty för stunden menade han uppriktigt med sina löften och var rörd över sin egen godhet och inte okänslig för den hans milda fästmö lade i dagen. Edith grät tyst vid hans bröst ...

Knappa trettio minuter hade förflutit, sedan han inträdde i kammaren, och nu var han färdig att gå, fri från de farhågor, den ängslan, han ej förut undgått att emellanåt hemsökas av trots sin sorglöshet. Han var, också mycket ivrig att komma iväg, men glömde för den skull inte standerten, som han fann på byrån, vackert kantad och pressad. Och när nu alla båtgrejorna voro klara, varför skulle han då inställa seglatsen? Dessutom behövde han ju liva upp sig efter alla bekymren, all bedrövelse ... Men kamrater skulle han ha med sig, och lyckligtvis var det icke svårt att vid denna tid få tag i några, som ville vara med om en sjöresa och gröngräsets behag.

Han var emellertid en ganska fåordig skeppare denna kväll! Så småningom livade ju konjaken upp honom, och kortspelet satte rätt muntert gry i hans livsandar. Men gasten höll på att alldeles tillintetgöra detta lyckliga resultat, han klämde nämligen i med en förtvivlad låt på sitt dragepel. Ivar erinrade sig med ens hur synd det var om honom själv, och gav en undrande vemodig tanke åt hur det nu var ställt för stackars Edith.

Han blev inte fullt sig själv förrän ganska sent dagen därpå.

XIV.

Jag ville så gärna leva ...

Dina satt en afton och sydde monogram på örngått till sitt nya hem, och Torsten Sele höll henne sällskap. Han hade kommit dit direkt från arbetet, verkstadssotet satt ännu i hyn och kläderna hade en inpyrd lukt av metall och olja. Utom de båda unga fanns endast morsan tillstädes.

– När jag får det här färdigt, så har jag ett halvt dussin, sade Dina och höll upp örngåttet. Är inte bokstäverna bra vackra?

– D. S., läste Torsten. Dina Sele!

– Jag blir sotig! ropade den lilla fästmön. Låt mig vara! Ser du inte jag har spritt ren blus?

I garderobsdörren syntes morsans leende ansikte ett ögonblick och försvann sedan åter.

– Nå, bokstäverna ... Vad tycker du om dem? frågade Dina ännu en gång.

– Vackra. Vem har ritat dem?

– Ville, naturligtvis.

I detsamma syntes nämnda herre på tröskeln. Så fort han fått syn på systern, lyste han upp av inre tillfredsställelse. –Bah, hon ser ju ut som en ros, sade han sig själv. Åt fanders med olyckskraxare! Här har jag gått och ängslats i onödan. Den satans Verner, han borde ha ...

– Har du åkt hem? frågade han kamraten, leende över hela sitt hederliga ansikte.

– Nej, det har jag inte.

– Då måtte dina ben ha gått fortare än exenterpressen därnere. Jag har varit på utkik efter dig under vägen. Har du skrivit på listan för Seths begravning?

– Nej, men naturligtvis ska jag vara med. Har många tecknat sig?

– Så gott som alla. Till och med springpojken. Direktören nöp fram med en femma.

– Hyggligt. Än verkisen då?

– Har inte frågat honom och tänker inte göra det heller.

– När blir begravningen? frågade Dina.

– Om söndag, svarade brodern. – Ska ni med?

– Det är klart. Torsten och jag ska vara med och bära. Och det var sant ... Kamraterna vill gärna du ska säga några ord vid graven, Torsten. Jordfästningen blir i S:t Görans gravkor, som du vet.

Torsten böjde samtyckande på huvudet.

– Om det finns kaffe, så häll upp åt mig, är du snäll, Dina, fortfor Ville. Jag har så bråttom. Jag ska i väg till begravningsbyrån, och på flera håll dessutom.

– Kan inte jag hjälpa dig med något? frågade kamraten.

– Jo, om du ville gå till en blomsterhandel och beställa krans. Det ska vara röda band med inskriften i guld –

här ser du vad som ska stå.

Torsten tog emot papperet, som Ville räckte honom. Jaså, den är från verkstadsklubben, sade han läsande.

– Ja, de andra äro redan beställda. Laga nu, att den här kransen blir riktigt vacker. Har du sett att dödsannonsen står i vår tidning i dag, Dina?

– Nej, det har jag inte.

– Se här!

... ”Saknad av kamrater”, läste den unga flickan. Och hon tillade lågt: Tänk, att inte ha en enda anhörig.

Kort därpå avlägsnade sig de båda männen i sällskap.

Det var tämligen sent då Ville återkom från sina många bestyr. Just som han stod i begrepp att öppna hörde han en skarp hosta inifrån rummet. Dörren gick ljudlöst upp – han gjorde sig icke reda för sin försiktighet, en så stingande ångest hade gripit honom vid det olycksbådande ljudet – och han såg systern sitta framåtlutad med en näsduk för munnen.

Då Ville slöt dörren efter sig vände hon sig halvt om och stoppade duken i fickan, men drog genast upp den och pressade den åter hastigt mot läpparna. Hon hade ånyo vänt ryggen mot dörren, där Ville ännu befann sig, men av hennes huvudrörelser märkte han dock, att hon sökte hejda en kväljning. Så rullade hon hastigt hop näsduken och lät den försvinna i klänningen, men hur snabb hon än varit, hade Ville hunnit se ...

Näsduken var blodfläckad.

Han stödde sig tungt mot skänken, som stod strax bredvid. En förlamande känsla av maktlöshet inför något obevekligt, betvang honom för väl en halv minut, både kropp och själ. Hans ögon voro ständigt fästa på den unga flickan, som nu fortsatte med sitt handarbete, men tydligen kände broderns blickar, ty hon skruvade sig oroligt på stolen. En enda tanke rymde nu hans hjärna: lungsot! Dina, systern ...

När han omsider återvann herraväldet över sig själv, pustade han ut befriande, fylldes av begär att trotsa, att spänna krafterna i motstånd. Det ångestmättade uttrycket vek från hans ögon, blicken blev lugnt beslutsam. Han såg sig kring i rummet för att undersöka ställningen.

I sängen låg morsan djupt insomnad, Knut och Eskil lågo orörliga i sina bäddar sovande.

Så tyst han kunde gick Ville efter en stol, ställde den helt nära Dinas och satte sig.

– Varför sitter du ensam uppe så sent? frågade han viskande.

– Jag har så brått, så brått. Tiden rent av flyger bort, och jag har så mycket, som ska vara färdigt. Jag ville så gärna ha allting i ordning, tills ... Hon tvekade.

– Du och Torsten håller bröllop, ifyllde Ville och nickade gott förstånd. Dina såg upp med ett lyckligt leende, men då hon mötte broderns forskande blick, vände hon åter uppmärksamheten på sin virkning, fåfängt betvingande läpparnas smärtsamma darrning.

En ängslig tystnad följde. Villes hand, som låg på bordet, ömsom knöt och öppnade sig, och han andades häftigt, ojämnt; Dina blev den som först talade:

– Varför ser du på mig så? frågade hon med ett tungsint, slutet uttryck i rösten.

– Jag tänkte på, att du bör sköta dig. Jag hörde dig hosta, när jag kom in, och det lät svårt. Hostar du mycket?

– Nejvars, svarade systern utan att se upp.

– Narras inte! Se på mig!

– Nåja, inte gör jag det så värst mycket.

– Ja, i morgon dag går du till läkare. Jag såg du fick blod på näsduken – jo, neka inte, jag såg det. Har det hänt förut?

– En gång bara.

– Varför har du inte talat om det?

– Jag ville inte göra er oroliga, helst nu när Knut är sjuk. Snälla du, tala inte om det för någon, det här om blodet, menar jag!

– Det kan väl inte undvikas, när du skall gå till läkare.

– Vad skall jag där att göra? Det är bara pjosk.

– I morgon bitti' säger jag åt morsan, så hon går med dig. Och så låter vi Eskil gå med bud till fabriken, att du slutat. Det skulle skett för länge sen, jag kan inte nog förebrå mig att –

– Ska' jag sluta med arbetet! Vad tänker du på! Knut kan ju ingenting förtjäna, vi har hyran att tänka på, jag har avbetalningen på min kappa, du har ju skatten och mat ...

– Jag vet, jag vet. Men var nu inte envis, utan gör som jag säger!

Dina skakade på huvudet. Du vet ju, att det är rysligt ont om arbete nu, sade hon. Det blir omöjligt att få något annat.

– Du skall vila upp dig.

– Men ...

– Jag ber dig, Dina! Ville tog virkningen ur hennes händer och behöll den i sina. Den smärtsamma skälvningen i hans röst kom hennes ögon att tåras, och hon mumlade ett sakta: Ja, jag gör väl som du vill.

Utan att yttra ett ord vidare stego de två syskonen upp för att söka sina nattläger. Ville var redan till hälften avklädd, satt på soffkanten och drog upp sitt fickur, då han kom att kasta en blick på systern, som stod vid sängen, vilken hon delade med modern. Dina hade tagit nålarna ur sitt glänsande och rika hår för att fläta det till natten, men tycktes förhålla sig overksam. Varför lagar hon sig inte i säng, tänkte Ville, och varseblev i detsamma, att hennes skuldror hävde sig under hårsvallet. Han reste sig och gick i strumplästen dit hon stod.

– Varför sölar du så? frågade han och böjde sig åt sidan för att kunna se henne i ansiktet. Hennes tårar strömmade.

I samma nu hade han henne vid sitt bröst. Hon tryckte sig in mot honom som ett hjälpsökande barn och risste under snyftningar. I sängen började modern oroligt kasta med huvudet i begrepp att vakna. Ville, som märkte detta, drog systern varligt med sig till andra ändan av rummet.

– Nå, vad är det nu? viskade han. Tala om det för mig.

– Torsten ... Torsten ... snyftade Dina.

– Vad är det med honom?

– Jag vill så gärna leva för honom ... och för morsan ... och syskonen ... O, Ville, Ville!

Vid sjutiden på aftonen följande dag kom Eskil oförmodat in från sin lek på gården och anmälde, att en flicka, som sagt sig heta Elsa Lindberg, stod i farstun och bad att få tala med Dina. Efter en hastig förklaring för de innevarande, att Elsa var en skolkamrat till henne själv, gick den unga flickan ut till den väntande.

Hon återkom strax, följd av en ung kvinna, som såg ut att vara väl tjugufem år, men enligt Dinas utsago var aderton. Hullet hade nödfärg och var påsigt, ögonen lågo matta och glanslösa under mjölkblå ögonlock. Ren och hel var hennes klänning, men nött och mycket lappad. Skorna däremot voro uppsluppna vid sidorna, så att strumporna syntes.

– Sätt dig, Elsa! bad Dina vänligt.

Den främmande slog sig tafatt ned på kanten av en stol. Hon såg förstulet från den ena till den andra – alla sågo, så nedstämda ut, och hon, som anade orsaken till deras sorgsenhet, fann det med ens smärtsamt och motbjudande att framföra sitt ärende. Men det måste ju ske, det gällde nästan livet för henne själv. Bara hon visste hur att börja ...

Dina märkte emellertid hennes förlägenhet och frågade milt:

– Är det något särskilt du vill, Elsa? Du kan gärna säga ut för mamma och bröderna.

– Är det sant, att du har slutat på fabriken? En flicka talade om det för mig alldeles nyss.

– Ja, det är sant. Hur så?

– Tror du platsen är upptagen?

– Nej, det är den väl knappast. Det är inte en timme se’n Eskil var där med bud att jag slutat.

– Snälla, kära, rara Dina, gör mig den stora tjänsten att rekommendera mig till den. Jag ska aldrig glömma det; i hela mitt liv ska jag vara dig tacksam! Gör vad du kan! Låt oss gå med detsamma, fast nej, det är ju stängt där nu! Men i morgon bitti! Jag kommer hit vid, sjutiden, om jag får. Lova mig, att du gör vad du kan!

– Men du vet ju ... vet du inte, att det är en ryslig risk? Jag ... ja, för lungorna ...

– Det bryr jag mig inte om. Det är så förskräckligt svårt att svälta. Jag dör mycket hellre i lungsot än svälter ihjäl. Kära, snälla Dina ...

– Ja, jag går med. Det kan du lita på.

– Du skall aldrig behöva ångra det, Dina. Bara den nu inte är upptagen!

– Det tror jag inte. Och om du vill, så ska jag telefonera till verkmästaren, att jag vet någon, som vill ha platsen. Du förstår ... i händelse någon skulle vara före oss.

– Det vore bra vänligt av dig, för om jag inte får den, vet jag inte annan råd än att gå i sjön. Tänk dig, jag har gått utan arbete i nära tre månader. Tre månader! Jag är skyldig för två månaders hyra där jag bor, och

ändå är de snälla mot mig, hade jag inte haft dem som stuckit till mig en bit emellanåt ... Här ska du få se!

Dina pressade handen mot bröstet och gav till ett jämrande utrop, som ögonblickligen kom modern och bröderna att resa på sig. Men de satte sig åter. Dinas jämmer hade icke gällt henne själv. Det var på Elsas blottade arm hon såg, med tårskymd blick. O, den armen, ett skelett överdraget med ådror och hud ...

– Går du och telefonerar nu? frågade Elsa och drog ner klänningsärmen. Förlåt mig, att jag bråkar, men jag får ingen ro förr än jag får veta, hur det kan bli!

Dina gick efter sin hatt, och såg i förbifarten, att modern höll på att värma upp överbliven middagsmat. Till svar på dotterns stumma fråga viskade den gamla med en menande blick på innehållet i stekpannan.

– Laga att flickan följer med dig hem och äter kvällsmat med oss.

När de båda flickorna kommit ut på gården, saktade plötsligt Elsa sina steg, såg skyggt på sin följeslagerska och sade:

– Du tror väl att jag är rysligt hjärtlös, som bara tyckes tänka på mig själv?

Dina skakade leende på huvudet.

– Flickan, som talade om för mig att du slutat ditt arbete, sa att du var sjuk, fortfor Elsa tvekande. Är det sant?

– Ja. Jag ska in på S:t Görans tuberkulos så fort som möjligt, svarade Dilla stilla.

XV.
Torsten träffar en f. d. vän.

Morsan sitter en lördags eftermiddag och klipper lappar till fyllning i ett kuddvar, som Titti sytt till sin bosättning, sina fyra gossar har hon omkring sig. Hon räknar nämligen Torsten som sin son numera.

Knuts hand är ännu obrukbar. Själv sitter han i gungstolen och läser högt ur en illustrerad tidning, medan Ville målar, Eskil sitter uppflugen på kommoden och ritar gubbar på kakelugnen och Torsten lyssnar till läsningen, utsträckt till hela sin längd på soffan.

Som sagt – Ville målar. Motivet är en grön liten stig mellan höga lövträd, genom vilkas kronor dalande sol kasta gyllenröda stänk. Han är tydligen missnöjd med sitt arbete, ty minen är mulen och rörelserna otåliga. Något staffli har han icke. En större bleckburk, på vilken lagts ett par böcker, tjänar till stöd för duken, och det hela står på bordet.

Ville kisar med ögonen ... Aha, nu börjar det på att ta sig! Han ler belåtet och får fart i sin penselföring, blir allt ivrigare och märker ej, att burken glider åt bordskanten. Slutligen kommer katastrofen. Med en väldig klatsch av blått i grönskan ligger mästerverket på bordet, medan böcker och burk fara utåt golvet.

I samma ögonblick knackar det på dörren. Ville svär skarpt, under det han hastigt breder ut en tidning över målningen och grejorna, och reser sig sedan för att öppna dörren, som han är närmast. I förbifarten ger han burken en spark, som kommer den att flyga över golvet rakt på Knuts ben. Detta släcker av dennes uppsluppna glädje tvärt, och får honom att kasta sig bakåt i gungstolen, gnidande det värst träffade stället, och även hans tal är ganska svavlat. Men han stannar mitt i en mening – i dörren står en präst!

En präst! Den djupaste förvåning står tecknad i Villes drag, och han håller fortfarande dörren öppen, fast

den främmande redan är inne, och hälsar morsan och Knut med bandslag. Först när turen kommer till honom själv att gå genom hälsningsceremonin, kommer han sig för med att stänga. När han sedan går till sin plats vid bordet, ser han med förvåning, att Torsten lagt armen över ansiktet och tyckes sova.

Det är tryckande tyst i rummet. Prästen ser sig osäkert omkring, så fäster han blicken på morsan, som ensam av alla synes ägna honom någon uppmärksamhet.

– Jag kommer för att tala om att Jesus frälsar, säger han så med len röst.

– Jaså, kommer det torrt ifrån gungstolen. Vem har bett er komma hit?

– Jag följer min mästares befallning, som är att gå ut på vägar och stigar och söka upp de borttappade fåren.

– Och till dem räknar ni oss? Vi är alltså inte några obekanta för er? Det är bra, då slipper vi att presentera oss, för visserligen är vi bara arbetsfolk, men ...

Blodet rusar till prästens ansikte. Mitt namn är Veke, säger han hastigt, pastor Veke.

Morsan skjuter fram en stol och bjuder honom taga plats. I det hon så gjorde, knäpper han upp rocken, tar fram ett par traktater och lägger dem på bordet.

– Det tjänar ingenting till att lämna de där här, säger Ville strävt. Vi läser inte så'nt.

– Men fru Vinge kanske vill hålla till godo, invänder pastorn med en bedjande blick på morsan.

– Nej, jag är inte kristen, säger hon och slår ifrån sig med handen.

– O, vilket förskräckligt tal. Tänk, om ni skulle dö –

– Det där känner vi, avbryter Knut. Jag är heller inte kristen, men ska lägga mig vinn om att bli det genast jag får korn på en kristen, som lever efter sin mästares bud.

– Det är på Jesus man skall se, inte på oss. Vi äro svaga käril.

– Men står det inte i bibeln, att man skall döma folk efter deras gärningar?

– Jo visserligen, men –

– Ja, det är ju bara det jag gör. Jag dömer de kristna efter deras gärningar. Och vad är de? Vitmenade grifter. Framförallt prästerna.

– Vem är ni, som dömer?

– Det är inte jag, som gör det. Det är er mästare, Kristus. Hur ni präster kan stå inför människor och läsa bibeln utan att brinna upp av skam, det förstår inte jag.

– Det gör ingen människa med heder i kroppen, infaller Ville. Men vi menar naturligtvis inte prästproletärer.

– Åh ... Tror du inte att en sådan skulle ta mot en Stockholmsk kyrkoherdelön om han erbjöds? – Säg, vad tror ni, herr pastor?

– Men ni kastar ut barnet med badvattnet, säger prästen, som vill kringgå frågan. Kristendomen –

– Och de kristna – förlåt jag avbröt!

– Ja de kristna! Tänk hur orätt ni ändå gör den! Tänk på våra sjukhus, våra barnkrubbor, missionshyddor, barnhem! Var stodo vi utan alla dessa kristna kärleksverk! Hur mycket göres det inte för de fattiga! Ni känner inte hur väldig välgörenheten i själva verket är.

– Åt skogen med välgörenheten! Vi ratar den. Den kränker oss. Det är rättvisa vi ska ha.

– Är ni själv alltid rättvisa mot era motståndare?

– Nej, hur skulle vi kunna vara det, då vår undervisning skötts av präster. – Ja, jag inser nog att svaret går litet på sidan om saken, men det är ju vad era också oupphörligt gör, tillägger Knut med hån i rösten.

Prästen fingrar nervöst på traktaterna, böjer huvudet åt högra axeln och ser innerligt förlåtande på Knut, som tar emot med en gäckande dragning på sin korta överläpp, och säger sedan:

– Jag kan inte tycka annat än att ni arbetare är för misstänksamma mot alla som ni räkna till överklassen. För att nu tala om mig själv – jag vill verkligen innerligt gärna göra vad jag kunde för arbetarna, men som präst är jag illa tåld, ja hatad. Svartrock, heter det. Svartrock ... Jag kan tala om, att det känns bittert nog att höra ibland, när man är besjälad av den renaste välmen –

I ett nu har den kultiverade rösten gått upp i ett svagt sugande ljud, och den myndigt utskjutna underläppen dragits in som av ett snöre. Det blir ohyggligt tyst i rummet. Torsten sitter upprätt och ser på den andlige, ser på honom, medan färgen långsamt kommer upp till skarpröda flammor i dennes ansike och handen, som tvekande skyggt sträckts till hälsning söker skydd under rockskörtet. Den har blivit ratad. Torsten gör en lätt bugning, som prästen besvarar med en djupare. Så vänder sig den senare till morsan som för att säga något, men hejdas av Torsten:

– Det var något herr pastorn skulle säga ...?

Men pastorn har tydligen ändrat mening. Han rör sig oroligt på stolen, ser sig tvekande omkring utan att vilja möta någons blick och harklar sig. Torsten tar åter ordet:

– Jag får erkänna, att jag hört allt som sagts. Pastorn tyckte bland annat, att vi arbetare är misstänksamma mot andra än de våra. Jag vet en som var renrakat fri från den egenskapen – det var förresten jag själv. Det tar inte många minuter att tala om hur jag blev botad. Om jag får ...

– Veva på du! infaller Knut uppmuntrande.

– Ni minns väl storstrejken 1902? Frågade Torsten omedelbart, vänd till morsan och hennes söner.

Alla nickade jakande.

– Än ni då, herr pastor? Jaså ... Ja, jag frågar därför att händelsen tilldrog sig under den.

Året förut hade jag blivit bekant med en präst, en statskyrkopräst. En hedersman, tyckte jag, så ärlig, uppriktig, offervillig – att döma av hans tal. Hans tro tycktes mig så äkta, så rotad i en fast övertygelse, att jag längtade efter att få dela den. Vi träffades ofta, jag lärde av honom, lyssnade på hans ord med hela min själ, studerade bibeln ... Jag var verkligen besjälad av den innerligaste vilja att bli en sann kristen.

Alldeles som ni, herr pastor, var också min vän mycket villig att göra något för oss kroppsabetare, men se tillfälle ... Tillfälle saknade naturligtvis även han, ty vi voro så förbannat misstrogna – ja, han svor förstås inte. Vartenda ord han yttrade trodde jag – nej sitt, hr pastor, jag skall raska på allt jag kan med berättelsen, jag ser ni är otålig ...

Nå, så bröt storstrejken ut. På kvällen skulle det bli möte i Folkets hus. Samma dag vid tretiden kom min pastor på besök. Naturligtvis var vi genast inne i dagens stora händelse, strejken. Inte trodde han, att den bottnade i någon hänförelse hos oss för det saken gällde, nej då, det var ledarnes ... ja, det där vanliga, ni vet gossar. Jag tyckte i alla fall, att han var mindre avvogt stämd mot oss som parti nu än annars – han hörde, som jag redan sagt, till dem som vilja göra något för arbetarna. Och ju mer vi kom in i samspråk, ju mer övertygad blev jag att han verkligen var medgörligare, mer förstående än vanligt och jag tänkte för mig själv, att han nog innerst var mer gripen av vår uppmarsch, än han ville visa. Och mycket riktigt! Rätt som det var säger han:

– Skall Sele gå på mötet i kväll?

– Naturligtvis, sa' jag. Och med ens står det klart för mig, att här var ett bättre tillfälle, än jag nå'nsin kunnat hoppas, för honom, att få litet förståelse av oss och våra strävanden, så jag säger:

– Dit borde också pastorn gå i kväll.

Ja, han tycktes inte vara ovillig till det, men som jag tyckte han skruvade sig en smula, frågade jag, om han inte varit i Folkets Hus. Det hade han inte, men han ville gå, ville det gärna, helst i dag, och så frågade han, om han fick göra sällskap med mig dit.

Ni må tro jag blev glad! För jag var viss om, att mötet skulle bli ståtligt, jag kände ju kamraternas hänförelse. Och tänk nu! Tänk, ett sådant tillfälle för den fina, ärliga prästmannen, att få en klar inblick i känslorna hos den klass, han sade sig vilja arbeta för! Ni kan tro, jag svarade ”ja” av hela hjärtat.

Strax efter gick han. Och i min stora glädje över vad som hänt, vet ni, vad jag gjorde? Jag föll på knä – nej, skratta inte, Knut, jag var uppriktig, i själ och hjärta uppriktig – jag föll på knä och bad om ... ja, det gör detsamma att tala om. Men jag kände, eller tyckte mig känna, att jag undfick den helige ande – åh, jag var så lycklig ...

Pastorn och jag hade kommit överens om, att jag skulle hämta honom, för min väg gick förbi huset, där han bodde. När jag kom ut på gatan, vid den bestämda tiden, var jag ögonblickligen inne i en vällande, mäktig människoflod. O, det var en glans över allas ansikten! Strama linjer över skuldror, bred trygghet över hakor, trots och stålfast mod över högburna ännen. Vi hade vuxit ... Du var ju sjutton år den tiden, Ville, så du minns kanske. Jag ville jag kunde bättre beskriva för er det säregna, det – det outsägliga, som låg over oss, över de våra, pojkar och morsan, över de våra. Påminn er Norrström! Norrström i solglitter, med sprutande skuta över sprängd is. Så ungefär ...

En trappa upp bodde min pastor, och jag sprang uppför den, ringde, lyssnade efter steg, det dröjde länge, länge, tyckte jag, innan någon kom, men så – stod han själv i dörren. Att han inte är färdigklädd, tänkte jag oroligt, ty tiden var långt framskriden. Nå, han bad mig stiga in. Tamburen var skum, så jag kunde icke se honom så väl. Jag ville vänta där, medan han tog på ytterkläder, och jag bad honom att skynd sig, då vi annars säkert icke skulle få plats i möteslokalen. Han svarade med att truga mig in i salen.

Nu hade jag honom i full belysning. Och vad jag såg gjorde mig underligt kall i bröstet. Han såg ytterligt förlägan ut, stukad, kuschad. Han såg ut som en ertappad förrädare.

Hans hustru satt vid fönstret och arbetade på något grått med tjocka trästickor. Hennes ansikte hade alltid påmint mig om vinbärsgele, men nu skälvde det icke det minsta, och läpparna hade rentav försvunnit. Pastorn ville jag skulle sätta mig, men jag säger: ”Nej, ska vi gå, måste vi göra det genast”. Gu vet hur jag fick fram orden, det kändes som om jag haft strupen full med kitt. Pastorn bara stod och smilade och gned med tumnageln på bordduken, och hade huvudet mer än vanligt på sned, och pastorskan hon gnodde på med

sina stickor. I mig började det koka av förargelse och otålighet, och jag kände mig naturligtvis kränkt. Men just som jag öppnade munnen för att fråga, vad meningen var, så såg pastorskan upp från sin stickning på sin man. Och då sa’ han, utan att se på mig:

– Min hustru tycker inte, att det passar att jag som är präst går i Folkets Hus, och det är jag själv övertygad om nu. Jag är ledsen att ha besvärat Sele i onödan.

– För knappt tre timmar se’n bad pastorn mig att få göra sällskap dit, sa’ jag till hustrun. Jag tror inte han riskerade sin plats som präst med att visa sig där. Han finge nog sitta kvar vid Egyptens köttgryta.

Inte ett ord svarade någon. Jag gick fram till pianot. Ovanför det hängde en stor fotogravyr, som föreställde Kristus utdrivande mäklarna ur templet.

Jag såg och såg på bilden, jag vet inte hur länge. Jag kände pastorns svek så omätligt tungt, det gör ont att få sin tro på en människa krossad, pastor Veke. Men så kom jag ihåg allt jag känt för – för –, min tro på hans ärlighet, på hans mod. Jag mindes, vad jag knäböjande, samma eftermiddag, andats ut i bön, och då ... ja, då grep jag mig an med att piska upp den ynkedomen i prästrock, jag piskade honom med hans ädla mästares egna ord – min bibel kände jag – så:

”Ve eder, skriftlärde och fariséer, I skrymtare, att I ären lika vitmenade gravar, som utantill synas sköna, men innantill äro fulla av de dödas ben och all orenlighet. Så synes och I utvärtes för människorna, rättfärdiga, men invärtes ären I fulla av skrymteri och orättfärdighet.”

Det där vara bara början. Det kom mera. Och vartenda ord hans mästare talat, hans mästare, som icke hade en sten att luta sitt huvud mot, timmermannen, den förföljde, avrättade sanningssägaren, som älskade och tog sig an de förtryckta och arma, men hotade fariséer och mammonsträlar med helvetets eld. Och prästen där, framför hans bild, lärjungen, tjänaren – nej, jag vill inte spilla ett ord mera på den ömkligheten.

Nå, jag fick alltså gå ensam till Folkets Hus, och jag kom verkligen in i mötessalen, fast med nöd, ty både den, trapporna och hallen var packad av människor – kanske du också var där, Ville?

– Ja, och morsan och min bror, som nu är död.

– Nå, då minns ni nog hurudan stämning där var, så jag behöver inte berätta, pastor Veke skulle nog inte heller kunna sätta sig in i, hur proletärer känner, när de gå till strids för en idé. Men för att tala om mig själv ... Jag såg på de tusen människor, som fyllde salen. Så gott som varenda en av dem riskerade sitt torvtiga bröd. Okunniga, föraktade, hånade, uppdragna i armod, levande i armod och tungt slit – sin torvtiga brödbit riskerade de ändå, och med hänförelse till, för ett ideellt krav. Vad säger ni om det, herr pastor? Vithåriga åldringar, gossar, män med barnskaror att försörja, män, som kanske i åratal strävat för den ställning inom arbetets värld, de nu satte på spel, lytta män, stympade, sjuklingar – alla gick de hellre svält till mötes än de svek rättvisans sak, medan han – han där borta i sin sal med Kristusbilden på väggen ... Fy!

Torsten tystnar, hans bröst häves av våldsam andhämtning och händerna darra. Framför sig har han pastor Veke i böjd ställning, med blicken gömd under darrande ögonlock, men, sedan Torstens beskrivning över sin forne prästerlige vän, med huvudet i rät vinkel mot bålen. Några sekunder råder en pinsam tystnad i rummet, så reser sig prästen upp och griper sin hatt.

Morsan vill emellertid runda avskedet och frågar därför:

– Vem har gett pastorn vår adress?

Nu kastar uttrycket om i prästens ansikte, han super in luften i ett kort andetag och hans underläpp, som

varit menlöst indragen medan han åhörde Torstens anförande, skjuter ut, myndigt bred.

– Jag har fått den på sjukhuset, svarar han. Fru Vinge har ju en dotter där.

– Dina! Har Dina – det tror jag inte.

– Nej, inte hon, skyndar sig prästen förklara, men jag har talat med henne. Hon har inte långt kvar att leva, säger man.

Med ett har han Torsten nära inpå sig, och dennes blick borrar sig in i hans med bottenlös obarmhärtighet, medan frågan faller:

– Vad har ni sagt henne, pastor Veke?

Då reser sig den prelatiska värdigheten till motvärn:

– Det som min plikt som präst ålägger mig att säga till den, som snart skall stå ansikte mot ansikte med sin skapare. Hon är inte beredd att dö.

Nu känner morsan det är hög tid att gripa in – till och med Eskil har givit tillkänna sin åsikt medels ett skarpt slag på kommoddörren med klacken. Hon gör en hejdande åtbörd mot Knut, som rest sig, och frågar, vänd till prästen:

– Har min flicka bett pastorn komma igen?

– Nej – det är fortfarande prelaten som talar – nej, hon är hård.

Men så tittar människan fram under prelatkappan och tillägger känsligt: – En rar flicka tycks hon i alla fall vara.

De berömmande orden framkallade visserligen tårar i moderns ögon, men hon går dock till dörren och håller den vidöppen, i det hon obevekligt ser på sin gäst och säger:

– Då förbjuder vi pastorn att besöka henne. Vår flicka skall ha fred, eller hur, gossar. Inte en stavelse till henne, pastor, I annat fall vädjar vi till läkaren.

– Hur vågar ni ta på er ett sådant ansvar? Tänk på, att ni en gång skall svara för hennes själ! Med guds hjälp kan hon ännu bli en brand ryckt ur elden. Herran, din gud, är en stark hämnare – vågar ni?

Morsans enda svar är att vidga dörröppningen. – –

Bliven ensam med de sina börjar Ville genast bygga ett provisoriskt staffli av bleckburken och böckerna, men avbryter plötsligt arbetet och frågar med en mångtydig blinkning:

– Hör du Torsten, vad hette egentligen det där sabla fantomet till karl du talade om – prästen, menar jag?

Såväl Knut som morsan sikta med klippska ögonglimtar på Torsten, men han höjer blott på axlarna och tiger.

XVI.
Farväl lilla Dina.

Dina känner att hennes dödsstund är nära och ber att bud sändes till hennes hem. Och hennes önskan

uppfylles genast.

Inom kort har hon alltså mor, trolovad och syskon omkring sig. Och Dina smeker dem alla med blicken – hennes genomskinliga händer äro alltför matta – och hon viskar sitt kärleksfulla tack och farväl åt var och en av bröderna. Och både Knut och Ville anstränga sig till det yttersta att bevara självbehärskningen, men misslyckas. För Villes del stannar det dock vid krampaktiga ryckningar, men Knut kan icke hejda sina tårar utan gråter tyst bakom sin stympade hand, den andra håller han lätt över systerns svala fingrar.

Endast morsan och Torsten skall invänta fader Döds ankomst till deras älskade flicka, som vilar så oändligt bräcklig och blomlik i bädden med dess rödspräckliga täcke. Sakta vänder Dina sitt fina huvud och ser efter bröderna ...

Nu har mor och trolovad hennes allt svalare händer i sina. Över hennes elfenvita kinder faller ögonfransarnas mörkvioletta dallrande skuggning allt djupare. Fader Död har stigit över tröskeln.

– Morsan ... Torsten! Det är lilla Dinas avskedsord. En lätt ryckning i mungipan, så faller hennes huvud sakta åt sidan.

– – –

Morsan har sin arm under Torstens, det är hon, som är den stödande. På väg mot sjuksalens dörr vacklar han och famlar med handen framför sig. En viskning höres från en av sängarna: O, han är visst blind, stackare!

I korridoren får hon honom att taga plats på en stol, förklarar så helt kort, att hon glömt något i salen och återvänder dit. Det är dotterns förlovningsring hon vill hämta.

I dörren ser hon att att den röd- och vitrandiga dödsskärmen redan är ställd för bädden, där henne flicka sover sin eviga sömn. Salen badar i ljus. De väldiga fönstren stå vidöppna och i korgstolen nära ett av dem sitter en ung kvinna i sjukdräkt och ser med underligt trående blickar in bland de allvarsamma tallarna, vars lummiga grenar sakta vaja i den höga, blå solluften. Som glimmer blänka bordens glasskivor mellan spottkoppar, emaljerade kärl och glas, i vilka höstblommor stå och pryda och med sin skiftande färgprakt bryta väggytornas ljusgula enformighet. Armaturen å ena väggen lyser med stark glans, medan knappen nedanför är ett gnistrande strålknippe. Sol och grönt och rött – hälsans, lyckans, hoppets vackra färger ... Men bakom sängarna stå som vaksamma skiltvakter journalerna och sikta med svarta bågar mot moder Liv.

Morsan har uträttat sitt ärende och jämkar nu på dödsskärmen, innan hon går. Då kommer plötsligt en förfärlig hosta – dova stötar – från sängen åt vänster nederst vid dörren, och hon ser ett bröst som går i vågor, krampaktigt knutna händer, glasklara ögon, som är på väg ur sina hålor, och blod, vilket liksom skvalpas ut över spasmodiskt ryckande läppar. En signal ... synen skymmes av en sköterskas blåklädda gestalt, men kluckande ljud höres alltjämt och blodet fortfar att falla, fast nu i droppar.

När morsan kom ut fann hon Torsten i samma ställning, som hon lämnat honom. Ej ett spår av färg fanns i hans ansikte, ögonen sågo tårlösa och med ett uttryck av kuvat lidande på henne, när hon lade sin hand på hans skuldra och bad honom följa.

Ljusblå murytor, skåp och hyllor i gult, i bakgrunden en växtgrupp – så ter sig korridoren. Och vid fönsten sitta blåklädda kvinnor, somliga med bjärtröda kindknotor, andra med hy som gulnat ben. Den kyliga fläkten av Dödens vingar spåras ännu – schalar svepas tätare om infallna bröst medan ödmjukheten inför de obevekliga ännu dröjer i blickar och röster.

Hemkommen lägger morsan ifrån sig ringen, som hon hela tiden burit i handen, på bordet. När hon vill ge den en säkrare förvaringsplats är den borta och hon ser sig förgäves om efter den. Så nödgas hon fråga

Torsten och finner att han har den i förvar.

Stackars morsan är nära att digna. Ett barn, ett barn har hon mist, sin lilla Dina, enda dottern, så förtrogen, glad och ljuv. Och vad skulle komma ... Hon ser med gryende ångest på den dödsbleke mannens slutna ansikte och hon griper sig an med att tala om dottern, för att få honom att gråta, tala så, som blott ett modershjärta kan diktera. Men målet når hon icke.

Titti kommer och hennes ansikte är svullet och flammigt av gråt. Hon vet inte hur väl hon vill alla. Morsans tankar och önskningar läser hon, och hennes händer äro snabba vid sysslorna och fötterna villiga att löpa andras ärenden. Hon är också med i den sorgsna gruppen, som är samlad till rådslag på kvällen vid lampans sken.

Ville har gjort ett överslag av begravningskostnaderna, och lämnar morsan ett papper med förslag och siffror.

– Ja, Ville, det är gott och väl, men var ska vi ta pengar till det? säger hon.

– Borde inte Torsten vara här? frågar Knut viskande, med en blick på den orörliga gestalten i gungstolen.

– Låt honom vara i fred, viskar morsan tillbaka. Men vad ska vi ta oss till.

– Vi få väl stampa, säger Knut.

– Ja, men på vad? Era kläder och skor måste ni ju ha på begravningen, och allt annat, som vi kunnat få en slant på, har ju gått under den här svåra tiden.

– Ni kan låna på min klocka, föreslår Titti och på min ring. Jag kan begagna en mässingsskålla i stället. Om vi så tar med de lakan och örngått och handdukar, som jag har sytt till Villes och min bosättning, så räcker det till kista och svepning, vet ni, för linne får man ju låna mycket på.

– Och så har vi ju mina segel, säger Knut. De ger en bra slant. Och så får väl du begära förskott på kontoret, fast det –

Knut tystnar och ser upp från Villes siffror. Gungstolen far häftigt bakut. Torsten har stigit upp och kommer nu fram till bordet, kring vilket de sitta.

– Vad talar ni om? frågar han. Jag hörde bara vad Knut sa.

– Om begravningen, svarar Knut.

– Åh! Ja, några utgifter för Dina behöver ni inte tänka på. Hon får allt av mig.

– Du har väl inte stort mer än vi. Helst du inte arbetat på över en vecka.

– Jag ska sälja – ja, låt mig hållas, jag vet nog, vad jag gör.

– Knut är nära att ge ett häftigt svar, ty Torstens röst är kärv och hans drag förråder ingen vekhet, men en menande puff av Ville får honom att tiga.

– Vart ska du gå, Torsten frågar morsan, som ser honom gå mot dörren.

– Jag vet inte. Hem, tror jag.

– Det är bäst du stannar hos oss.

Torsten fogar sig utan vidare. Det är blott hans stämma, som, med sina raspande tonfall, ger intryck av retlig sinnesstämmning. Hans sätt är fogligt och stilla och dock är det något i hans väsen, något som ingen kan definiera, men alla gripes av, som fyller dem med dov ängslan för natten. Lampan släckes icke, och ingen undrar däröver. Endast Eskil sover lungt. Såväl hans bröder som modern spritta ofta upp ur sömnen och se oroligt mot Torstens bädd. Hans ansikte är dolt för dem, men av hans andhämtning förstå de, att han icke sover.

Nästa dag börjar bestyret att skaffa pengar. Torsten säljer allt, som finner köpare och pantsätter det övriga.

– Det är ju ingen brådska, säger morsan. Räkningen behöver ju inte betalas genast, vi har god tid, kära Torsten.

Men han låter sig icke hejdas. Och morsan som tänker att praktiska bestyr kunna vara honom en avledare för den bottenlösa sorg hon anar han brottas med, låter honom hållas. Han får själv gå till begravningsbyrån, men när han vid hemkomsten lämnar kort besked om vad han ombestyrt ... Åh, det är överdåd, överdåd! Hennes lilla Dina! Men hon kan inte förebrå honom, bara gråta tacksamma tårar.

Men pengar ... Torsten har varken klocka, chiffonier eller överrock längre, och han står just i begrepp att bära sin helgdagskostym till ”onkel”, då morsan träder emellan.

– Tänk på vad du gör, säger hon och tar milt kläderna ifrån honom. Du kan ju inte gå på begravningen i dina arbetskläder, det förstår du nog.

I detsamma höres en knackning på dörren. Morsan öppnar och in träder en ung flicka. Hon ser mycket blyg och förlägen ut, där hon står och inte kan besluta sig för att gå fram och hon lämnar oroligt en sliten portmonnä. Men då morsan ser på henne med en fråga i sina goda ögon, tar hon mod till sig, går till bordet och tömmer ut portmonnäens innehåll – ett par sedlar, några silverkronor och kopparmynt.

– Jag skulle hälsa så mycket från kamraterna och lämna det här för Dina, säger hon mjukt.

Morsan vill svara, men hennes röst vägrar. Torsten märker det och säger:

– Hälsa och tacka alla så mycket och säg att det var kamratligt gjort.

– Vi har beställt en vacker krans också, som hon ska ha. Och så ville vi så gärna se henne, när hon är svept, om vi får. Vi tyckte alla så mycket om henne, för hon var alltid så snäll och hjälpsam.

– Om vi får! Åh, det var en fråga det! Men när morsan föreslår tiden strax före jordfästningen, som skall förrättas i S:t Görans gravkor på söndagen, skakar flickan på huvudet.

– Kamraterna tänker möta vid kyrkogården, invänder hon. Vi ska sjunga vid graven. En kamrat har skrivit verser.

Så bestämmes då tiden till följande eftermiddag, vilket låter sig väl göra, eftersom den infaller på en lördag. På utsatt klockslag står alltså en skara kamrater väntande utanför gravkoret. Dörren är dock icke låst, men morsan håller dem tillbaka – Torsten är där inne.

Inom kort kommer han ut och går genom den tysta skaran, som vördnadsfullt ger honom rum ...

Genast vid inträdet märker morsan att något kommit till, sedan hon sist var inne – Dina bär åter sin trolovningsring på fingret.

Mellan två svarta kistor står hennes vita. Endast hon har sitt ansikte obetäckt, vita dukar dölja de andras,

men deras händer äro bara och ligga klolika på torftig svepning.

Morsan står vid huvudgärden, rättar på myrtenkronan och smeker Dinas väna kind under slöjan. Så många, många ha kommit att för sista gången se sin unga kamrat. Blottade huvuden, tårskymda ögon ... Ack, mer än en av dessa, som nu stå kring Dinas bår, bär samma dödsfrö som hon i sitt bröst!

– Så lycklig Dina ser ut, viskar en ung flicka, rosig av hälsa och levnadsmod.

– Ja, det gör hon. Det ser inte ut som det vore svårt att dö, svarar den tilltalade, en ung kvinna med tärda drag och lungsotsglans i ögonen. Inte alls, viskar hon som för att lugna sig själv.

– Åh nej! Det är leva som är svårt, yttrar en yngling, i det han banar sig väg mot dörren. Det var endast en svag viskning, men i den djupa tystnaden fullt förnimbar för de två kvinnorna.

– Vem var det? frågar den ena. Han hör inte till vår fabrik.

– Vet inte. Såg du så gränslöst ledsen han var?

Dina bäres till graven av bröder, trolovad, och barndomsvännen Ragnar, som samma vecka kommit ut från fängelset, där han avtjänat sitt straff för värnpliktsvägran.

I solens tecken går Dinas sista färd. Oändligt blå välver sig himlen, gravarnas blomsterfägring skimrar och flammar mot gräsvallars smaragdgrönska, träden skifta i rött och guld och silverglans. I skuggan av en lönn är Dinas viloplats redd, och genom dess för vinden vajande lövverk glittrar solen och bildar ett myller av rörliga ljusa fläckar på det svarta gravklädet.

Och så sänkes kistan, gömd under blommor, i jorden. Unga röster sjunga:

Bruten är vår ked, av hjärtan slingad,
Skönsta länken den mer ej bär.
Slumra ljuvt, kamrat, av Döden bringad.
Helgen friden, som evig är,
O, farväl, farväl, du ömma,
Tryggad nu att livets kvaldryck tömma!
Trofast vi det ljusa minnet gömma,
Huru vänfast och god du var.

Och blomor strös ... Blottade huvuden böjas till en sista hälsning. Torsten står orörlig på det svarta klädet och ser ned i graven, till dess Ville sticker sin arm under hans och leder ned honom. En viskning ... sångarskaran – unga män och kvinnor – vänder sig mot Dinas närmaste och så:

– Ej skola vi svikta, fast länkarna brista,
Fast saknadens gamar i hjärtnerven rista.
Nej, ring att kläppen den flammar röd:
Din udd är bruten, Död.

Din udd är bruten, din glaven splitt-
rad,
Cypressbundna kronan är bleknad, för-
vittrad,
Den kära där under mulltäckt lock,
Hon lever, lever dock.

Hon lever i flammande hjärtan, i hjärnor,
I troskap, i godhet, i riktan mot stjärnor.
Hon lever i sanning, i frihetsglöd. –
Var är din udd, o Död?

Vår kedja, som brustit, vi åter må länka,
Av kärlekens rödaste guld låt den blänka,
Ring ut att kläppen flammar i glöd!
Din udd är bruten, Död.

– – –

En stund efter hemkomsten från kyrkogården gick Torsten ut, efter att med handslag ha sagt farväl åt morsan och Dinas bröder. Du stannar väl hos oss i natt? hade morsan sagt, men blott fått ett undvikande svar. Då tid var att gå till vila, och att han inte avhördes, gick morsan själv upp till familjen Nilsson för att fråga, om han fanns där eller syntes till.

Det besked hon hade att ge sina söner var ej lugnande. Han hade visserligen varit hemma, men blott för att säga farväl. Lilla Vera hade han länge hållit tryckt mot sitt bröst. Sedan gått ut helt stilla.

Som det var långt lidet på aftonen kunde ju föga företagas. Natten förgick i fruktlös väntan på hans hemkomst. På morgonen tidigt började spaningar av Ville, Knut och kamrat Nilsson och fortsattes hela dagen, men utan resultat.

Hände så, att Ville skulle söka ett betyg i Dinas byrålåda. I hörnet av denna såg han ett litet skrin, fodrat med blått siden, som systern tyckt mycket om. Hans ögon fuktades, med varsam hand lyfte han på locket. Några brev med Torstens handstil funnos där och överst en hyvelspån.

Båtskjulet!

Ville nappade till sig mössan, sade ett kort ”kom med” åt Knut och var i nästa ögonblick försvunnen, följd av denne.

En bit ovanför båtskjulet, där en bräda och ett par stenar ännu visade platsen, varest Dina lovat att bli Torstens brud till hösten, funno bröderna den sökte. Med genomskjutet huvud låg Torsten Sele utsträckt på gräset.

XVII.
Drömmar, som strömmar ...

Att Edith skulle förbli trogen sitt löfte var för Ivar ställt utom allt tvivel. Och han hade rätt. Allt som lades henne till last erkände hon, och lögnerna, som hon ju måste använda sig av, gledo förvånande lätt över hennes läppar och oroade henne icke, trots det att hon i grunden var en sanningskär natur. Ty de voro ju medel till hans, henne älskades, räddning. Och hon bars segerrikt, genom all förnedring, av sin lågande offervillighet. Så slag i slag föllo också händelserna, att hennes uppjagade känsloliv icke stillnade förrän sent omsider i cellens ensamhet.

Hon ångrade icke vad hon gjort. Det gavs visserligen stunder av lugn eftertanke, då hon genomskådade Ivars verkliga karaktär, då allt det vackra, luftiga, hennes fantasi vävt om deras förhållande revs bort som spindelnät i storm. Men den smärta hon i sådana ögonblick kände var alltför sönderslitande – självbevarelsedriften drev henne att söka bot, ock som denna bjöds henne i självbedrägeriet, återföll hon

däri.

Hur fintligt var icke hennes älskande hjärta i sin trofasthet mot Ivar! Kunde det icke hålla stånd mot förnuftet, väjde det visserligen, men på ett sätt, som kom det att hembära segern: – Må vara att han icke handlat rätt, att han handlat själviskt och hårt även mot henne själv – det var dock härligt att få lida för honom, rädda honom, leda honom med trofast ömhet in på hederns väg. Han var endast svag och vacklande, därför och emedan han saknat hem och huld, hade han fallit offer för frestelser, som lett till brott. Allt detta skulle ändras i och med att han fick en hustru, som delade väl och ve med honom, och ett hem att älska och sträva för ...

Älskande, trofasta hjärtat! Det förde hans talan med all styrka och manade fantasin till hjälp. Men denna var mindre villig och bärkraftig nu i fängelselivets gynnsamma verklighet än förr i kammaren vid täckbågen. Den sökte sig närmare mål, en hållpunkt. Den fann äntligen barnet.

Så kärt blev detta nu för henne, så kärt. Moderligheten spirade upp och lovade fullgod blom.

Ej ett tvivel hyste hon på sin älskades trohet. Ett hem, en famn, en hustrus aktade ställning – allt detta väntade henne, så snart hon blev fri. Vad hennes förnuft hade att invända med hänvisning till hans ådagalagda opålitlighet, slog hon ifrån sig. Hon mätte nog även sin uppoffring, och helt naturligt fann hon då ett svek från hans sida otänkbart.

Hennes tankar och drömmar hade en kvällsbrasas milda sken över sig numera. Hemmet, hemmet ... Och hon följde i inbillningen sin älskades dagliga liv, hans strävanden för deras gemensamma bo; hon ängslades för pengar till hyra, för rum, för avbetalningar på möbler. Fängelsets hårdhet led hon utan klagan. För sina medfångars spe, och förödmjukelsen att räknas som tjuv, sökte hon skydd i ett inre högmod, som icke försvagades därför att det måste döljas. – Om de visste ... Den tanken var henne en god tröst för månget sting och hugg.

– – –

Ivar Ekstrand fanns icke tillstädes vid fängelseporten, då hon strax efter åtta en morgon trädde ut som fri kvinna. Hon hade dock så säkert väntat att finna honom där – hennes missräkning var stark. Långsamt och spejande fortsatte hon att gå – Ivar kunde ju vara försenad, hon fruktade att gå om honom utan att se eller beaktas. Men när hon slutligen måste uppge tanken på att han gått för att hämta henne, ja, då fanns det ju många giltiga ursäkter för honom, tänkte hon och radade upp dem alla för sig, medan hon tog vägen till sin gamla bostad.

Hur skulle hon väl bli mottagen? En tjuv var hon ju inför alla utom en. Ack om Irma vore hemma, då behövde hon icke frukta något! Den vackra, godhjärtade Irma, som ställde till ett sådant uppträde vid häktningen! Så nära hon varit sanningen i sin vägran att tro på sin väninnas brottslighet! Edith måste småle ... vilket inflytande fägringen ändå utövar på människor! Det skulle varit en ful flicka, som, likt Irma, vredesgnistrande smädat detektiverna ...

Så ont det gjorde i bröstet! Det var väl oron ...

Möte med husets folk. i trapporna. Åh gud! Så bittert, bittert att träffas av blickarnas knivsting!

Upprepade ringningar på familjen Bjärts dörr ... Så öppnas en annan längre bort i gången, och ett gumhuvud stickes fram i öppningen.

– Det är ingen hemma där, säger en pipig röst.

Edith vänder sig mot den talande. Och nu skjuter gumman genom dörröppningen med fart, hennes ögon glittra nyfiket, vasst, och hon kastar med huvudet lik en höna, som måttar med näbben i en ringlande mask.

– Är fröken ute redan? piper hon ...

Det kan Edith icke neka till, söker värja sig med att snabbt kasta fram ett par frågor om sitt forna värdfolk och får beredvilligt svar: Irma hade fått en dotter och bodde ej längre hemma. Hennes mor hade vård om den lilla. Ediths rum var uthyrt till ett par ungherrar. Om någon hämtat hennes saker, därom kunde den gamla inte ge besked, men att täckbågen fanns på vinden, kunde hon försäkra, ty hon bade själv mött Gustav Bjärt, då han bar upp den dit.

– På vinden, tänkte Edith. Varför har Ivar inte tagit den med till det nya hemmet? Men det var sant – han hade ju ofta sagt, att hon aldrig skulle behöva sy ett styng i den, så snart han fått den kära plikten att sörja för hennes uppehälle.

Ett småleende krusar hennes läppar. Den gamla ser detta och sticker än hårdare med sina vassa ögon, kastar med huvudet, redo att stinga, men bytet undslipper. Edith samlar sig, nickar vänligt till avsked och går, medan den gamla, förvirrad över slikt sätt hos en, som enligt hennes tanke borde vara i stoft och aska, tummande sitt förkläde ilar att förkunna vad hon sett och erfarit för deltagande grannar.

Men Edith går att söka underrättelse om Ivar, i det hem, där hon den ödesdigra dagen så sjungande lätt om hjärtat satt vid maskinen och lagade hans segel. I sista trappan måste hon stanna en stund då hon kände en häftig smärta, ofta påkommande sedan en tid.

– Lilla barn, lilla hjärtebarn, vi är snart i hamn, säger hon ljudlöst.

När hon hämtat sig något, går hon vidare, ser, nedkommen i farstun, Ivars värdinna komma över gården och inväntade henne.

Vänliga ögon och ett handslag! Edith får tårar i ögonen och framför sina frågor med stapplande röst.

Genast Ivar nämndes far ett egendomligt uttryck över den äldre kvinnans ansikte, och hon set på Edith medlidsamt, nyfiket.

– Jag vet just ingenting om Ekstrand numera, säger hon med lätt tvekan. Han flyttade utan att säga upp sig och gjorde inte rätt för sig heller. Vi ha helt nyligen fått reda på var han bor, och det var helt och hållet genom en tillfällighet.

Edith ber att få adressen.

– Ja, för all del, svarar den andra och nämner den. Men, tiliägger hon, jag skulle ... det är kanske inte lönt att söka upp honom. Man vet ju inte hur ...

Inte lönt att söka upp honom! Edith lyste med ens upp i ett lyckligt leende, och i avskedsorden, som hon nu hastar att framföra, får hon oavsiktligt in en så övermodig ton, att Ivars värdinna greps av ånger över sin försynthet. Men bort skyndar den lilla täckstickerskan, utan att varsna den andras ovänliga blick. Hon upprepar åter och åter adressen för sig själv ... vägen är lång, men det är ju det egna hemmet hon alltmer nalkas!

Att han hyrt så långt från sin arbetsplats! Gatan är i utkanten av en annan stadsdel. För billighetens skull ... tänker Edith, men så kommer hon på en annan, för hennes hjärta kärare förklaring: Han har gjort det av omsorg för henne, endast för henne! Inte skulle hon kunnat undgå hätskhet och nesa i den trakt, där hennes olycka var känd, det har han insett, och handlat därefter! O, Ivar, Ivar ...

Plötsligt stannar hon, slagen av en ny tanke. Vore det icke klokast att vända och invänta fru Bjärt, som naturligtvis hade bud från Ivar att framföra? Jo, visst vore det så. Hon har ju intet hopp att träffa Ivar hemma, då han självklart är i sitt arbete – ja, men vem vet ändå ... Han kanske går och ordnar i hemmet för hennes mottagande ... han kan ju ha misstagit sig om tiden ... Hur som helst, bara det att se dörren ...

Äntligen är hon nära målet för sin långa vandring. Huset är en vanlig hyreskasern, med förstugor och dörrar i kallt grönblått, avskalad rappning, utslagna fönsterrutor och bleka barn i trapporna. Utan svårighet finner hon sig tillrätta och står slutligen framför en dörr, som bär ett visitkort med Ivars namn. Tårar av tacksamhet och stilla glädje fylla hennes ögon.

Ringledning saknas. Edith knackar helt sakta, men då intet ljud höres inifrån, ännu en gång och hårdare.

Intet svar! Hon har ju tänkt sig detta, men tar det likafullt tungt till sinnes. Men just som hon vänt sig om för att gå, undgår hon med knapp nöd att få dörren i ryggen.

På tröskeln står en ung kvinna, mörklagd, med skarpt skuren profil och dristigt krusade läppar.

Henne har jag sett förut, tänker Edith, alltför häpen att komma sig för med att säga något.

– Vem är det som sökes? frågar den mörklagda och överfor Edith med en granskande blick.

– Hr Ekstrand.

– Jaså ... ja, min man är inte hemma. Är det något jag kan uträtta, så ...

– Nej, det är Ivar Ekstrand jag –

– Det begriper jag väl. Någon annan Ekstrand bor inte här. Min man –

– Men den jag söker, är inte gift, invänder Edith, nära att förlora medvetandet. Hennes blick har träffat den släta ring, kvinnan bär på sitt vänstra ringfinger, och hakat sig fast vid den. Detta märker den andra, blir brinnande röd om kinderna och utbrister förbittrad, i det hon slänger igen dörren om sig!

– Gift är man väl, då det lyst för en, och det har det gjort för mig och Ekstrand.

Vid skrällen av dörren rycker Edith häftigt bakåt, sedan går hon helt mekaniskt utför trapporna, stannar i farstun några ögonblick och ser frånvarande på ett par barn, som sitta på nedersta trappsteget vyssande sina trasdockor. Omsider kommer hon ut på gatan. Vad! Vad är det med lyktstolpen! Den rör sig ju, kommer närmare, närmare ... Den växer! Oändligt hög breder den nu ut sig, blir till en svart mur ... slår henne för pannan ... !

Människor strömma till från alla håll. Varliga händer lyfta den medvetslösa Edith från stenläggningen. En droska ...

Samma dag kom hennes son till världen, drygt en månad för tidigt.

XVIII.
Morsan får en dotter.

Det är ju ett riktigt präktigt pyre, sade fru Bjärt, i det hon granskande såg på den lilla röda varelse, som sov i järnsängen bredvid Ediths egen. Helst om man betänker, att han haft för brått att komma till världen tillade hon tveksamt.

Edith lutade sig fram och såg på honom.

– Är inte Edith bra glad i sin pojkunge?

Den unga modern tryckte ömt läpparna mot det lilla ansiktet. Det var hennes enda svar.

Fru Bjärt hade genom en notis i tidningen om sjukdomsfallet på gatan blivit ledd på rätt spår i sitt sökande efter Edith och var nu kommen på besök.

– Ligg ned nu, barn lilla, fortfor hon och jämkade på kuddarna. Sköt om sig, så Edith blir kry i rappet, det kommer nog att behövas krafter, minsann. Han där ser ut att bli en matfrisk krabat. Hur tänker Edith ställa för sig efter de närmaste dagarna?

– Jag vet inte. Jag har ju ingenstans att ta vägen.

– Prat! Vi är ju förstås åtta i rummet hemma, men vi får väl maka hop oss. Jag kommer hit och hämtar er båda om tisdag, och har kläder åt pysen med. Var inte orolig! Varför gråter Edith? Det är inte bra.

– Ni är så snälla mot mig ...

Åh, det vet jag visst, genmälde fru Bjärt godmodigt. En vacker dag blir det kanske jag, som behöver ett handtag. Hur skulle det gå, om inte vi fattiga hjälpte varandra? ––

Dagen efter kom Irma.

Anblicken av det stackars ansiktet mot kuddens grova linne – väninnans ansikte – kom tårarna att välla upp till hennes ögon, och gjorde rösten osäker. Men efter den första upprörda hälsningen slog hon hastigt om – hon hade tagit salen i skärskådande – och brast ut i ett smittande muntert skratt:

– Kors, kära du, utbrast hon, du ligger ju i samma sal och samma säng som jag gjorde.

Ett blekt leende smög över Ediths läppar, hon smekte sakta Irmas hand och behöll den sedan mellan sina egna.

– Det är ett bussigt omen, fortfor den unga kvinnan. Du ska få se det artar sig lika bra för dig som för mig.

– Du är så fin, sade Edith. Vad har du för arbete?

– Jag är uppasserska på ett kafé.

– Har du stor lön?

Irma knäppte med fingrarna.

– Men ... Edith såg menande på den väl skurna klädeskjolen, som ypperligt framhävde Irmas vackra gestalt.

– Drickspengar, kära du. Jag får massor. Du må tro herrarna äro givmilda, svarade Irma med försmädlig dragning på orden. Men inte lura de mig, nej då! – Ser man på! Din grabb har sannerligen ljud i skällan! Mat, mat ... Raska på, mor lilla!

Edith lade ömt det skrikande knytet mot sitt bröst.

– Det där slapp jag, sade Irma. Jag hade inte ett dugg. Du kommer att bli något till förvånad, när du får se min flicka. Rarare unge har aldrig funnits till.

Edith såg menande ned på det ynkligt lilla ansiktet vid sitt bröst.

– Nej, min kära vän, inte går han upp mot min tös, tro aldrig det, sade Irma leende. Är han döpt?

– Nej, men i morgon ...

–Vad ska han heta?

– Det gör detsamma nu, när –

– Kalla honom Gert, då, avbröt Irma förfärad över det förtvivlade uttryck, som hennes fråga framkallat i väninnans ögon. Och angelägen att få hennes tankar från pinande minnen ville hon gripa efter något annat samtalsämne, då hon plötsligt såg de bleka läpparna röra sig ...

– Om vi finge dö, gossen min!

– Vad sa du? frågade Irma helt mekaniskt; hon hade dock uppfattat den låga viskningen.

Edith svarade icke, och det blev en pinsam paus. Irma såg allvarligt på det tärda ansiktet, som var böjt över den lille, och hon upptäckte nu, att Ediths hår hade grånat vid tinningarna. Och med ens insåg hon tillfullo den andras olyckliga belägenhet. Vanärad, sviken i sin kärlek, hemlös, arbetslös och med ett barn att sörja för – arma Edith Säv!

Några dagars trygghet hos oss, tänkte Irma vidare, ja det är gott och väl, men sedan ...? Vem vill ta en, som är straffad för stöld i sitt hem? Och om hon får husrum för sig, var ska hon göra av barnet? Arbete? Pengar? Ack, gud, att inte mamma skall kunna ha henne!

Edith blev den, som bröt tystnaden.

– Vad tänker du på, lilla Irma? frågade hon stilla.

– På dig. Det är så mycket jag ville veta, helst –

– O, fråga mig ingenting! Jag har inte något annat att säga än det jag bekänt Irma. Det var verkligen jag.

– Aha, sade Irma torrt. Men den saken tänkte inte jag på, du gissade galet.

Nu blev Edith ivrig att få väninnan in på annat spår, och hon tog fatt i det förestående dopet som medel.

– Vem döpte din flicka, frågade hon.

– Inte vet jag det, svarade Irma tankspritt. Det är visst en särskild präst, som har den saken om hand här, att döpa, menar jag.

– Vet du inte, vem som bar fram henne heller?

– Bar fram, härmade Irma och skrattade. Kors vad du är enfaldig! Har du aldrig hört, hur det går till?

– Nej, aldrig.

– Jaså. Jo, en dag kom sköterskan in och bad oss ha namnen klara, för det skulle bli dop den dagen. Vi var tre i den här salen, som hade små hedningar, så när sköterskan kom tillbaka och hade stuckit fast namnsedlarna på bröstet på ungarna, tog hon en i förklä't och två i famnen och så knogade hon i väg. Likadant gick det till i de andra salarna, så du må tro det var en väldig binge ungar på schäslongen framför prästen. Nå, sedan räcks de fram en i taget, och han öser vatten på dem, och alla dopbarnen mässar så taket

kan lyftas. När prästen är klar med vattnandet, så bredes alla ungarna ut på schäslongen, och se’n lägger pastorn sina händer på var och en, och säger någonting, som ingen människa kan höra, för församlingen överröstar honom totalt och svänger sina små röda knutna nävar mot honom och sparkar i blöjorna. Och se’n tar prästen av sig sitt svarta schabrak, och mammorna får igen pyrena, som nu är kristna, och trakterar dem med en styrketår. Och så är det slut med den saken.

– Men tänk om de skulle bli bortbytta, sade Edith med en orolig blick på sin pojkunge.

– Ja, det är nog bäst du ser till att nålen sitter i ordentligt, så inte namnet kommer bort, för händer det, så ... svarade Irma skrattande, och steg upp.

– Ska du redan gå?

– Måste. Jag har inte ledigt längre ...

Och så gick Irma efter månget hjärtligt och hoppfullt ord och behöll sin glada uppsyn, till dess hon fått dörren stängd mellan sig och den sjuka. Sedan dog leendet på hennes läppar.

Vad skulle det väl bli av de två hjälplösa varelser hon lämnat. Ett stod klart för Irma, att om Edith lämnades åt sig själv, skulle hon med sin böjelse för ytterligheter icke invänta en ganska säkert kommande svältdöd, hon skulle välja ett snabbare medel till befrielse för sig och barnet. ”Om vi finge dö, gossen min”, hade hon sagt. Det skulle säkert icke dröja många dagar innan hennes önskan blev till ett beslut. Och vem kunde förtänka henne det! Om någon, så hade väl hon fullgoda skäl att frukta livet för sitt barn och sig själv.

”Om vi finge ...” Den låga hjärtskärande rösten! Tårarna hängde klara i Irmas ögonfransar, och läpparna darrade.

Nå, tänkte hon, ännu voro de båda värnlösa i gott förvar, men sedan ... Ty Irma visste, att det var omöjligt för hennes familj att hysa moder och barn mer än högst några dagar. Var få tag i ett hem åt henne? Var finna människor, som kände och kunde visa medlidsam godhet utan närgångenhet? Kostnader? Strunt i dem! Pengarna skulle nog hon, Irma, klara.

Kaféets stamgäster trodde, att deras vackra sångfågel, som Irma kallades, hade fått kärlekssorg, ett så grubblande och sorgset ansikte visade hon denna dag och en del av den följande. Men efter att ha varit borta tre goda timmar – det hade minsann stått hårt åt att åter få ledighet – kom hon tillbaka strålande av glädje.

Vad hade då hänt? Jo, endast det, att Irma, som fått en ypperlig ingivelse, genast omsatt denna i handling och nått ett lyckligt resultat.

Fru Vinge hade blivit mycket förvånad, när Irma Bjärt steg över hennes tröskel, och en ganska stram uppsyn hade hon också haft. Och undra på det, då Knut, hennes son, blivit ratad av den unga damen! Irmas mod var ett ögonblick nära att svikta, hon stammade förläget och hade svårt att möta morsans forskande ögon, men så kom minnet av de två, vilkas sak hon var kommen att tala för, henne till hjälp. Hon lade helt djärvt händerna på morsans skuldror och sade:

– Var inte ond på mig! För då törs jag inte tala om, varför jag kommit. Det är inte för mig själv, jag är här, utan för en annan, för att be fru Vinge om hjälp åt henne. O, säg inte nej – hjälp henne för Dinas skull!

Nå, med logiken i detta tal var det ju si och så, men känslan – den var äkta och utan vank. Hur skulle morsans hjärta kunnat stå emot en sådan vädjan! Hon fick ned sin unga gäst i soffhörnet, och tog själv plats bredvid henne. Och en makalös berätterka visade sig Irma vara. Så veka, så varma voro hennes ord, att redan innan hon kom till kärnpunkten, som var en bön om hem och huld åt Edith och hennes barn, hade

morsan halvt beslutat åtaga sig de hjälpbehövande.

Hon måste emellertid rådfråga sina två äldsta söner, om de ville underkasta sig de obehag, saken kunde medföra – betänk, barnskrik och en främlings närvaro i hemmet – sade hon åt Irma. Och så – Edith var ju straffad för stöld! ... En oärlig ...

Edith oärlig! Nej, aldrig i världen! Hon kunde offra sitt huvud på att det låg något under den där stöldhistorien, och om tusen domare sade ”skyldig”, så skulle hon, Irma, inte tro det ändå. Och därmed började hon utförligt berätta, vad hon sett och hört och anat och tänkt, och slutet på visan blev, att hon vann morsan helt för sin åsikt, som ganska nära överensstämde med verkliga förhållandet. Detta gick ju också så mycket lättare för sig, som morsan själv hade haft en make, vilken varit i stånd att sälja hustru och barn, om det bringat honom själv minsta fördel.

Som Irma inte kunde dröja tills Ville och Knut kommo hem från arbetet, måste hon gå utan bestämt löfte. Men då hon kände de båda unga männen rätt väl, ansåg hon deras bifall säkert, och samma åsikt hyste deras mor.

Väl utkommen på gatan kom Irma plötsligt ihåg, att ej ett enda ord nämnts om hyresbeloppet. Hon återvände skyndsamt ...

Hyran! Ah, det hade morsan också glömt. Men när Irma tog fram sin portmonnä, fick hon veta att det var tids nog att göra upp ifrågavarande affär längre fram. Och med det beskedet måste hon låta sig nöja.

– – –

Den dag Edith skulle lämna barnbördshuset pågick en livlig samfärdsel mellan familjen Vinges residens i gathuset och familjen Bjärts fyra trappor upp över gården. En del av hennes tillhörigheter sändes ned till den nya bostaden – och att hon hade något i behåll, det berodde sannerligen på fru Bjärts förstånd och fasthet, ty Ivar Ekstrand hade gjort mer än ett försök att, under lämpliga förevändningar, komma åt det torftiga bohaget. Upp på vinden måste också fru Bjärt för att hämta en liten klädkorg, som morsan redan iordningställt till säng åt medborgare Gert. Sedan blev det hennes tur att sno upp för de fyra trapporna och när hon återvände, var unga Svenne i hennes sällskap. Morsan skulle nämligen ha både honom och Irmas flicka, Lisbeth, i sin vård, medan fru Bjärt hämtade den unga modern och hennes barn.

Nå, där fanns ju även hembakade bullar, som skulle ned till gathuset, jämte ett par påsar med åtskilligt, vilket dugde att äta, och en butelj vin. Bullarna var fru Bjärt ansvarig för, det andra hade Irma skickat. Slutligen var dock allt som det skulle. Fru Bjärt tog sin packe småkläder och en varm schal på armen och begav sig av. Men i förbifarten ansåg hon sig böra titta in till morsan, för att visa sakerna, och i övrigt se hur hon redde sig med småfolket. Och knacka gav hon sig icke tid till, utan steg på.

Från fågelburen hördes ett sakta pip, annars var det tyst i rummet. Skärvit som en äppelblomma låg Irmas flickunge på soffan och lekte med sina fingrar, medan Svenne, blossande röd och flämtande, såg upp på Jeremias, som, försmädligt blinkande, satt på Knuts chiffonjé, dit han tagit sin tillflykt av omsorg för den kära svansen. Vid en utdragen byrålåda stod morsan. I handen hade hon en smal, sliten sko – Dinas.

Svenne var den första, som upptäckte fru Bjärts närvaro. Morsan sköt hastigt igen lådan.

– Min Karin hade varit nitton år nu, om hon levat, sade fru Bjärt stilla. Jag tyckte det var som om hjärtat slitits ur mitt bröst, när hon dog.

Se, det var ord, lämpliga och i rättan tid – morsan dolde icke längre sin tårskymda blick.

Emellertid var det ingen tid att förlora, varför fru Bjärt skyndsamt gav sig i väg, efter en hastig överläggning om några praktiska ting med morsan. Kort stund efter började denna stöka med kaffekokning, och fick i god tid sitt inbjudande kaffebord dukat.

Det var ett uppriktigt ”välkommen”, som mötte Edith och det levande bylte fru Bjärt bar, vid inträdet i deras blivande hem. Det var förut avtalat mellan de gamla, att den nyblivna modern borde skonas för de fyra trapporna, hon skulle alltså genast stanna kvar, såvida det ej vore henne emot. Medan morsan sade Edith detta med den mildaste röst, vecklade hon upp byltet, som fru Bjärt lagt på sängen, men när hon äntligen fick syn på den ömkligt späda stackaren, vilken ännu bort slumra under sin mors hjärta, dogo orden på hennes läppar. I stället talade hennes hjärta enkelt och rakt på sak:

– Den där lilla kvantingen ska du bli som en mor för!

Men det var icke endast Gert, som blev delaktig av morsans hjärtevärme, även hans sorgsna, bedragna mor fann en hänsynsfull godhet att vila ut vid och sätta sin lit till. Ett hem slöt sin famn om henne och barnet. Ej heller vädjade nöden, värnlösheten förgäves till gentlemannen Ville och Knut. Dock – redan genom att dela sitt hem med de två, hade de ju bevisat detta. Med försynt vänlighet bemötte de henne från första stunden, men hennes milda och blygsamma väsen, hjälpsamhet och den dotterliga kärlek hon visade deras mor, förskaffade henne snart deras broderliga tillgivenhet.

Efter fjorton dagars vila i det nya hemmet började hon arbeta. Att så skedde var enligt hennes egen bestämda vilja och trots Irmas ivriga protester. Men morsan, som visste att det är gott och stärkande att känna sig självständig, understödde hennes beslut. Att sticka täcken kunde emellertid icke komma i fråga, ett mer inbringande arbete måste hon nu ha, då hon hade ett barn att försörja. Genom en vän till Knut fick hon anvisning på en ledig anställning å fabrik, sökte och blev antagen. Hela tolv kronor gick hennes avlöning upp till – en rikedom mot förr. Och tänk – hon slapp lämna ifrån sig lilla Gert! Morsan åtog sig nämligen att vårda honom under hennes frånvaro.

Länge tärde och frätte den heta smärtan över Ivars trolöshet och kvalets kval, att nödgas förakta den älskade, kom henne rikligen till del. Men hon ångrade icke sin uppoffring, och det var henne en tröst att tro det denna räddat honom till ett liv i redlighet och arbete. Ännu en kalk var dock i beredskap åt henne.

En dag läste hon i tidningen, att ett inbrott förövats. Gärningsmannen var redan upptäckt, vars namn var Ivar Ekstrand.

Strida, bittra tårar fällde hon natten som följde. På hennes lilla barns duniga huvud föllo de, där det vilade vid hennes barm. Men så hörde hon det lilla hjärtat slå ...

O, nej, hon skulle icke förtvivla, hade icke rätt, icke skäl därtill, hon, som ägde en varelse att leva för i kärlek och uppoffring, att fostra i sanning och redbarhet. Det bästa hon kunde skulle hon göra av livet, det löftet gav hon sig själv och sin lilla son, och beseglade det med en kyss på hans lena kind.

Och nu återstår endast att säga några ord om medborgare Gert, som verkligen förtjänat ett helt kapitel, men måste nöja sig med en bråkdel. De första fem veckorna av sitt liv visste han inte, om han ville leva eller dö, men se’n han väl beslutit sig för att stanna kvar i jämmerdalen, så spottade han i händerna och tog friska tag – ja, bildlikt talat förstås. Knut och Ville, som i början knappast vågat se på honom av fruktan, att han skulle förintas, kunde snart låta honom dansa i luften med hjälp av deras starka armar. Om han var vacker? Ja, vad sa’ kråkan om sina ungar? Precis detsamma gjorde familjen Vinge och mor Edith. Och naturligtvis var han för dem ett underbarn i förstånd, fast ... ja, döm själv! Både morsan och Edith gav han modersnamn, och det var ju rätt klokt, men vad skall det sägas om att han kallade både Ville och Knut för pappa? Knut var den, som först fick den äran, och då höll hela familjen på att bli gråhårig av förvåning, ty hur i all världen hade

medborgare Gert fått tag i ett ord, som aldrig nämndes i hemmet.

Lisbeth, Irmas dotter, hon ofta på besök, hennes jäktade mormor var alltför glad att få lämna henne i morsans vård, då hon själv måste ut i ärenden. Irma – ack, vem vet vart det bär för henne. Ned i djupet kanske, ja, långt troligare dit än till hennes drömda paradis – en våning vid Strandvägen.

Och Edith? Tiden läker.

Strängt arbete, försakelser och bekymmer för dagligt bröd fylla hennes tillvaro till övermått. Och likväl ... Se henne nu, där hon ilar ut från fabriksporten! Det är middagstid, höstskyar hänga regntungt över stenkolosserna, mellan vilka arbetarskaror hasta fram. Hon väjer smidigt för mötande, har så brått, så brått ... Med ens för hon handen ovanför hjärtat, hennes ögon lysa och läpparma krusas av ett småleende.

– Nu tänker lilla Gert på mig, säger hon tyst för sig själv, det känner jag, för det fäller i bröstet.

XIX.
Som icke har någon rubrik.

Efter Torsten Seles död, som vållade dem stor sorg och saknad, hade nu stjärnblomstrets föräldrar åter inneboendeproblemet att lösa.

Det första försöket utföll ganska lyckligt. Plåtslagare Persson var en skötsam och godsinnad man, som snart blev omtyckt av familjens alla medlemmar. En dag måste han emellertid föras till sjukhus; han hade rispat sig i handen på en rostig spik och följden blev blodförgiftning. Inom tre dagar var han död.

Nu följde ett par ombyten av inneboende, som visat sig vara sådana, att värdfolket lyckönskade sig att ha sluppit dem. Men så tycktes turen återvända till den prövade familjen. En cementarbetare, Karl Viberg, anmälde sig och inflyttade ett par dagar senare. Hurtig och intresserad av dagfrågorna som han var, vann han snart sin värd och värdinnas förtroende och blev genast hemmastadd med dem och barnen. Det dröjde dock icke länge, innan de upptäckte, att han höll sig väl mycket till glaset, men som han hade s. k. gott ölsinne, beslöt man sig för tålamod och fördragsamhet.

En söndag hände emellertid något, som gjorde ett brått slut på hans vistelse i det vänliga hemmet. Det var strax efter middagen. Barnen lekte stilla i rummet, far tog sig en middagslur på soffan och mamma Ruth stökade i köket. Endast stegen av enstaka kommande och gående hade länge hörts ifrån gården, som låg i solgass och dåsig stillhet. Mamma Ruth kände sig duven, även hon, och nickade till ibland över ärterna, som hon höll på att sprita, men med ens ryckte hon upp sig, lyssnade ett par ögonblick och störtade sedan till fönstret.

Ur portvalvet bröt fram en skränande, skrattande folkhop, företrädd av ett par tre karlar, som halvt buro, halvt halade in någon mellan sig, någon som vrålade, sprattlade och vred sig och av vilken icke stort mer var skönjbart än en skinande skärvit stuss. Från fönstren hurrades, skaror av barn rusade till, i trapporna hördes ett ideligt tramp, och kaskader av skratt smattrade mot murarna.

Det här måste gubben min se, tänkte mor, flög in i rummet och började ruska far av alla krafter och ropa, att han skulle vakna, men allt hon fick för sitt besvär var en utdragen snarkning. Fars sömn var nämligen i regel mycket djup, och han själv svår att få vaken, när det ej var hans vanliga tid.

Hon uppgav försöket och skyndade åter ut till fönstret, där pojkarna och Vera nu trängdes. Bärarna hade ännu icke hunnit mer än halvvägs över gården, men så mycket såg mor, att de tydligen ämnade sig mot

hennes egen uppgång. – Vem kan det vara, tänkte hon. Om jag ändå finge se hans ansikte!

Som alla andra skrattade även hon. Men hastigt stramades hennes ansikte till. Hon hörde sin inneboendes namn uttalas och såg blickar riktas på sig och barnen. Innan hon ännu fått klart för sig, vad detta kunde betyda, hörde hon en ringning på dörren, öppnade, farstun var full av människor. In slängdes den halvnakna, skränande varelsen, ja, just in i hennes prydliga kök, och nätt och jämnt var det att han kom undan, ty i portvalvet blänkte redan en pickelhuva.

Barnen flydde in i rummet, kastade sig skrikande över sin lugnt sovande far och lyckades slutligen, med hjälp av modern, få honom på fötterna och ut i köket. Där låg den inkastade som ett livlöst bylte på golvet.

– Han är död, han är död! ropade barnen och kröpo hop bakom föräldrarna. Det är ju farbror Viberg. O, han är död!

Dock – så illa var det icke. De vände hans ansikte mot dagern, han öppnade slött ögonen ock underkastade sig utan motstånd deras omsorger. Blodet rann från ett sår vid hårfästet, ögonen voro nästan osynliga mellan väldiga valkar, en tand dinglade mot tungan och hans ena överläpp var kluven. På fötter kunde man icke få honom, rentvättad och omplåstrad fick han ligga kvar mitt på golvet och sova bort ruset ...

Om ett par dagar var den fattiga familjen åter ensam med sig själv, och den innerlighet, som därmed kom över deras samliv, kan icke beskrivas. Hemmet kändes i dubbelt måtto tillhöra dem, orden kommo friare och varmare, då hänsyn till en främmandes uppfattning ej behövde tagas.

– Jag tycker precis att det är som om det vore julafton, sade Vera första dagen av deras ensamhet.

– Ack, Nilsson du, sade mor, senare, om vi ändå kunde få ha det så här för oss själva!

– Det vet du inte går.

Mor såg på de sovande barnen och suckade.

Följande afton avhandlades åter samma sak och i ungefär enahanda ordalag, men när frågan tredje gången var före satte sig far och mor att räkna ...

– Det går åt helsicke, menade pappa Nilsson. Du ska få se, att det gör så, men vi försöker i alla fall att reda oss utan inneboende. Det tummar vi på.

Ja, det var mamma Ruth med om. Ögonblickligen var hon framme med sin tumme, och när den högtidliga handlingen var fullbordad, föll hon far om halsen.

Det omöjliga skulle alltså försökas ...

För ett rum och kök, det senare av minsta slaget, betalade far tre hundra sextio kronor i årshyra. Som en särskild gunst hade han emellertid fått tillstånd att erlägga den månadsvis med trettio kronor.

Fyrtio öre bade han i timmen, där han arbetade. Hans avlöning belöpte sig till tjugo kronor, sextio öre i veckan. Han hade hade hustru och fyra minderåriga barn. Han betalade sju och femtio i veckan i hyra.

Tänk!

– Men hustrun ... Kunde inte hon också arbeta och förtjäna? Hon skurade ju på restauranger nattetid?

Ja, kära samvetsömma, det gjorde hon visst. Men det kunde inte ske mer än ett par tre gånger i veckan av flera skäl. Ett av dessa var, att det fanns en mängd hustrur, likställda med henne, som alla trånade efter

skurning; ett annat, att hon inte kunde leva utan sömn. – Om dagarna då ...? Visst, visst, det smakar utomordentligt gott att sova till middagen, men se, hon hade ett hushåll på sex personer att sköta. Så måste också betänkas, att hon inte var stark och frisk. Som redan omtalats hade hon trampat sig till bråck, den tid hon arbetade i lagerskrädderiet.

Allt hon kunde gjorde hon emellertid för att få utgifter och inkomster att gå ihop. Men det gick knaggligt.

Värst var det med hyran.

O, de trettio kronorna, som måste betalas varje månad! Far slet och mor släpade sig halft fördärvad, gjorde underverk med sina fattiga styvrar, gned och sparade in på det nödvändigaste. Men vad hjälpte det ...

Hyran! Ord av skräck och bedrövelse! ”Hyran” blev till ett glupande vidunder för barnen. ”Hyran” kom mors tårar att flöda och förbittrade fars sinne. ”Hyran” var skuld till Rolfs kylsår på fötterna, till Kristers svåra hosta och Ejnars förödmjukelser i skolan, där han gick iklädd en blus, rymlig nog för två. Stort var ”hyrans’ skuldkonto! ”Hyran” tog barnens frukostbröd, mors kjol, fars kavaj. ”Hyran” gjorde mor till lögnerska morgon, middag, kväll, ofta nog och alltid den sista i månaden: Jag är verkligen inte hungrig, hette det då. Ät ni barn! – Men hennes ögon ... Ack, de kunde inte ljuga.

Frätte och gnagde gjorde ”hyran”, ödelade som vitriol och rovdjurständer i det fattiga hemmet ...

Slutligen kom en dag, då hemlöshetens järngissel lyftes till hugg över föräldrar och barn. Fars arbetskamrater trädde dock emellan ...

Nu hade emellertid makarna Nilsson fått en läxa mot oförnöjsamhet som svidit tillräckligt. – Men varför skulle de också ha så stora anspråk! Tänk ett rum och kök alldeles för sig själva och fyra barn! – De insågo nu, att de måste dela sitt hem med en främling, såvida tak icke skulle komma att saknas över dem själva och de små. Det dröjde heller inte länge, innan sofflocket, lagt på ett par stolar framför skänken, åter var bäddat för en ny inneboende.

Mannens namn var Larsson. Den som rekommenderade honom hos familjen, sade sig endast ha en kort tids bekantskap att döma efter, men hade under denna funnit honom stillsam och redbar. Larsson själv förklarade sig vara inkasserare för en avbetalningsaffär. Hans yttre var städat och allvarligt. Åldern några och fyrtio år. I början hade mor Nilsson svårt att förlika sig med den irrande blicken av hans djupt liggande ögon, men hon vande sig vid den så småningom. Hans handtryckning kunde hon däremot aldrig tåla. Den ingav henne en obetvinglig känsla av vämjelse, hon tyckte det var som om hennes hand sjunkit in i en ljum dynga, när den omslöts av hans blekfeta.

– Med barnen blev han snart god vän, brända mandlar och andra sötsaker voro ofta tillfinnandes i hans fickor och utdelades med rund hand. Mamma Ruth var därför ganska förvånad över att Vera, som förut hyllat sig till honom på sitt älskliga sätt, numera höll sig ur hans närhet så gott sig göra lät. – Varför ...? frågade hon barnet. Men då kom det något underligt skyggt över flickans sätt, hennes bleka kinder blevo skära och huvudet sjönk mot bröstet. Hon förblev tyst och modern försökte icke avpressa henne något svar, då hon trodde att det hela berodde endast på en barnslig nyck. Saken var emellertid den, att Larsson, då han en söndag var ensam med barnen hissat gossarna mot taket på lek. – Mig med! Mig med! Hissa mig också, farbror! hade Vera ropat. Och det hade han gjort ...

Sedan den stunden var Vera bliven skygg för honom.

En kväll – Larsson hade då bott hos dem närmare två månader – lade mamma Ruth tillsamman sina skursaker, svepte sjalen om sig utanpå den tunna kappan, tryckte skinnmössan på huvudet och gick mot dörren. –

– Ja, jag går väl nu då, sade hon vänd till far. Sköt väl om er, medan jag är borta! Och hör du, Nilsson, sätt in kaffepannan i ugnen, innan du går till sängs, så håller den sig varm. Glöm inte det, så är du snäll! Det är så gott att få en varm tår, då jag kommer hem på morgonkvisten.

Pappa Nilsson såg upp från sin tidning.

– Du har väl tillräckligt med kläder på dig, sade han och granskade oroligt hustrun, som såg så spenslig och erbarmlig ut, trots att hon var ombyltad upp till hakan ...

– Ja, jag hålles mig nog varm. Var inte ängslig, gubben!

Vera lämnade nu sin plats vid fars sida och kom fram till modern.

– Adjö, mamma min, sade hon, tryckte sig intill henne med armarna om hennes liv och blickade med sina milda blå ögon upp i moderns.

– Det var sant, Vera lilla, du kan fråga Larsson, när han kommer hem, om han vill smaka vår gröt. Det är litet kvar i grytan och mjölk finns det i tillbringar'n. Glöm inte det!

Med en lätt smekning på hennes kind sköt modern den lilla från sig, lade handen på låsvredet, men dröjde dock att gå. Så nickade hon adjö åt Ejnar, som satt i kakelugnsvrån och täljde på en båt.

– Hör, Nilsson du, ha ett öga på pojken där, sade hon sedan. Han har Kristers kniv, och bryter han sönder den, blir det ett fasligt spektakel, när Krister kommer hem från sjukhuset. – Jag vet inte hur det kan komma sig, men det känns så ovanligt svårt att lämna er i kväl, tillade hon. Det måtte väl inte hända er något ont!

– Inte. Var du lugn. Vad skulle hända oss, svarade pappa Nilsson och log överlägset.

– Ja, adjö med er då, sade mor och gick efter att ha sett sig omkring med en sista dröjande blick.

Genast modern avlägsnat sig återtog Vera sin plats vid fars sida efter att ha makat sin stol närmare hans. Far följde med ljus blick sin lilla dotters förberedelser till en trevlig stund och sade leende, då han såg henne slå upp en bok:

– Vad har du där, Stjärnblomstret? Sagor?

– Nej, det är bara bibliskan, det kan väl pappa se.

– Men du hade ju en liten sagobok i går kväll.

– Den hade Eskil Vinge lånat mig, men han ville ha igen den i dag, för han hade inte läst ut den själv. Kan jag inte få höra varför pappa kallar mig för Stjärnblomstret? Tala om det för mig i kväll! Det skulle vara sa livat.

– Vad tänker du på! I kväll ! Vi ska krypa till kojs så fort Larsson kommit hem. En annan gång ...

– Det har pappa sagt så länge.

– Om söndag, det lovar jag dig. Far dök beslutsamt ned i tidningsspalterna för att komma undan sin flickunges bedjande ögon.

Emellertid gick det skralt för honom att få sammanhang i det han läste. Han måste oupphörligt se från raderna till det blonda lockhuvudet, som var böjt över bibliskan. Stjärnblomster, tänkte han, stjärnblomster ... Och för sin inre blick såg han den lilla stuga, i vilken han under en kort frist från det uppslitande

brödjäktet fått framleva några ljuvliga sommarveckor, såg rabatten ... Så barnsliga han och Ruth då varit! Han måste le. Storstadsbarn, som de båda voro, hade de inte förstått sig på sådd och plantering stort mer än en ångvält. Men så hade Ruth fått litet frö, och de strödde ut det i jorden, så gott de förstodo, vattnade och, du store, vad de varit nyfikna, hur det skulle gå med deras arbete. Deras första tanke på morgonen var att se efter, om något grönt syntes. Och äntligen stack där upp en fin grön brodd, och sen ... och sen ... Ja, en vacker dag fanns där en vajande luftig här av vita stjärnor.

Månader efter i ett mörkt kyffe med utsikt åt en svartgrå brandmur hade Vera första gången sett ljuset. Och när han såg den lilla vita varelsen vid sin hustrus bröst, gav han henne i sitt hjärta namn efter sommarens väna blomsterminne – stjärnblommorna.2

Ja, det var då, det! fortfor far i sin tankegång och suckade vid minnet av rabatten. Nu var han ju bliven en mer insiktsfull blomsterodlare, men ett par meter jord – ah, det var att önska det oupphinneliga.

– Vad funderar pappa på? Frågade Vera plötsligt. Pappa har tittat på mig en lång stund.

– Hm ... Detta var fars enda svar och så gömde han sig leende bakom tidningen.

Det dugde verkligen inte att tala om för tösen! Han hade nämligen tänkt på hur väl hon gjorde skäl för sitt blomsternamn. Över hennes väsen låg något så skärt och sprött att människorna gärna talade henne till med mildrad röst. Likväl fanns det kraft i hennes villiga små händer – hur näpen hon var i sin roll som husmor! Nöden var hennes lärarinna, men till och med denna bistra dam avvann hon leenden.

I rummet hade det blivit alldeles tyst. Ejnar hade somnat i kakelugnsvrån med båt i knäet och kniven i allt mer slappnande grepp, medan Rolf helt prudentligt klätt av sig, gått till sängs och slumrat in som det mönster till karl han i slika fall var. Från kakelugnen, där koks glödde på gallret, spred sig en stark värme. Far, som på allvar tagit sig för att pejla visdomen i sin tidning, kände en allt starkare dåsighet och tog sig då och då en liten tupplur. Det var ur en sådan Veras röst oförmodat väckte honom.

– Hur var det du sa? frågade han gäspande och sträckte på sig.

– Jo, om gud har skapat allting, vem har då skapat honom själv?

Slik en kuggfråga! Fattig far mötte förbluffad Veras undrande blå ögon. Med hakan stödd i handen väntade hon på svar.

För att vinna tid grep han sin snusdosa och tog sig betänksamt en pris. Medan han som bäst njöt av välfägnaden, inträdde emellertid Larsson. Nu var far räddad ur förlägenheten – han hade visst inte något svar till reds – Vera glömde nämligen bibliskan och alla funderingar, den väckt, för sina husmorsplikter. Så snart Larsson fått av sig ytterrocken, hoppade hon ned från stolen, stödde sig mot fars knä och sade blygt:

– Jag skulle hälsa så mycket från mamma och fråga om farbror vill smaka våran gröt?

Det ville Larsson gärna. Vera öste alltså beskäftigt upp en tallrik gröt och ställde fram en tillbringare mjölk. Larsson tog maten med till sofflocket, där han satte sig och åt med strykande matlust. Med ett vänligt tack ställde han den tomma tallriken på bordet och var kort efter utsträckt i sin bädd.

Under tiden hade far och Vera fått liv i Ejnar, som först inte visste var han var, hemma, men sedan, gäspande och vimmelkantig klädde av sig och kröp ned bredvid Rolf.

– Skynda dig nu i säng, Vera lilla, sade far litet senare. Vet du vad det är för dag i morgon?

Ja, ja, ja! Det vet jag visst! Det är min födelsedag, svarade Vera glättigt, hoppade upp mot far och hängde

sig om hans hals.

– Ja, tänk, du är ju stora damen snart, Hela åtta år! sade han leende och stack handen i byxfickan för att övertyga sig om, att leksaksklockan, som hon skulle få till födelsedagsgåva, var i behåll.

– Ja, det är bra tiden går, så jag snart blir stor och kan hjälpa till att förtjäna pängar.

– Det är just vad jag också tänker, menade far och lossade hennes armar från sin hals. Gå nu och lägg dig, tillade han. Jag är så trött och behöver komma till ro.

Vera gick lydigt till sin bädd, som var lagd på golvet i vinkel mot sängen och började kläda av sig. Så kom hon händelsevis att kasta en blick mot sofflocket och märkte då, att Larsson betraktade henne – Usch, så otäcka hans ögon se ut i kväll, tänkte hon och mindes i detsamma en viss söndag ...

– Skynda dig, Vera! sade far otåligt. Han hade märkt att flickan satt orörlig i sin bädd med en strumpa avdragen.

– Ja, pappa, svarade den lilla och drog långsamt av den andra strumpan.

Då fadern i detsamma reste sig, flyttade hon på hans stol, så att, då han åter tog plats, hon var i lä för Larssons blickar. Och sedan föllo de torftiga plaggen snabbt från hennes spensliga lemmar.

När hon slutligen stod i endast sitt urvuxna och slitna linne, lade hon bakifrån armarna om faderns hals, tryckte sin kind mot hans och viskade:

– God natt, min lilla gullepappa!

Och med ett lätt hopp var hon i sin bädd.

Nu dröjde det icke många minuter, förrän även far låg under sitt täcke.

Lampan var släckt, men ett par kol glimmade ännu rött i koksgallret.

Och timmarna gledo hän. Högljudda, utdragna snarkningar vittnade om pappa Nilssons djupa sömn och klockans tickande, barnens lugna andetag utfyllde uppehållen mellan basunstötarna. Men, ack – där kom snart andra ljud till. Stolarna, på vilka sofflocket var lagt, knakade under bördan av en tung kropp, som, brinnande av onda lustar, rolöst vältrade sig. Kolen i gallret hade längesedan slocknat, men, tända av åtrå, gnistrade nu ett par ögon i mörkret, riktades oupphörligt mot lilla Veras bädd – Larssons ögon. Än av frossbrytningar ristes hans muskulösa kropp, än kände han det som om flammor slickat hans kött. Morrande läten stötte ut genom sammanbitna tänder – han såg den lilla barnkroppen med sin inre blick, snövit, spenslig, han tyckte sig känna dess doft ... Med ett ryck kom han i sittande ställning, hans läppar fläktes upp över käkarna, pannhuden drogs ihop till valkar – han lyssnade.

Djupa snarkningar från sängen ... Ingen fara alltså. Med ett lystet språng är Larsson ur sin bädd.

Ett ångestskri, skärande, kvävt, ”Pappa! Pa–” Men snarkningarna komma regelbundet som förut, fast kammarens luft nu dallrar av låga, hemska ljud ...

– – –

Klockan är något över fyra på morgonen, då mamma Ruth står utanför sin dörr och skakar snön av sjalen. När hon öppnar, slår värmen mot henne, skänkande den trötta kvinnan en behaglig förnimmelse av trygghet och ro. Så gott det är att komma hem, att ha ett hem, tänker hon och famlar sig fram i kolmörkret till bordet, där hon vet att tändstickor ligga tillreds för henne.

När hon fått lampan tänd, ser hon genast att sofflocket är tomt. Kors, var kan Larsson hålla till så här dags, undrar hon förvånad och ser sig omkring i rummet ...

Ett rop. I ett våldsamt kast är hon nere på golvet, hon har sitt barn vid hjärtat, smeker, smeker, trycker det intill sig. – Vad är det med dig, Vera? Tala, lilla älskade barn! Vad ha de gjort mammas vän! Jesus i himmelen, vad har de gjort! Älskade min tös ... käraste ... käraste barnet mitt ... Blod!

Opp med lamplågan ... Åter är hon nere på golvet, vaggar barnet i sin famn, frågar, ser läppar röra sig, men hör intet ljud. Så släpper hon barnet ur famnen, störtar mot sängen, griper far i axeln och ruskar honom vilt.

Nej, han vaknar icke. Han öppnar visserligen ögonen, men sluter dem genast och suckar djupt. Då griper hon vattenkaraffen och kastar innehållet i hans ansikte. Han störtar upp.

– Vad fan skriker du för? stöter han fram och torkar vattnet ur ögonen med skjortännen. Är elden lös?

Men han får inte svar, hustrun ligger åter på golvet. Och nu ser även han! I nästa ögonblick är han nedhukad bredvid henne invid barnets bädd.

Skälvande ligger lilla Vera bland de upprivna sängkläderna. Hennes linne är i trasor, kroppen blodig. Med ena handen plockar hon bland flikarna, som ville hon skyla sig, den andra ligger slapp och orörlig över bröstet den är bruten i leden. Blödande spår efter tänder har hon i kinden. Utan att igenkänna far och mor stirrar hon på dem med dödsskrämsel i ögonen, medan hennes läppar, med korta, hickande uppehåll, forma ideligt, ideligt samma stavelse: pa-pa-pa ... Men hon kan icke frambringa ett ljud.

Hon är stum.

SLUT.

Noter

1)

En av tjuvspråkets benämningar på stöld.

2)

Far var en smula poet. Växtens verkliga namn är Gipsblomma.